

[illegible]

Et providendum est

Les préparations de ♂

¶ Elle a tollit totius contra 2 adis pntem et trans
givers et transgumit. Laballbas comit. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 8

[illegible]

De la preparations des seig et alms

[illegible]

La calcination de la luy

[illegible]

Les Vertus Fez fort bon pour conformer toutes
suppléments de villes pays & bonsgnand Fez melle
ant muel: Et ausy conuincant amys appaignt toutes
mauuaises regars sans don Cinesly pute fiant & tomber
sans melle paine: Et quand nous ay par bon durs & d
a luy qu'on ne quolid fust aidés de cotuy & amys perpare
et d'ind d'antre

De la Cognition du vitel ou comproz

The predoras de vitio e bria et tempo et de mda almeida bria
pot bria p lombo et motras d'as pot angone d'ing bou bue de
qy sou par Raisen tgaull pome b'ia de q'ig de d'ante . e d'
d' vitio e

[illegible]

De la preparation & calcination du ☿

[illegible]

Laryobtus
Dm ♀

Ses vertus fect ung fing n lre Bm d d a zont
 Surtout p l'ayr qu'on luy marmassz qu'on soit p
 Luy mondific si bon qu'on qm l'ayt d'osm q'on d'oi
 aprez si fort qu'on p'du n' d' d' att' nand H par d' d'

De la calcination de tartre romo Je le fayll preparer
Tu prendras tartre big broye et le mettras en
un pot neuf en plomb et le laissant ainsi sans le
couvrir et le mettras sur une fosse faisant un feu qui la
tartre soit en un Ring et le feu continu et tant
que le tartre soit par tout blanc romo La melle
et tu regarderas qu'un doigt de verre big est en place
et en qu'il y a de sondeas pour en faire un
De la calcination de 4 et 5.

Tu prendras laquelle que tu vendras de dix et le
 propaseras fonder et quand se sera bien chault le mouindas
 and ont spatule de fer pdece de potis treuve et le
 mouindas ton sours tant que soit comble tant dy
 poudre de laquelle poudre tu lances and can clare
 tant qu'elle soit morte puis sebas bdy s'age la
 chaux tant qu'elle soit plus et la morte dy un
 pot mort sans plomb et estonpe bdy fort and ont
 tuille et argille apouille et le morte au fonce a la crinde
 et fonde et tu treuveas ta chaux de 12 quasi blancie
 tirant sur le fauve et par un tablo manne de talen
 deas 20. 4. dy poudre blancie comble fin de ferme
 mais se y fault plus fort se

[illegible]

sol commun peo pare et le feras ~~ff~~ fount et tolle
soit et mannide que la premiere fois et la ~~ff~~
2e fois par tant de fois et ton fones an nonne
car sol commun peo pare que ton ~~ff~~ soit rebe como
chista et aussi blanc como la neige et le garedas
de luy vaissau de boire bly et ton p^e am si qu
à toy de songe y auras affaire et qu'il le boire soit met

De la sublimation de ~~x~~ s^e nant a la sublim^e de ~~ff~~

5. Tu prendras sol ~~x~~. 5. tt et 5. tt de pailles de fer
et broiras tout d'un bloc et mettras a sublim^e et
premiere feras petit fa puis apres plus grand tolle
ment que ton vaissau soit Ronge paed d'ours et le
testoy de tolle reallone p^e d'uy fone de ~~ff~~ et
plus le laisse refroidir jusqu'à ce qu'il en lande un p^e puis
prendras fons sol sublim^e et le broiras anit ar
tant de sol commun peo pare como d'ns sublim^e et
le remue a ~~ff~~ como d'nant et ce faire par
tant de fois qu'il soit blanc como la neige et no te
qu'à chacune ~~ff~~ fante ton fones anoir nonne sol
commun a l'ours quant apres prepar^e le quel tu
garedas pome sublim^e ~~ff~~ como d'nant ~~ff~~ et dit

Commo on sublim^e de ~~ff~~ q^e qui est songe grand secret

6. Prendre fante calceine la ~~ff~~ q^e anit son l'p^e gre
como ~~ff~~ d'ns tu prendras par petites p^etes tu
prendras lamine de ~~ff~~ bly tennes de p^e l'ustenne
et le moule et le tailleras par petites p^etes
como pome mettes de songe et ce faisant on ce fait
prendras songe et ar fons d'ns qu'il mettras songe et
fue lict d'ns d'ns de pois de fons p^eres p^eres de fons
d'ns lamine de ~~ff~~ et ainsi lict fue lict tant qu
le ~~ff~~ soit plain et puis le mettras a fone a calceine
de luy dormant bon feu p^e d'uy fone et tant froid
le feras hors d'nt et le broieras fue le marber
plus lo feras dissoudre de son fons et qu'il se
de dissout le mettras fue le fers de songe boire bly
en te paed d'ns et fars en appoie de son fons et

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

come f p a partich t t q n a n d a m e t a m s i a r h e n e
v o s t r e s i m l l o t e v o u s f i n t d o l i g a m m t g a d d a
s m e t o n t r o g o t r e a i g n a n t q u i l l o m s i d o l l o r
l o s a n s f a n t t e t f o r d y c o n t h e d o t r e d o t t
o r b l a n t h o t a u t e r m t o n t h e f a f o r d f o n a n
m o r e t t o l l a y q u i d o l l o m d a n d e o t d y f e d y
s i n o m p o m e m d i d e l a r h a n e d l a o i s t p o m f a n e
t r o v t g a f t d e l a r h a n e s u p l a n g o v d i l l o m a l a d i e

24
Lal Gdotus
doche m l l o
d h o t r e o l
24
Ses Vectus p e o m i d e d y s m e t o n t h e t h o s e f e
f a n t h g a n d e q u a n d o l l o t f a i r t t e q u i d a d o m
m f o d n a p o e r t a u e l l o m d a n t d o t r e d y s i n o m
p o m e t o r e d e o t a n p o r t d e l a r h a n e o v d y p l a y t
m a m m a i s i o r t r o t r o m m a m m a i y m a i g n a n t
f a d o t r d o m m e d a n t o l l o t e m a m m e d a m m e
q u m o n d o p l e n s m o l l o p o m e l y m a d a p o p l o
s i d o l m a l a d i e q u i d o t t g m l t a m s i d o n n o
c o m o t e f a n s i n t t r e p e l i d e a s b o m m e d a n d e
v u t t d y m m t t a n t d u t e n c i d e d o l a d i t e
g m l l o l a q u i l l o d o m m e a s a m m a l l a d t p l a y
o u d r u l i d o t y f o m e t e g n a r e a d o i e t q n a n d
f l a m e o i t d e l a s m a l a d i o t l o s a u s o t q n a n d
f e t o m b o r t t o n t h e l a g e n e d o u s f o i s d e d y
q u i s o n t t o m b a r d y a p o p l o t t r u l d n d o m m e
d e a n s s y p l a y d u t e n l i d e l d u s f o i y o t f i l
a d n i d r t q m l n d f a n d u t c o r e d l n y f a n t d o s s e
d y l a b o n t h o l o m m i c h e q u i l o y p o m e a c a l e n a n t
f e l a m e a a r t o e p s f e g n d i e a f n c o n t i n u t d y f e
f a n d i d e a c o m b u y q m l l a i c t d l o n g t a m p s
E a o e s t b o m m e c o n t e m p o r s m e t c o n t e d l a
f u d m e t g a n d o d y d y t o l l a y q u i l l o p h i l t q n a
r u e l a m a l l a d i e d y d u m m i c t o t d y t o l l o t r o m m e
t r o b a l l a d e a s c o m o t e f a n s i n t d y d a n d d o n g l a
q u i t a n t q m l t o p l a t t o y a d i e n s t r e a d o c e l l o
g m l l o t a n t q u i l a d d a n d v i d i n o f u r e c o m o d
v o b i n s o t d o t t f o t a n t d o m m e a a b o r e t a m m e
l a d o a n t a n t q m l l n y p l a y a o t t i d o o i v e n s
q u i l o p a t i d n t d e a g n a r y d y d o n g f o m e o t t o n t
f a r h a l l e s e a o t a n g o o t o t a m e t o c h e n e

Donc faire leane de ~~de~~ laquels fait

Indition de la petite Brengie paracolle
 In predicias. Et si le mot de hoissard
 Goues et le mot de ar se doctet nation et tonpant
 soit ou par ou om tres le rendent fort pres et
 fait oug petit fit dot 3 ou 4 regarbons puis et on
 soit fort pres la bouge par ou om soit soit soit
 bons passent en luy oug treve de la grande en dmy
 doug affm qu. Le garboy Gensle et de prembas
 ane le doigt si longuay que luy ponceas et mie et
 chidme la main ponce la galleme tout fois se fault
 qui soit de tout le galleme qui luy ponce et mie la
 main qui luy de pace sans Gensle et ainsi fault
 que tout le galleme luy soit domne et de se prembas
 de long et de 40 fomes et que tout le galleme y soit
 mis et de fone continnu et de fomes par se peidre
 soit de fone continnu et de fomes par se peidre
 fait come oug gans et a faire de fone par se peidre
 puid de oug gans et de fone par se peidre
 Goues pour Rar et pour luy soit de fone par se peidre
 fane et fane qu'il soit de fone par se peidre
 oug de luy soit de fone par se peidre
 mottre de la gans et de fone par se peidre
 quand et de fone par se peidre

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Les Vetus Ellogndest rigne et l'empire et mol
 mo et tangde et fust l'elg d'ordille honore
 mant l'elg d'ordille honore
 d'antimoi
 inno
 30
 Les Vetus Ellogndest rigne et l'empire et mol
 mo et tangde et fust l'elg d'ordille honore
 mant l'elg d'ordille honore
 d'antimoi
 inno
 30
 Les Vetus Ellogndest rigne et l'empire et mol
 mo et tangde et fust l'elg d'ordille honore
 mant l'elg d'ordille honore
 d'antimoi
 inno
 30

Deur faire sel de Tons montans mono
sel de sapin

[illegible]

200 600ms
 200 600ms
 200 600ms

32

Helvetiæ descriptio

cum IIII. Heluetiorum pagis ac
XIII. vrbium Panegyrico,
& Osualdi Molitoris
Lucerini Com-
mentario,

Pour m^e Denis De La fontaine .

I T E M

AD MAX.ÆMILIANVM
Imperatorem carmen,
cum scholijs.

Cirurgien en la ville De grace .

PER HENRICHVM LORITVM
Glareanum, patricium Glaro-
nensem, ac P. L.

Herbe Pinearee guarit toutes douleurs et gont
Herbe Cynorrhodon q^{ue} est une esphodrocyte sanguine
q^{ue} guarit la morsure d^{un} serpent et d^{un} animal
Basileæ, per Iacobum Parcum,
Anno M. D. LIIII.

11. Invenio de scriptis

con illi. Invenio de scriptis
con illi. Invenio de scriptis
con illi. Invenio de scriptis
con illi. Invenio de scriptis
con illi. Invenio de scriptis

AD HANC ENCLAVAM
IN HANC ENCLAVAM
IN HANC ENCLAVAM

AD HANC ENCLAVAM
IN HANC ENCLAVAM
IN HANC ENCLAVAM

AD HANC ENCLAVAM
IN HANC ENCLAVAM
IN HANC ENCLAVAM

3
D. HIERONYMO A ROLL

Salodorensi, nobilissimo ado-
lescenti, Glareanus

S. D. P.

Vnde quadragesimus nunc agitur an-
nus, suauissime, ac in primis dilecte
Hieronyme, quando iuuenis ego ela-
to, scilicet (ut ætas illa habet) spiritus,
patriæ nostræ descriptionem orsus,
cum tredecim ciuitatum Panegyrico, sequente anno
perfectum opus, Basileæ editū, ac typis excusum, con-
cilio Heluetiorum, quod Tiguri tum habebatur, obtu-
li: rem ea tempestate mirabilem, quando nemo antea,
quod equidem sciam, apud nostrates quicquam tale
tentauerat, imò fortassis, ne cogitārat quidē (nisi can-
tilenas uulgò decantatas cōmemorare libet) Cessit tum
feliciter quod coeperam, magnificē enim exceptus, libe-
raliter donatus, ac honestius dimissus ab Heluetijs,
magnum momētum nostris hominibus, & facilem an-
sam maiora commentandi dedisse uidebar. Sed scilicet
rerum humanarum alastores, bella inciderunt: & per
seditiosos homines uariæ in religione opinionēs ac se-
ctæ, urbium ac principum dissensiones, quæ per hosce
triginta annos uniuersam Germaniam penē pessun-
dedere, uicinos Germanis Heluetios mirē afflictere, ut
sepius propemodum pigeret, ac potius pueret ope-
ræ, quemadmodum putabam, probè nauatæ. Nunc de-
mum senex reuiso, quod mihi olim iuueni excidisse iu-
dicari poterat. Et totum quidem reuisi opus, quædam

etiam retexui, maximè Geographica, imò ad regulam
D. Agidij Tschudi affinis nostri plurimum dilecti, ple-
rosq; locos emendaui, ex eo uidelicet libro quem ille
de Rhætia doctissimè scripsit, quo intra mille annos
uix melior in re topographica prodijt. In eo enim li-
bro multiplex eruditio, iudicium acutissimum, Celti-
cæ linguæ, qua hodie Heluetij utūtur, proprietas egre-
giè expressa, ut qui eum in Latinam linguam uertere
conati sunt, ridiculos se planè ostenderint. Sed de hoc
aliàs. In hoc nostro opere duo potissimum tractātur.
In priore parte, est pura locorum descriptio ad Stra-
bonis geographi morem, qui geographica cum choro-
graphicis siue topographicis plerunq; miscet. Ea serè
inconcussa manent: lacus, flumina, montes, ualles, uiæ
per Alpes, ac his similia. In posteriore parte, est pane-
gyricon, quod cum temporibus mutatur, secundum il-
lud, Tempora mutātur, nos & mutamur in illis. Atqui
Heluetij ita à nobis laudati sunt, quales eos esse uelle-
mus: Maiores suos imitarentur, maximè in ijs quæ ad
religionem, mores, ac gesta inclyta pertinent, haud
ignarus rerum mortalium quàm sedulò diabolus tan-
quam leo rugiens obambulet, querens quem deuoret:
ut diuus Petrus admonuit. Cæterum, Commentarius
in nostrum hunc libellum fuit Osualdi Molitoris Lu-
cerini ante annos triginta editus, cum ego Lutetiæ
stipendio regio fouebar, in quo multa mutanda fuere
ipsi, quòd uersus in eo mutati sunt opere, & res ple-
ræq; (ut iam diximus) lucidiores factæ. Sed illud nunc
laboris in nos incubuit, postquàm ille nuper fato fun-
ctus, è uiuis cecit: ne quis putet id odio magis quàm
ratione

ratione factum. Sed pluribus non est opus. Ad te redeo mi Hieronyme, qui dignus mihi uisus es cui hosce labores dedicem, tum ob tuos, ut apud me aliquot annos uixisti, probatissimos mores, ac familiã e qua natus es, honoratam: tum ob amitam tuam Barbaram à Roll (nihil minus quàm barbaram) uiduam à Luternam nobilissimam illam heroinen. Quæ quasi Heluetica Iudith, quasiq; singulare pudicitie exemplum Susanna inter alias nitet foeminas, uelut inter igneis Luna minores: ut est apud Flaccum. De qua non dixero, quod de Lucretia Valerius, cuius uirilis animus maligno errore fortunæ muliebri corpus sortitus est. Quid enim hoc ad eternam uitam cum Christo possidendam retulerit? Id dicam, cui Deus dedit tãtas uirtutes, tanta naturæ ac gratiæ munera, ut nemo hodie mortaliũ priuatus unus ferè uiuat, quem uiuere magis ad omniũ salutem referat. In ea sane matrona natus uidetur Hippocrates aut Mithridates aliquis, in noscendis herbarum uirtutibus. Quot hominum corpora salubribus medicamentis pristinae restituit sanitati? Cui ægro non illa uel consulit, uel succurrit? Idq; non lucri, sed pietatis gratia. Veniunt e Germania in Heluetios ad illam tanquam ad Aesculapium, aut oraculum Delphicam. Ouerè pauperum refugium, diuitum solamen. Quid ego Christianum in ea animum prædicem, nulla hæretica prauitate inquinatum? Quid heroicas uirtutes? Spiritus sancti dona? Ineptus planè sim qui existimem epistolari angustia illius me, cum corporis, tum animi dotes perscripturum. Itaq; desino de illa plura dicere. Vnum hoc testatum uolo apud posteros, urbem Salo-

dorum, imò uniuersos Heluetios, non minus uerè gloriari posse de hac heroide, quàm uel Scythæ de Tomyra, ut est apud Herodotum: uel Romani de sua Lucretia: imò tanto iustius gloriandū illa nobis, quanto pluris faciunda est Christiana pietas tragœdijs illis ethnicis. Tuum est mi Hieronyme, illius iussis parère, eius exemplo ac maiorum tuorum ad magna ac honestissima quæque excitari. Vale felix, unà cum Ioanne Rudolfo fratre tuo dilectissimo. Friburgi Brisgoæ,

anno à IESV CHRISTI natali
millesimo quingentesimo quin-
quagesimotertio.

OSVALDI MOLITO-
RIS LVCKERINI, IN GLA-
reani de Heluetia carmen,
Commentarium.

Quam difficile rem sit poeta noster
aggressus in describenda Helue-
tia, uel hinc manifestū, quod ducē
cuius uestigia notauerit, habuit
neminem. Haecenus enim (ut ue-
rum fateamur) parum apud no-
stros tributū est literis, quocirca
qui illis dederint operam fuerunt paucissimi. Eo modo
res omnes, quas & regio ipsa laudabiles continet, &
quæ à uiris Heluetijs tum prudentia, tum fortitudine,
non absq; ingenti gloria sunt gestæ, usq; adhuc iacue-
runt. Sed quod nulla fermè pars est hodie totius orbis
Christiani, quæ non fertilis sit ingeniorum, edidit &
nobis præter cæteros Heluetia Henrichū Glareanum
uirum, de quo dubites doctior ne sit, an melior. Is, in-
quam, pro ratione geographica eius terræ descriptio-
nem suscepit, id quod titulus indicat, adiunctis qua-
tuor pagis, de quibus Cæsar meminit, atq; Panegyrico
laudatissimi pariter & iustissimi Heluetiorum fœde-
ris. Cuius quidem descriptionis (ut breuiter dicamus)
huiusmodi poeta retinet formulam. Inuocat, materiam
exponit negotij, Heluetiam à quatuor mundi partibus
depingit, atq; totius Europæ locum editissimū esse de-
monstrat: naturam aperit regionis, & fontes, cum ad-

nexis pagis, adiacentibusq; populis: cōcludens demū,
 sic Deum ab exordio mūdi prudenter, ut omnia, dis-
 posuisse. Quid in Panegyrico cōtineatur, suo loco di-
 cemus. Lector hic obiter admonendus, Heluetiae uoca-
 bulum apud ueteres nusquam inueniri, sed Heluetios.
 Neoterici tamen eo utuntur non absurda analogia.
 Videntur enim nomina in ia, ferè à populorum plura-
 libus descendere, quemadmodū Italia ab Italis, à Ger-
 manis, Germania, & mille huiusmodi: quanquam nos
 minime praeferit, non ubiq; id seruari. Verūm satis no-
 bis est, uel Erasmus hoc nomine usum, ubi
 dicit: iam Heluetia nobilior ar-
 mis quàm literis.

HELVETIÆ DESCRIPTIO

per Henrichum Loritum Glareanum,
patricium Glaronensem, ac
poetam laureatum.

Pierides nymphæ, Bœotia numina, Musæ
Fundite Pegaseum per inertia membra liquorē,
Euge chelym Vatis, dulcisq; agitate camœnas,
Heluetia est cantanda mihi, gens inclyra bello,
Gens aquilam, gens terribiles imitata leones.

Pierides nymphæ] Inuocatio. Pieria apud Strab.
lib. 10. locus Musarū est in Macedonia, quem olim ha-
buere Thraces, et à Pomponio lib. 2. Musarum pa-
rens, domusq; uocatur: hinc Pierides appellatæ. Festus
putat à Pierio monte dictas. Non igitur à Pieri filia-
bus à Musis cantando uictis, ut fabulatur Ouid. lib. 5.
Metam. Bœotia numina] à Bœotis cultæ. Appo-
sitorie dictum. Fundite] Administrate. Fundite au-
tem dicit, quia sequitur Pegaseum liquo.] Refert
Ouid. Pegasum equum alatum ex guttis ortum Medu-
sei capitis à Perseo amputatis, fontem ungulis aperuis-
se in Helicone monte, quem Hippocrenem dicunt. Hu-
ius fontis aquam poeta flagitat, hoc est, scientiam: ni-
hil enim aliud aqua significare uidetur, ut etiam in di-
uinis literis ubiq; supernæ legis notat cognitionem.

Inertia] Indocta. Attenuatio est. Euge] Hor-
tantis est. Chelym] Citharam. Dulcis agitate
cam.] Dulce carmen mouete. Camœnæ Musæ dicuntur
à carminibus, quod antiquorū laudes canūt. Vel quod
sint castæ mentis præsides, ut Festus scribit. Helue-

ria] Emphasim habet, quasi dicat, regio tam nobilis, tam potens, tamq; eximia. Gens incluta bello] Baptista Mant. contemptores animæ, Erasmus Roter. gentem bello natam appellat. Illud adiiciendum: Heluetios huiusmodi bellatores semper extitisse, ut qui à iustitia ne latum (ut aiunt) digitum abscesserint unquā. Ne semel quidem (quod sciam) in hostes profecti, nisi dum pacem aliter impetrare nequiverunt (de mercede à principibus cōductis, nihil loquimur) Confligentes cum hostibus tam acres se præstiterunt, ut cum quibus conferantur, non facile reperias. Iam non post victoriam in victos seuierunt, ut cōplures etiā saucios vulneribus ligatis domum per suos dimiserint. In primis uerò militiæ cauerunt sacramento, ne rebus Deo sacris manus uiolentiæ afferrētur, senibus item, mulierculis, imbelliq; uirginū, uiduarū ac puerorum turba parceretur. Surda igitur aure, tuum est (candidissime lector) præterea eos qui nescio quam truculentiam, quam impietatem, quam deniq; plus quā ferinam naturā Heluetijs adscribūt. Nō enim ueritatis ratio, sed inuidia tales (nominibus libenter parco, modestiæ poetæ nostri memor) stimulat, quæ, quo hominū genus plerunque impellat, te nimirum haud præterit. Gens aquilā] Hæc animalia procul amoto pauore, omnia aggrediuntur. De aquila nanq; scribit Plin. li. 10. Ipsam pugnare cum ceruis & draconibus. Erasmus quoq; in Scarabeo suo, huius auis naturam mirificè depingit. Leoni quāto insit generositas, nemini reor incōpertum. Plin. de leonū natura lege lib. 8. & Solin. cap. 36.

Causam ortus nostri, quis sit quoq; fœderis auctor,

Tanti

Tantiq; imperij, cur malum fronte pusilli
Inuisum certa figis Guilielme sagitta:
Quod studium, quæ sit populi nascentis origo
Non nostris puto carminibus celebranda, nepotū
Officium id, maneat nostros ea cura minores.

Causam ortus nostri] Id est, cur fœdus Heluetij
incœperint. Huius rei causam fuisse palam liquet ty-
rannidem nobilium, quos comites primū Habspurgen-
ses, dein principes Austriae, Suetiae, Vriæ ac Syluanie
incolis præfecerant, postquā uolentes in potestate se il-
lis dederūt. Nā dum nobiles illi à principe Austriae
præfeti, sibi nō patriæ gererent imperiū, tāq; superbē
ac truculenter facerent non quod ius erat, sed quod li-
buerat, penitusq; incūberent ad hoc, ut sibi bene, suis
autem esset male: non poterat tolerari diutius insolentia
ita omnibus modis imperiosa: quapropter nōnulli,
quæ nō minima pars fuerāt eiusmodi calamitatū, cepe-
runt consiliū quo & se et suos in libertatē assererent.
Hic igitur deuentū, ut tyranni exterminarentur, per-
cutereturq; fœdus totius communitatis cōsensu, quod
uelint libertatem adeptā, quoad ualeant Dei subsidio
defendere. Autor] Primus incœptor, liceat sic dice-
re. Is autē fuit Guilielmus Tell Vrius, de quo statim di-
cemus. Wilhelmus, uera scriptura, sed abusus doctorū
euicit Guilielmus. Tanti imperij] Respectu originis.

Cur malū] Apostrophe ad Guil. Nosse hoc loco ty-
rannidē eius, qui Vrijs & Suitis olim dominabatur,
neesse uidetur. Eo nāq; uecordiæ procefferat, ut pileū
apud Vrios publico itinere sublatū tam uenerari man-
dārit, quā si ipse præsens cōsisteret. Guilielmus ille

mandatū, ut prorsus iniquū, aliquoties neglexit, quare comprehensus tyranno sistitur. Interrogatus temeritatis causam, imprudentiæ adscribit, petitq; ueniam. Tyrannus responsi negligens, iubet tacitus Guilielmi liberos adduci, & hunc cogit inter hos lectissimo, ex uertice sagitta malum deturbare, hoc tamē prætextu, ut experientia sciret in illo sagittadi artificium, quod toties miris laudibus uehi animaduverteret. Iam re feliciter peracta, telum posteriore à Guilielmo insectum humerali, tyranno suspicionem inijcit: uerū causam nō prius extorsit, quā uitam pactus est. Tum, inquit ille, reseruatum in tyranni exitium, si filiolum confodisset. Indignabundus tyrānus confestim præcepit ligatum conijci in nauim, abduciq; Suiitiam ad perpetua uincula. Et iam medium lacus qui quatuor ciuitatibus communis est, tenebant. Tūc uerō tam ingens repente oboritur tempestas, ut salutem desperarent omnes, acclamarentq; uno ore ad tyrannum pro Guilielmo soluendo, ut ipsos seruaret. Iussu itaq; illius soluitur, apprehendit clauum, uir alioqui robustus, ac nūc in magna constitutus necessitate. Iam nauis in uado putabatur. Nec ita multo post, salutis spem concipit, saxo quod in lacū prominebat, & cui hodie adest sacellum cōspicato, quamobrem famulos tyranni hortatur, remis insurgant, ita enim opus factū. Parent, raditur saxum, Guilielmus filiolo, arcu & telis arreptis (hæc omnia naui cum eo fuerant iniecta) in hoc ipsum repentino saltu infertur, & pedibus puppim quantis potest uiribus in altū proculcat. Cursim festinat per Suiitiam in uicū quendā cognomine Cauum à Büßnach pago

porre

porrectum ad lacum usq; Tuginum. Ibi quærit insi-
dias. Interim tyrānus tandem portum offendit. Trās-
eundum erat illac, ubi Guilielmus latitabat. Postquā
igitur contra insidiarum locū peruenit, ille telo emis-
so ipsum traijcit, deinde reuertitur ad suos, rem totā
ut erat facta commemorans. Post hæc non longo tem-
pore primum fœdus à paucissimis initum est. Cer-
ta] Malum enim tetigit. Sic certam dicimus manum,
quæ quicquid destinat, iaculo contingit. Quod
studium] Vindicandæ libertatis. Illud quidem quā
fuerit uehemens, apparebit facile superiorem conside-
ranti tyrānidem: atq; item ea, quā breuib; iam ad-
iungemus. Fuere enim tyranni, qui uxores, atq; filias
ciuium uiolenter abstractas non prius remiserunt do-
mum, quā suæ libidini satisfactum esset: neque quis-
quam audebat contra impune, ne mussare quidem. In-
ter istos qui Syluanis præerat, Landenbergius genere
oculos seni cuidam eruit, omnib;q; bonis priuauit,
quod filius ipsius digitum frægerat famulo Landenber-
gij, qui iussu domini conatus erat cōtra ius ex aratro
iumenta abducere. At ille idē non multo postea securi
in balneo percussus oppetijt, dum honestam Syluani
cuiusdam uxorem adulterio cōtaminare pararet. Hæc
quidem quā maxima crudelitate perpetrata, quem
non mouerent ad libertatem quæredam? Sunt enim ex
quibus alia poteris cognoscere, ceu leonē (ut dici solet)
ex unguibus. Celebranda] Cantanda. Nepotū]
Posterorum. Verg. Seris factura nepotibus umbram.
Maneat nostros] Versus est Vergilij ex 3. Aneid.
paululū immutatus, Maneat nostros ea cura nepotes.

Illius auspicia, & famæ immortalis honores,
Quisue typus patriæ, quæ forma, quibusue remæsa
Limitibus, gracili cordi est mihi ludere uersu.

Illius auspicia] *Propositio est, quam inuocationi
postposuit, more Græcorum poetarum. Auspicia]*
Fortunã. Verg. Me si fata meis paterentur ducere uitã
Auspicijs. Typus] *Figura, & ad quantitatis refert*
descriptionẽ. τύπος, formam, figurã, adumbrationem
Græci dicunt. Forma] *Respicit qualitatem seu natu*
ram terre. Limitibus] *Finibus, terminis. Lude*
re uersu] *Secutus est eos qui ita præcipiunt, Ludimus*
minora, canimus maiora. Verg. Ludere quæ uellem ca
lamo. Idem, Arma uirumq; cano.

Principio antiquos solis contingit ad ortum
Vindelegos, & pugnacis fera castra Briganti,
Tum Ceretos populos, spacioq; remora parumper
A Lepontinis Ætuatica rura colonis
Trans Rhenum, molleis ubi Rhoetus pãpinat uuas
Belliporens, etiam si Suanica non regit arua:
Suanica, nostro aruo Hercinijs habitata Sueuis.

Hic primos fonteis, hinc dat duo cornua Rhenus
Monte Diaduella, longeq; effusus in amneis
Acronium & Venetum, Romana ac barbara regna
In boream cursans, cursu crepitante diremit.

Principio] *Narrare incipit, primum indicãs quid*
Heluetia habeat ab oriente. Ponit omnia, quæ secundũ
geographos limitum obtinent rationem, ut gentes, op
pida, lacus, flumina, montes, & si qua sunt huiusmo
di. Vbi hoc notandũ, nomina quædam poni, quorum
cognitio haberi nõ potest, nisi ex coniectura: in causa
est uetustas. Cõttingit] *Heluetia. Vindelegos]* *Po*

pulos

pulos, de quibus Strabo li. 4. sic scribit: Rhenus quoque
magnas in paludes, lacumque magnum effunditur, quæ
Cereti et Vindelegi propius attingunt. Hæc Strabo.
Quidam putant Vindelicos in Strabone hoc loco esse
legendum: de Ceretis nulla apud alios mentio. Briganti
1] Oppidi vetustissimi ad caput lacus Constantiensis.
Ptol. id adscribit Rhoetis. Strab. vero li. 4. inquit: Bri-
gantes pertinere ad Vindelicos. Hodie Bregantium di-
citur. Lacus prædictus nomina quondam ab ipso op-
pido habuit: nam Solin. Brigantium, Ammianus Bri-
gantie lacum dixerunt. A Leopontinis] Populis
Rhoetiae, teste Strab. lib. 4. Cæsar lib. 4. de bello Galli-
co, Leopontios ad caput Rheni statuit. Ptolem. lib. 3.
Leopontiorum ciuitatem Osclam ponit in Alpibus ad
lacum Larium. Aetuatice rura colonis] Rheno au-
tem uicina omnium primi colunt Aetuatice, quibus flu-
minis origo uicina est, in Diaduella monte: hic Alpi-
um pars est, à quo Abduas fluuius in contrarium fluit ad
interiorem Galliam, lacum implens Lariū, cui proxi-
mum conditum est Comū: dehinc in Padū confluit. Hæc
iterum Strabo li. 4. apud quæ est diphthongus αἰρὸς αἰθῆρ.
Vnde poeta hic u pro consonante accipit, ut sit tetra-
syllabica dictio. De illis Tschud. in Rhoetia c. 17. egre-
gie differit: non sunt autem ultra Rhenum, ut putauit poe-
ta, sed citra utriusque et Aetuatice et Leopontij in Caninis
hodie Rhoetis. Rhoetus] Rhoetus supra Comū ad Al-
piū radices Strabo tacere dicit, et pertinere ad Italiā
usque, quæ supra Veronā et Comum est, Tuscorū prole,
Plinio teste. quidam eos arbitrantur, à Gallis et Tuscia
pulsos, ac duce Rhoeto Alpes occupasse: ac ita Linus
lib. 5.

li. 5. ab V.C. Ptole. Rhœtiâ Adula monte, Danubio, Anò, et Alpium montibus cōcludit. Vinum Rhœticum inde dictum, quod inter pretiosa uina numeratur. Ver. Et quo te carmine dicam Rhœtica. Rhœtiam uno libro de quo iam testimonium citauimus, elegatissime descripsit D. Aegidius Tschudus, ut in mille annis nemo melius poetæ nostri iudicio. Est autem Rhœtia prima sylaba cum æ diphthongo scribenda, ut habent Strabonis codices, & alludit vulgatum adhuc arcis Rhodung.

Pampinat] Decerpit. Molles] Alludit ad uini pretium. Suanica] Ptolem. Suanitas populos inter Rhætos ponit. Sed poeta alludit ad Schanaw oppidum hodie non Rhætorum, sed Sueuorum. Hercinijs habi. Sue.] Hoc dicit quod nonnulli Sueni intra eandem syluam aliqui extra habitant: autor Strab. in 7. Ceterum in Sueuis, diæresis est, ut apud Luca. in 1.

Hic primos fontes] Rhenus apud Rhætos oritur, & ab alpidibus decidens propè à capite duos lacus efficit Venetum & Acronium, mox diu solidus, & certo alueo lapsus haud procul à mari huc & illuc dispergitur, testis Mela lib. 3. eundem describit Cæsar lib. 4. de bello Gallico. Duo cornua] Duobus fontibus oritur, propterea hoc dictum est. At Vergilius aliter bicornem appellat propter hostia duo. Monte Diaduella] Strabo testis, ut supra diximus. Sed poeta secutus Strabonis codicem, qui etiam in Græcis uariat nomen. Multi existimant ubiq; Adulas legendum, nisi quis putet eum montem plura habuisse nomina, Adulas, Aduallas, Diaduella: sicut hodie tres transitus per eum insignia nomina habent, vrseler/vogel, Lucumonis

mons

mons. Vide D. Agidium Tschud. in Rhætiae descriptione cap. 31. Longeq; effusus in amneis Acro. & Venetam autem Cellensem. Dubitatum est aliquandiu Acronum ne tribus syllabis, an Acronium quatuor syllabis dicendum foret. Sed hanc dubitationem facile depulit hodie Ioachimus ille Vadianus multæ doctrinæ uir, & mihi (quod in primis iucundum) amicissimus, in epistola ad Agricolum suum. Ibi namq; Acronium dicendum esse appositè docet, ab à priuatiua particula, & Cronium, id est Saturniū & frigidum, quod saturnus, qui frigidus est, *ἄκρον* Græcis dicatur: significans lacum sic appellatum, quod minus frigoris uehementia prematur, & glacie. Venetus lacus à colore marino dictus, qui cæruleus est. Poeta Ioachimo subscribens carmen hoc loco correxit, & amnes lacus uocauit, non nisi quòd sint tam lucidi, tamq; splendidi, ut amnes uideri queant. Lacus autem amnis nomine posse dici, *ἡ τὰ τανύρροι* quis ignorat? Romana & barbara regna] Romano etenim imperiò Rhenus olim terminus erat, barbara regna dixit more Romano, intelligiturq; Germania. In Boream cur.] Septentrionem, cuius Boreas uentus est. Diremit] Præteritum pro præsentī, quanquā ad præterita etiam tempora referri potest.

Insubres medium ad Solem, atq; Segusia prata Prospicit, & quas persequitur ferus Hannibal Alpeis. Tum monteis Vrsella tuos, ubi spumifer exit Cæruleo Rhodanus curru, qui turbidus arceis Heluetias olim Romanis mouit ab oris.

Hinc arua Allobrogum, Rhodanoq; super Genève
Atq; recurrentes per inhospita res qua Seduni, (pōs
Et Veragri, gens undiuomo bene nota Lemanno.

Insubres medium] Quid Heluetiā cingat à meri-
die, demonstrat. Insubres populi sunt Galliæ citerioris,
quorum ciuitates sunt, ut Ptol. habet lib. 3. Nouaria,
Mediolanum, Comum & Ticinum. Addant quidam
Laudam, & Vercellos. Insubriū meminit Strab. lib. 5.
& Pli. li. 1. nomen est Gallicæ linguæ qua etiamnum
Heluetij utuntur. Insuber. ut pleraq; alia Gallorum
Cisalpinorum nomina Bannan Cœnomani, Man-
t in Mantua, Vener Veneti. Ad mediū so.] Ad
meridiē. Segusia] Segusianos Strab. li. 4. in Rhoda-
ni et Dubidis fluuiorū medio iacere dicit. Cesar nō lō-
ge ab Allobrogibus collocat lib. 1. Ptol. in Italiæ descri-
ptione ita ait: Segusianorum in Graijs Alpibus urbes
Segusium ac Brigantium. Hæc ille. Sebastiani autē in-
ter Rhodanū ac Ararim, apud Ces. li. 1. de bello Galli-
co. Sedusii uerò Germaniæ populus est, ut apud eun-
dem lib. 1. Persecuit] Perfregit. Allusit nimirū ad il-
lud, quod est apud Plutarchum: Hannibalem in supe-
randis Alpibus multa incommoda perpassum, non so-
lum cum incolis montanis pugnando, sed etiam labo-
rando aduersus angustias, asperitatesq; uiarū, hoc mo-
do, ut quibus locis per ingentia saxa, igni, acetoq; pu-
tresfacto, sibi aperuerit iter. Ferus Hannibal]
Hannibalem prorsus depictum, uide apud Liuium lib.
primo, Decad 3. Iuuenalis quoque de eo sic meminit.
Satyra decima,

Opposuit natura Alpemq; niuemq;

Didu

Diduxit scopulos, & montem rupit aceto.

Iam tenet Italiam, tamen ultra pergere tendit.

Actum, inquit, nihil est, nisi Pæno milite portas

Frangimus, & media vexillum pono suburra.

Vrsella.] Vocandi casus, & prosopopeia. Vrsella, seu Vrsula (utrūq; enim Latine) uicus est, & uallis ad radices Gothardi, stadijs fere nonaginta distans à fontibus Rhodani. Quare additur, Vbi spumifer.] Cōsiderandus hoc loco poetæ amor in bona studia, considerandus labor infatigabilis: legerat non pauca de Rhodano apud ueteres scriptores (ut est in ijs euoluentis mirè diligens) nihil tamen hactenus inuenerat, unde certam de hoc flumine ueritatem referret. Quocirca fontes eius quæsiuit, cursum eius secutus Sedunum usque: id autem quicquid est, breuibus adnotabimus. Rhodanus, Sedunorum fluuius, ex Alpibus originem habet, eo quidem loco, quo ex Vrsellana ualle per Furcam montem in Sedunorum regionem iter est. Mons, sub cuius radice sunt fontes Rhodani, non saxis, non rupibus, non denique terra, sed perpetua glacie in altitudinem sexdecim penè stadiorum insurgit. Vtring; feros habet montes, abietibus, syluestribusq; arboribus uirentes. Ipse suo candore iners iacet, horrendi (me Hercule) aspectus. Non gramen, non uirgultum aliquod uirescens, sed solam concretam, coacervatamq; glaciei cōgeriem, ac si pluuia è cælo illic coaeluerit, ostentat. Porro statim post fontes non ad septentrionem (quemadmodum falso antiqui crediderūt) sed ad meridiē triginta stadijs labitur, deciditq; deorsum stadijs 16. donec ad caput uallis Sedunorū, & ad oc-

ciens hyemale cōuersus, peruenit. Tum centum penē stadia eodem tractu currens, ad Zephyrum sese declinat. Deinde per Sedunorum & Veragrorū terram labens, in Lemannū effunditur. Haftenus de Rhodano.

Heluetias olim Ro.] Caesar ab initio cōmentariorū dicit: Rhodanū diuidere prouinciā Romanorū ab Heluetijs. Allobrogū] Hi populi sunt Narbonēsis Galliae, qui Viennam habent ad Rhodanum, autore Ptol. Idem Strab. ait li. 4. Partē eius regionis duces Sabaudiae habuerūt, nunc Franci omnia occupant. De Geneva oppido Caesaris uerba subscribā, inquit enim, Extremū oppidum Allobrogū est, proximumq; Heluetiorū finibus Geneva, ex eo oppido pons ad Heluetios pertinet. Hæc ille. Geneva pons] Quatuor hæc nomina Genua, Geneva, Genabū & Gebenna multū obscuritatis Lectori ingerūt, ac non attētos sæpe sefellerūt, quæ ipsa longē diuersa sunt. Genua enim (non Ianua) Ligurum caput in Italia ad mare mediterraneum. Geneva uerò Allobrogum, ad hostia Lemanni lacus, ubi Rhodanus exit. De hac nunc poeta loquitur. Genabū autem Carnutū oppidum ad Ligerim amnem, hodie, ut quidā putant, Aurelia. deniq; Gebēna mons, qui Heluios (hodie Albim) ab Aruernis separat, ut lib. 7. Cōm. Cæs. patet. Per inhospita tesqua] Loca inhabitabilia, aspera, & difficilia. Talia nempe Tesqua dicuntur, Cicerone teste. Sunt & loca augurio designata.

Seduni] Vallesiani dicuntur hodie, & à Rhodani fontibus ad Lemannum lacum protenduntur, uallem habent amœnam, atq; septem undiq; mōtibus. Rhodanus eam mediam diuidit, patet in longitudinem 580. fē

reſtadia. Veragri] Populi Seduniſi ſitimi ſupra la
cum Lemannū: hodie inferior Valeſia, eorū uicus O-
ctodurus, hodie Martenach. Cæſar de Sedunis et Ve-
ragris li. 3. Cōment. meminit. Male enim tractatus ab
ijs eſt. Ipſe poeta de ijs multa in Cōmentaria Cæſaris
ſcripſit lectū digna. Vndiuomo Leman.] Rhoda-
nus à Lemanno & recipitur & iterū euomitur, ideo
dicit Vndiuomo. Volunt quidā Alemānos inde traxiſ-
ſe nomen: uerū Quadratus apud Agathium aſſerit
Alemannos dictos, quod pleriq; Germaniarum popu-
li in unum conueniſſent. Vulgò aller'ey man, atq; id
ueriſimile eſt. De Lemanno Strab. li. 4. ad ealcem. Et
Lucan. Deſeruēre cauo tentoria fixa Lemanno.

Deniq; ad occiduas umbras, Zephyrūq; tumētē
Burgundos acreis haber, & diſcrimen utrinque
Ceruices ô Iura tuas, quī Sequana rura
Scindis ab Heluetijs nunquā ſine gramine campis.
Hæduus hinc latè regnat, Romana ſecutus
Imperia, & conſanguineos imitatus amicos.
Lingonicus poſt horriſonis furor æſtuat aruis
Nequicquā, & Leucos petit alta in fœdera fratres.

Deniq;] Quæ regiones Heluetiā contingant ab oc-
caſu, exponit. Zephyrūq; tu.] Idem cū eo quod di-
cit, occiduas umbras. Zephyrus nāq; uentus ab occi-
deme flat, Latine Fauonius dicitur, teſtibus Gellio ac
Seruio. Frequēs autē eſt poetis regiones designare per
uentos. Hunc tumentē dicit, nimirum quod eius natu-
ra ſit poſt hyemis ſeuiffima frigora relaxare uitem,
atq; producere flores. primo Georg. Burgundos
acreis] Burgundi origine Germani olim occuparunt

Sequanos, populu Galliae inter Rhenū ac Aruernos, latē potentē, quos mōs Iura ab Heluetijs separat. Ptol. his quatuor tribuit oppida, Diatonium, Visontiū, Equestre, et Auenticiū. Quanquam postremū hoc Corn. Tacitus praecipuam Heluetiorū urbem fuisse scribit.

Ceruices.] Iuga. A poetis & montes dicūtur habere capita, ceruices, uentrē, & pedes *μὲν τα ποσίνους*. O Iura.] Iura mons, ut modō diximus, Heluetios et Sequanos diuidit, testis est Caesar li. 1. et Strab. li. 4. Vulgō hodie appellatur Lâberberg. Quāuis illud nō nesciā, aliter quoq; appellari: idq; pro gentiū, quos attingit, diuersitate. A lacu Lemanno ad eum montē Caesar murum perduxit una die, fossamq;. Proinde error est dicere, montē esse Alsatiæ. Nūquam sine gra. cā.] Comēdatio à fertilitate. Intelligit eos, qui sunt ad Lemannum. Hedui hinc.] Hedui populi trans Ararim et Rhodanū Romanis se, apud Strab. li. 4. cōsanguinitate cōiunctos asserūt. Primiq; eius regionis homines in illorū amicitiam, societateq; conuenerunt. Caesar quoq; asserit li. 1. Heduos se penumero ob senatu Ro. fratres, cōsanguineosq; appellatos. Quare poeta etiā subdit: Romana secutus imperia, &c. Lingonicus.] Lingones Ptol. supra Heluetios ponit. Strab. li. 4. inquit, Supra Heluetios et Sequanos et Hedui et Lingones in oceanum uergētes habitāt. Supra Mediomatricos Leuci, et quēdā Lingonū portio. Et Cas. ait in Lingōes Heluetios cēssisse post pugnā cū ipso factā. Hi hodie Lâgres. Leuci autē in Lothoringia, id quōd antiquitates, et monumēta quēdā certissimē indicāt, quæ Glareanus me-
us uidit in itinere ad Parisios. Ptol. quoq; ciuitates Lem-
corum

corū dicit Tulliū et Nasīū. Ne quicquā] Frustra. quid
enim Lothoringi potuissent cōtra Carolum Burgun
die ducē, sine Heluetiorū auxilio? Fratres Vicinos.

Postremō arctoum, seuq; Aquilonis ad axem,
Qua scindit placidus Basilea mœnia Rhenus,
Vltima Rauriacam portendit brachia ad urbem,
Sequanum attingens, Fridolini nobile busto:
Arietis hinc urbem, tum quorum sermo Latinus
Nomina non patitur, uariorum rura locorum,
Donec ad Acronias, Venerasq; recircuit undas.

Postremō] Vltimō cōcludit Heluetiā, quæ ad septē
trionē respicit. Arctoum] Arctiū. Aquilonis] A-
quilo uetus septētrionis, dictus ab aquila uehemēti uo-
latu: nā et ipse uehemēs, et seuus, quemadmodū poeta
eā nominat. Et Ouid. attribuit seuitiā, et uires, irāq;
animosq; minaces. Meta. 6. Græcē Boreas dicitur, a
Bore, i. a boatu, quoniā sit uiolēti flatus, et sonori, ut
Gell. inquit. Ad axē] Ad axē arctoum, et ad axē seui
Aquilonis, idē: intelligit enim septentrionē. Axis pro-
priē illud est plaustrī lignū, circa quod rotæ uertūtur.
Ad cuius similitudinē linea mediū spheræ trāsiens, a-
xis appellatur. Et axes pro polis accipiuntur. Qua
scin. pla.] Notū est Rhenū placidissimo, pariter et a-
mœnissimo lapsu insidiāte tamen, Basileā interlabi. Vn-
de Picus quoq; Hinc sumptis Basileā diuidit urbē fon-
tibus. Rauriacā] A Rauracis post excisam Augustā
ipforū, extructā. Rauraci apud Ptol. habuerunt Augu-
stam urbē in littore Rheni. Cuius hodie supra Basileā
sunt plurima uestigia: hi urbe deserta, cōmutatisq; sedi-
bus, sed nō lōgo interuallo, Basileā cōsiderunt. Quæ
quidē hodie, ut tēpore Cæsaris Rauraci, cū Heluetijs

est in sedere. Sed ipse poeta super i. Com. Cæs. ita describit: Rauraci supra Basileam habuisse sedes, atq; Augustam urbem maximam, cuius etiam hodie uestigia sunt, pertigisseq; eorum imperium rectâ ascendendo, sed in Rhenum ad confluentē usq; Rheni ac Arolæ, ditionis hodie Helueticæ, satis cōsonum ueritati est. Hi Rauchacker olim Germanica uoce dicebātur, quasi diceret duri agri. Eius tractus hodie quatuor sunt elegantia oppida. waldshüt / Louffenberg / Seckingen / vnd Rinfelden. hæc ille, & plura alia lectu digna. Sequanium] Vulgò Seckingen oppidulū Rheni uigintis sex milibus passuum supra Basileā in medijs Rauracis iacens. Sunt qui huius incolæ Sequanorum quondā fuisse dicūt colonos, & Germanos à sacco putasse dictos. Verū nos credimus saccum posterius esse, ut Basileorum basiliscū, & arietem Scaphusianorum (ut postea dicimus) atq; subinde insignia posteriora, in quibus saccum, basiliscum, & arietem publice ferunt. Fridolini no. bu.] Diuus Fridolinus enim ibi sepultus iacet. Sed de hoc postea. Bustū locus, ubi mortuus est, cōbustus & sepultus, sic dictū, quasi bene ustum, nos sepulchrum dicimus esse. Inde bustuarij, quos sandapilarios uocamus. Arietis hinc ur.] Scaphusiæ periphrasis. Hunc uulgus nomina tam putat à boue (quam opinionem hic sequitur poeta, sed in Panegyrico alteram) cum tamen antiqua Chronica dicant appellatam Schiffhusen, à frequenti nauium statione. Quicquid enim mercium ex lacu Cōstantien si per Rhenū defertur, eo loci exportādum est, nam ultra nauigio nō potest pergi ad mille quingentos pene passus.

passus, Græca compositione hodie uocant Probatopolim, *πρωβατων* enim ouem significat, unde Probatica piscina in Euāgelio. Arietis, pes est Proceleusmaticus pro dactylo. Tum quorum ser.] Hoc dicit, multa adhuc esse loca, quibus Heluetia ad septentrionē clauditur, sed nomina esse barbara, et proinde carmini inconuenientia, qualia sunt *waldsbütt* / *Blingnow* : *Steckbozn* / *Dieffenhofen* &c. Consulto igitur relinquuntur.

Hercinios saltus, syluam sine fine uagantem (Vt Nili ignotam referat longi agminis undam) Prendit, Erythropolitanos curuo aggere muros. Hic olim pugnax, regno Erenuestus auito Teutonicas rexit caulas, gentemq; superbam Germanos, bello indomitos, suetosq; laborum Semper, & in nudo nudos sudesce campo.

Hi patriæ fines, hi sunt quos continet arcus Heluetia, & quas comprehendit uicinia gentes.

Hercinios saltus] Herciniam syluam ait Cæsar in 6. Com. li. Tectosages occuparunt, cuius latitudo nouem dierum iter expedito patet, non enim aliter finire potest, neq; mensuras itinerū nouerunt. Oritur ab Heluetiorū, & Nemetiū, & Rauracorum finibus, relictq; fluminis Danubij regione pertinet ad fines Dacorum & Anartiū. Hinc se flectit sinistrorsus, diuersis à flumine regionibus, multarumq; gentium fines propter magnitudinem attingit. Neq; quisquam est huius Germaniæ, qui se aut audisse, aut adisse ad initium eius syluæ dicat, cum dierū iter 60. processerit, aut quo ex loco oriatur acceperit. Hæc ille. De hac sylua Strab. quocq;

lib. 4. & 7. scribit. Et Pompo. li. 3. de Germania, multa etiā poeta noster in Annotationibus super 6. librū Commentariorum Caesaris, digna lectu, quia oculatus testis ea narrat. Porro sylua Bacenis (obiter enim hoc adnotandū erat) longē alia est, introrsus Chæruscos à Sueuis, Sueuosq; à Chæruscis submonens, cuius item meminit Caesar in 6. Et quæ hodie Nigra sylua dicitur, pars est Herciniæ. Caput eiusdē est Rotuila, aut Græcè Erythropolis, ciuitas Heluetijs amicissima. Ut Nili igno) Parenthesim carmen hoc integrū supplet. Cōparat autem poeta Herciniam syluam Nilo fluuio maximo Aegypti, eo quòd eius origo pariter, uti Herciniæ, apud ueteres ignorata fuit. Vnde Horatius,

Te fontium qui celat origines Nilusq;. Et Ouid.

Nilus in extremum fugit perterritus orbem,

Occulitq; caput, quod adhuc latet, ostia septem

Puluerulenta uacant, septem sine flumine ualles.

Nero centuriones duos misit ad inuestigādum caput Nili. Illi uerò retulerunt, se uenisse ad immensas paludes, quarum exitum nec incolæ nouerant. Deinde uidisse duas petras, ex quibus ingens uis fluminis exciderit, uerū an caput ibi fluminis sit, prorsus ignorare: propius enim adeundi potestas non fuit. Autor Seneca lib. 6. natur. quæf. Agminis] Cursus. Prendit] Scilicet Heluetia, hoc est, attingit. Erythropolitānos] Rotuilanos, ita enim uulgò dicimus. ^{et pulchro} nāq; rubrum signat. Huius ciuitatis mentionē poeta his de causis maximè facit, quòd à multis iam annis cōtinuò Heluetijs adhaesit, atq; in bellis etiam difficillimis semper præstò fuit suis præsijs, auimūq; fortissimū nunquam

quam nō indicauit. Deinde autē, quod præceptor eius
 primus, Michael Rubellus, qui bonas literas cū maxi-
 ma laude multis annis Bernæ professus est, uir, ut do-
 ctrina clarus, ita probitate conspicuus, inde natus sit.
 Deniq; quòd illic per bienniu poeta literis incubuerit.
 Eius urbis laudes ipse poeta unā cum præceptoris En-
 comio celebrat lib. 2. ca. 33. Dodecachordi, ubi de con-
 nexione æolij hypoæolijq; differit. Curuo ag.] Ob
 sitū ciuitatis hoc dicit. Erenuestus] Hic Germano-
 rum rex fuit, testis est Cæs. li. 1. de bello Gallico. Vox
 est Germanicæ linguæ Erenuest. Cæsar uocē, ut alia,
 corripit, Ariouistus. Auito] Prisco. Teutonicas
 rex. cau.] Casas Germanorū. Superbam] Nobilē.
 sic Verg. Hinc populū latē regē, belloq; superbū. Bel-
 lo indo.] Libet uerba Senecæ de Germanis adscribe-
 re. Ille enim sic inquit de ira, li. 1. Germanis quid est ani-
 mosius? quid ad incursum acrius? quid armorum cupi-
 dius? quibus innascūtur innutriunturq;, quorū una il-
 lis cura est, in alia negligentibus: quid indurati-
 us ad omnē patientiam? ut quibus magna ex parte non tegu-
 mento corporū prouisa sunt, non suffragia aduersus
 perpetem cæli rigore. Hos tamen Hispani, Galli, &
 Asiæ Syriæq; molles bello uiri, antequā legio uisatur,
 cedūt: ob nullam aliā rem opportunos, quā ob iracū-
 diā, hætenus ille. Præterea de Germanorū moribus,
 Pōp. li. 3. Stra. li. 7. et Corn. Tac. de Germ. Hi patrie]
 Cōclusio situs Heluetici. Arcus] Ambitus, circuitus.

Præterea caput Europæ hanc esse probabunt,
 Eternis Alpes niuibus, iuga olympica, quorum
 Porgitur in cælum caput, & sub tartara uenter:

Et quòd ad Auroram, Borean, solemq; cadentem
Flumina perpetuo non deficientia cursu
Parturit, illa uolant, & in omnia mēbra redūdant.

Ad Zephyrū & Libyen Rhodanus, Rhenana fu
Vnda citat Borean, gelidas rotat Ister ad Eurū (rētē
Dirus aquas, Getico nouus hostes & aduena Pōto.

Ast alios fileo, quos Italia accipit amneis
Alpibus à nostris, quæq; alto à uertice montes
Agmina disparibus fundunt larissima sulcis:

Ceu fluat Elysiis Gangeticus humor ab oris,
Tigris & Eufrates, & non bene cognita fonte
Vnda papyriferi semoto ex æthere Nili.

Præterea] Indicaturus Heluetiā esse locum totius
Europæ altissimum, duobus id rationibus facit. Prior,
quòd Alpes æditissimæ rupes sunt in Europa, autore
Strab. Altera, quòd quatuor aut quinque flumina Euro-
pæ maxima oriuntur uel in Heluetia, uel propè, & ad
quatuor mundi plagas decurrunt. Nempe Rhenus ad
Boream, Danubius ad ortum, Rhodanus ad occiden-
tem, quāuis citra Lugdunum se ad meridiem flectat.
Adhuc sunt; quæ ex Alpibus defluentia Italiam irri-
gant, de quibus mox dicemus. Caput] Locum edi-
tissimum. Aeternis Alpes ni.] Vna ratio. Alpes de-
scribuntur ab Herodiano historico lib. 2. tum uerò
lib. 8. his uerbis: Hi sunt lōgissimi quidam montes, uice
murorum Italiæ circumdati, adeò in altum editi, at e-
tiam nubes superare uideantur, itaq; in longum porre-
cti, ut uniuersam Italiam comprehendam, leua ad Tyr-
rhenum pelagus, dextra ad Ionium usq; pertingentes,
densis ubiq; nemoribus insecsi, atq; angustissimis calli-
bus, & rupium prærupta altitudine, scopulorūq; aspe-
ritate

ritate uix peruij, nonnullis tamen quasi semitis magno ueterum Italarum laborum manufactis. Hæc nō potui non ascribere, cū ob elegantiam uerborū, tum quod uix alium reperiēs, qui Alpium formam ita oculis proponat. Niuēs habent perpetuas, unde nomē à niuium candore sortitæ dicatur. *ἄψ* enim maculā significat albā. Sunt tamen qui uolūt inditum uocabulū à Gallo rū lingua, qui montes altos uocitēt Alpes. Quod est uerisimile. Iuga Olympica] Id est, tantæ altitudinis, ut est Olympus mons Thessaliæ, de quo Luca. Nubis excedit Olympus. Porgitur] Syncope. Et sub Tartara uen.] Hyperbole, hoc est, superlatio secundum Ciceronē. Et quod] Ratio posterior. Volant] Volare habentiū pennas est. Transfertur ad ea, quæ cum celeritate fiunt, ut hîc, uolāt, pro celeriter decurrūt.

Ad Zephyrū] Id est occidentē indicat, uti quodq; horum fluminum ad suam tendat plagam. De Zephyro diximus. Libyen] Ad meridiem. Libya Aphricæ regio Aegypto contermina. Pli. testis li. 5. Quam quidam dictam uolunt ab Epaphi filia, Libya uocata, procreata quidem ex Casiotha uxore. Alij à uento, qui Lybs appellatur. Rhodanus] Diximus suprā, ab ortu longissimo tractu hunc ad occidentem Labi, tandem uerò post Lugdunū totum uerti ad meridiem. Ister] Danubius fluuius Germaniæ maximus, cuius originē et progressum hoc modo Picus descripsit in *ἱστορίαις*.

Hinc & Danubius non magnas deuehit undas
Montibus Arbonæ uix susus, plurima nondum
Flumina surripuit, nondum binomius, ingens
Alluit Elysiōs, Ariosq; & Pæonis oram.

Et Lygios: tandem raptò tumefactus aquarum
Euxinum ingreditur bis terno gurgite pontum
Extremumq; caput limosa perdit in ulua.

Verum de hoc flumine & eius, nō uno, sed duobus fontibus Prygen & Pregen, ipse poeta multa notatu digna scripsit in annotationibus Com. Cæs. lib. 6. Ad Eurum] Orientem. Dirus] Rapidus. Getico] Euxino. Danubius enim per Getas in Pontum delabitur, sed tum Istri nomē accipit, testis est Strab. in 7. De ostijs autores non admodum cōsentiunt. Nam Corn. Tac. sex meatibus in mare Ponticum erumpere dicit, septimum os hauriri paludibus, initio de Germania. Mela totidē, quot Nilus, ostijs, sed tribus tenuibus reliquis nauigabilibus, lib. 2. Strabo septem, & ex autoritate Ephori quinq; li. 7. Ptol. 6. & c. Ast alios fil.] Vt Abduam, Tosam, Mediam, Ticinum, Athesim, & nōnullos alios. Agmina] Flumina. Sulcis] Alueis. Ceu fluat elysiis] Comparatio. Vt enim e paradiso fluunt quatuor flumina (ut proditur secūdo Geneseos) Ganges, qui & Physon, Tigris, Euphrates, & Nilus, qui etiam Geon nominatur: ita ex Heluetiorū Alpibus in quatuor mundi plagas excurrūt quatuor flumina maxima Europæ. Gangeticus hu.] Ipse Ganges Indorum fluuius. Quem incertis quidā fontibus nasci, & Nili modo exundare perhibent. Ita Soli. ca. 60. Strabo li. 15. scribit ex Artemidoro, Gangem ex Henodis mōtibus ad Austrum deferri, & cū ad Gangem urbem peruenerit, cōuerſi ad Auroram usq; Palimbothra, atq; in mare ingredi. Mela li. 3. eandē originem trādit. In eo tātæ lōgitudinis anguillas dicit esse

Soli. ut ad tricenu pedum proceritatē accedāt. Tig-
gr. s.] Tigris oritur in regiōe Armeniæ maioris, testan-
te Pli. li. 6. fonte cōspicuo in planicie. Nomen obtinet
à uelocitate currēdi, nam Medi sic uocāt sagittā. Stra-
bo de Tigride & Euphrate, li. 11. et 16. Euphrates]
Euphrates similiter Armeniæ fluuius, Armeniæ regio-
nes à Cappadocia excludēs, ut idem Pli. tradit. Mel-
a originem eius, atq; cursum planē depingit lib. 3. Ptol.
montem unde is fluit, appellat Periarden. Ammianus
quoq; eius mentionē facit li. 23. Et non bene cog-
fon.] Suprà diximus Nili originē antiquis fuisse inco-
gnitam. Verū id nō mirum, cum et diuinæ scripturæ
ueritas immanifesta ipsis extiterit, quæ Nilū ex para-
diso (uti dictum est) erūpere docet, cum alijs tribus flu-
minibus. Quorū quidē originē illi tradiderūt, prout
inuenerūt ea primū ē terra prorupisse. Nobis itaq; in-
his, sicut in alijs, puto sacris documētis accedēdū, quæ
mētiri haud nouerūt. Papyriseri] Qui fert papyrū
fruticem in palustribus Aegypti nascentē, aut quiescētī
bus Nili aquis, ex qua fiūt chartæ. Pli. teste li. 13. ca. 11.

Si uerō Heluetiæ, quæ sit natura requiris,
Conditio est duplex, terræ natura biformis.
Namq; ubi ad Italiam uergit, solemq; calentem,
Montana est, sed enim ridenti fertilis aruo,
Fontibus irrigua, & florentibus optima pratis:
Lucis & syluis, pecori gratissima tellus.
Phæacum terras Corcyrea gramina uincit,
Et longē positos alio sub sole Britannos.

Sed contra Borean, ortumq; obitumq; astrorū
Plana iacet campis, fecundoq; utilis agro:
Frumenti, uiniq; ferax, & diuite rure,
Collibus apricis, quos pampinus ornat, & uua.

Si uerò Hel.] Naturam describit Heluetiæ, duplicem eam esse demonstrans. Qua enim parte ad Italiam uergit, Alpes habet. In alias parteis ferè plana est, producitq; abundè quicquid humana uita exigit, productura tamen omnia felicius, si pro soli fœcunditate coleretur. Conditio] Qualitas. Vergit] Tendit, porrigitur. Solem q; calentem] Ad meridiem. Montana est, sed enim ridenti fertilis aruo] Breuiter adnotabimus, qualis sit Alpium natura apud nos (figurā nempe superius ex Herodiano retulimus) quo intelligatur, quid commodi liceat sperare ex reliquis partibus Heluetiæ, cum tantus sit fructus ex mōtibus. Horū nanq; (ut hoc primò dicamus) hi perpetuis niuib; albicant. Illi procul aspicientibus nihil promittant, nisi saxa durissima, postquā inscenderis, prata pinguisima offendis. Alij uerò & aspectu sunt amœni, & re ipsa. In ijs inquam per æstatē menses treis ad summum pascuntur cum greges, tum uaccae, è quibus tanta emolimēta, ut breui oratione nemo possit consequi. Nam serum inde, caseus, butyrum, aliaq; lactaria tanta fiunt copia, ut non tã Heluetia ijs rebus expleatur, quàm finitimæ quæq; nationes. Trāsuehuntur nanq; in Sueuiam, ultra Iuram montem, in Italiam, multa q; alia loca. Atq; tam ingens reddit pecunia, ut uix credi possit. Illud mihi cōpertum, ex uiginti bobus fructum annuū esse centū coronatorum, præter sumptum omnem, quem in familiam, famulos & famulas distribueris. Omitto fœturam copiosissimam, Lac & liquidum & concretum, quæq; ex lacte adhuc alia conficiuntur cibaria in quotidianum usum. Hinc

est, quod tantus populus, in tam angusto circulo enutritur, quod adeo pauci ex Heluetijs ad mendicitatem adiguntur, quod tanta exterorū turba sedes apud nos querit. Libet penē exclamare hodie cū Ver. O fortuna tos nimiū, sua si bona norint, Heluetios. Sūt enim quos pecuniæ nimia cupiditas tā angit trāsversos, ut huiusmodi bona nō intelligāt, ut tales opes prorsus uilipendāt, quæ tamē, ut sunt et stabilissimæ et honestissimæ, ita maximē Christianæ, uti Chrysost. docet. Sed hæc pluribus fortē. Fontibus irri.] Vnde patet Heluetiæ fecunditas. Nam dicit Strab. li. 12. de patria sua, semper aquæ copiā meliorem esse, quā siccitatē: fontibus, amnis ac lacubus nō est similis Heluetiæ natio sub cœlo, ut putat poeta noster. Corcyrea gra.] Quæ in Corcyra insula Epiri crescūt, quam Phæaces inhabitarūt. Respicit ad hortos Alcinoi notissimos, de quibus Hom. li. 7. Odys. Alio sub sole] Id est, climate.

Britannos] Hiberniā intelligit. De qua Pōp. lib. 3. scribit, tā esse luxuriosam herbis nō letis modō, sed etiā dulcibus, ut se exigua parte diei pecora impleāt, et nisi pabulo prohibeātur, diutius pasta dissiliant. Idem penē Soli. ca. 31. Pōp. eā insulam Iuuernā dicit, Strab. Iernam ^{reppav.} lib. 4. Obitūq; astr.] Ocasum. Virg. Nec frustra signorū obitus speculamur, & ortus. Est autē uersus spōdalicus. Iacet] Heluetia. Frumēt.] ui. fe.] Ager Bernēsis, Friburgensis, Salodoriū, Hero gea itē, et Durgea frumēto mirē exuberāt. Colles autē Scaphusiani, Moretēses, Auēticenses, Bielēses, et Ther mopolitani uino. Apud Tigurū et Basileam utrūq; nō mediocriter crescit. Sunt alia insuper loca per Helu-

tiā, qbus neutrum deest, sed minor copia. Diuite ru.] Di-
uite neutro genere dixit quē admodū Tibullus, Diuitis
hoc uitium est ruris. Apricis] Soli expositis. Hor. Multa
mole docēdus aprico parcere prato. Homo apricus, &
anis aprica, sole gaudētes. Pāpin°] Vitis synecdoche.

Quid liquidos referā fonteis, riuosq; loquaces,
Muscososq; amneis, de uiua rupe cadenteis,
Ceruleos latices: ō murmura grata colonis,
O requies, ō lenimen prædulce laborum.
Num uestras laudes, summa & præconia adæquat
Fando aliquis: docto non est lingua Maroni,
Nec tibi Homere caput, licet omnia uterq; poeta
Attigerit, gremio quæ uastus continet orbis.

Quid liq. refe.] Fontium aquæ & Iouis, & optimæ
apud nos nusquā deest copia. Fluminibus abundamus,
his nauigabilibus, utpote Limago, Vrsa, Arola, & Sa-
na: alijs nauibus minus accōmodis, ut Dura, Emmana,
Rhodano, ut in Sedunis innumerisq; talibus. Liqui-
dos] Claros. Verg. Et liquidis immisi fontibus aprum.

Loquaces] Resonantes. Sic Hor. de fonte Blandu-
sie. Vnde loquaces Lymphæ defiliūt tuæ. Muscosos]
Obsitos musco. Ver. Muscosi fontes, & somno mollior
herba. Viua] Naturali. Vergil. Viuoq; sedilia saxo
Nympharū domus. Cæruleos] Cæruleus color spe-
cies uiridis, Gell. teste lib. 2. cap. 26. Est autē cæruleus
perpetuum aquæ epitheton. Latices] Latex (ut Seru.
inquit) aqua propriè est, ab eo, quod intra terræ uenas
lateat. Insuper autē et uinum laticē dicimus, quod lateat
intra uuam. Ouid. Latices Palladios, pro oleo dixit.

O murmura] Admiratio. Lenimen] Rescili-
latio

latio. Vnde Horat. de laude uitæ rusticæ:

*Libet iacere modò sub antiqua ilice,
Modò in tenaci gramine,
Labantur altis interim ripis aquæ
Queruntur in syluis aues,
Fontesq; lymphis obstrepunt manantibus,
Somnos quod inuitet leues.*

Num ue. lau.] Quasi dicat minimè. Negationē enim Num, in se habet, sicut affirmationē nonne. Docto nō est] Scilicet ut uos pro meritis celebraret. Nec tibi Ho. ca.] Apostrophe. Licet om.] Quid Ver. quid Hom. scriptitarint, et quātā inde laudē sint meriti, uel sole clarius. De Hom. nēpe dicitur, uatē esse, doctrinā rū omniū, atq; ingeniorū autorē, et principē. De Ver. Tantum ipsum, ut laus nullius cōmentatione crescat, nullius uituperatione minuat. Gremio] Ambitu.

Quatuor Heluetiæ cœpi connexere pagos:
At res obscura est, facit hoc longinqua uerustas,
Annorumq; acies, æuiq; uolubile tempus.
Sed sequar autores, & quæ ratio ipsa docebit,
Vtq; illi scripsere, hodie quoq; ita esse probemus.

Et Græci πῦλον, pagum fortasse Latini
Totius fluij sulcos dixere propinquos,
Et uillas iuxta positas, uicosq; casasq;
Non etenim credo pro uico dicere pagum,
Scripta monent aliud, testisq; adducitur hostis,
Iulius, orbis apex, & tanti gloria belli,
Ille inquam Heluetiæ bisse nas innuit urbeis,
Et quadringentos uicos, hæc omnia rursus
Quatuor in pagos, quæ flumina quatuor, angit.
Hos igitur nostro placuit coniungere plectro.

Quatuor Helue.] Heluetiā fuisse distractā in quatuor pagos, Cæs. his uerbis scribit Com. 1. Is pagus appellabatur Tigurinus. Nam omnis ciuitas Heluetia in quatuor pagos diuisa est. Hæc ille. Dubitatū est aliquā diu etiā à doctis uiris, quid pagū Cæsar diceret. Si respicis rationē nominis, ablata est dubitatio. Nam *ἡ τῶν τετράγωνος ἡ τετρά* fons est. Vnde pagi sunt dicti, quod uillæ circa fontes cōsueuerant cōdi, ut Seruius inquit. Et pagani, quasi ex uno fonte potantes. Eadē itaq; ratione pagū Cæsar, fluminis tractū esse uoluit cum accolis: hoc enim pacto Heluetia distributa est quatuor his fluminibus, quæ poeta hic enarrat. Ea sunt prorsus in Heluetiorū ditione, et his quoq; limitibus inclusi, quos Cæsar constituit. Connexere] Ad carmennectere.

Acies] Multitudo. Sed se. au.] Nō caput meum.

Et quæ ra.] Cōiectura, quæ rationibus utcūq; fulcitur, haud reijciēda, cū multa sint apud ueteres scriptores, quæ secus nemo, quantūcūq; doctus, possit assequi. Sulcos] Tractus. Dicere] Quæq; subaudiendum. Testisq; adducitur] Iuliū testem dictorū adhibet. Quē ob id hostē dicit, quod aduersus Heluetios ueteres bellū gesserit. Orbis apex] Affirmat Sabellicus, plures in uno Cæsare uirtutes extitisse quā in cæteris omnibus, quorū uitas Trāquillus scripsit. In eo consiliū, eloquentia, uigor, cōstantia, militaris disciplina, omniūq; altissimarū artium studium: & quod ad gratiam conciliandā plurimum ualet, mira quædā liberalitas. Apicem igitur orbis meritō dixit poeta. Et tanti gloria belli] Intellectio est. Ille inquā] Scribit in 1. Com. Cæs. Vbi se iam Heluetij ad expeditionē parauerint,

runt, oppida sua omnia numero ad duodecim, uicos ad
quadringentos, reliquaq; priuata ædificia incendisse.

Angit] Distribuit. Plectro] Carmini. Plectrum
proprie instrumentum est, quo fides pulsatur. Marti.

Feruida ne trito tibi pollice pustula surgat,

Exornent docilem garrula plectra lyram.

Primus adest Duras, pleraq; in parte uadosus,
Durus agris, pinosq; & summo litore fagos
Euertens, caulasq; trahens, & ouilia secum,
(Terribilis lapsu) campos grassatur in omneis.
Hic ager Heluetius, quem ne Germanus haberet
Miles, & in Gallos rabiem exerceret auitam,
Cæsar in Heluetiam proprios remeare colonos
Iussit, adhuc fluuij nomen terra illa reseruat.
Doggius huic propior, Cellæ, Galli q; beati
Imperia, & propè ad Acronios celeberrima fluctus,
Litoreq; in nostro Rheni Constantia fulmen.

Primus adest Du.] Aperit primū pagum, cum agri
adiacentis bonitate. Hunc Duras facit, cuius quidē flu
uij apud ueteres nulla prorsus est mentio. Attamen no
men ipsum arguit aliquid antiquitatis, & terræ nomē
Durgew. Quidā putant olim ur syllaba producta di
ctam, & Celticè die ur, ac abiecta de articulo diphthō
go ie, dur. Sed postea ita mansisse nomē, quasi simplex.
Oritur in finibus diocesis Curiensis, ualle quam sancti
Ioannis uocāt, fluit per Doggios, & populū quem de
nominat Durgew, in Rhenum exit circiter bis mil
le passus supra glisw oppidū ditionis Tigurinæ.
Ab hoc fluuio multa nomina deriuantur, ut Durtal,
Wintherthur, seu Winterdur, & quædam alia.

Vadosus] Habens multa uada. Vadum est aquæ fun

dus, in quo quisquis cōstituerit, is iam effugit periculū
 ne mergatur. Hinc sumptum adagiū, Res in uado est,
 pro eo quod est in tuto. Durus] Allusio ad nomen.

Caulasq] Onium casulas. Verg. Cum fremit ad cau-
 los uentos perpeſsus & hymbres. Grassatur] De-
 bacchatur, exit. Grassari dicuntur latrones uias obsi-
 dentes, unde grassatores. Apud Sallust. gradi signifi-
 cat. Animus ubi ad gloriam uirtutis uia grassatur.

Hic] In Durgea. Caesar in 1. Com. scribit, Heluetios
 à Caesare reuerti in suos fines iussos, ea maxime ratio-
 ne, quòd noluerit eum locum, unde Heluetij discesse-
 rant, uacare, ne propter bonitatem agrorum Germa-
 ni, qui trans Rhenum incolunt, è suis finibus in Helue-
 tiorum fines transirent. Hunc agrum dicit poeta, esse
 in Durgea, propter Germaniae uicinitatem. Tametsi
 illud non semel ex eo audiuius, quanquam ita scrip-
 psit, sibi tamen uideri Caesarem loquutum de agro A-
 uenticensi, & Moretensi, de quo ipse Caesar fortassis
 audierat. Nam Caesar Heluetiam non uidit. Id quod e-
 tiam Falco consul Friburgensis, uir & doctus & elo-
 quens me admonuit. In Gallos] Heluetios, qui ue-
 re Galli sunt, ueteribus id autoribus indicantibus. Ve-
 rum de hac re fortè aliàs. Rabiem aui.] Furorem
 ex antiquo odio contractum. Adhuc flu.no.] Dur-
 gea nempe uocatur, à Dura, & 2^a terra. Hoc enim
 pacto Celtæ multa nomina componere solent, ut Hero-
 gea, Durgea, Algea, Brisacogea, Hegogea. Quanquā
 ipsi proferunt per gen, addita etiam w, Durgeuw/
 Algeuw/ Brisacuw/ Hegeuw. Doggius] Dog-
 gios lingua nostra Doggenburger appellamus,

Dogg,

Dogg, uocabulo Anglico, quo canis significatur. Ferunt enim Doggij canem in insignibus. Non nescimus quid de hoc nomine referat historia Sueuica. Dein à quibusdam Tuconiam regiunculam ipsam nominant: sed quàm aptè, uideant ipsi. Cellæ] Scilicet Abbatibus, sunt quibus magis arridet, ut dicatur Alpium cella, quàm Abbatis cella. Sed poeta noster somnium putat. De oppido sancti Galli in Panegyrico postea dicemus

Litoreq; in no.] Id est Helueticò. Constantia] Vide ut Poeta hic minime inuidus huic urbi suam tribuerit laudem: cum nulla unquam uicina urbs rebus Helueticis magis obstiterit, non magno sanè suo commodo.

Deinde paludosus splendenti Limagus unda, Hospes Adulæ, Claronæq; incola terræ
Auctus abit, semperq; cauis aptissimus alnis,
Voluitur in gyros, & lenta uolumina torquet.

Huic est ad leuam, quo uix est sanctior usquam
Orbe locus, frondens Mariæ genitricis Eremus.
Vix alibi inuenies tam miria numina diuæ,
Propitiumq; Deum & præsentis Virginis aras.
Belliger has ualidis cognoscit Sueuus in armis,
Contentusq; suis, aptusq; ad bella Sicamber,
Quiq; sub Arctoo pressatur Sarmata plaustro
Attringens Borean rigidissima litora Ponti.

Deinde] Exponit secundum pagum, quem Limagus conficit fluuius, cuius quoq; mentionem non facile apud antiquos scriptores reperies. Hodie tamen nomen satis clarum ac integrum est. Compositum namq; dicitur ad imitationem Celticæ linguæ, quæ frequenter nomina in magus connectit, ut Rhotomagus, Næcomagus, &c.

Illud sanè adnotādum eum, apud Claronēses oriri, et
 uocari Linthū. Deinde ex lacu Riuario alium effundi
 amnem, cui nomen Magus, eos confluere in unum, ac
 deinde Limagū uocitari: intrare autem, posteaquā ab
 origine circiter decem milia passū, Claronā, atq; in-
 fra Claronā castra, & Marcā, duas regiūculas irri-
 gauerit, in lacum Tigurinū, huncq; pertransire ita et
 mediū urbis Tiguri, post hęc autem cursu ad 200. sta-
 diorū confecto in Arolam primū, breuissimo post spa-
 cio in Rhenum influere. Paludosus] Dixisset La-
 cunosus, si lingua Latina haberet, aut si ea uox à lacu
 deriuari potius uideretur, quā à lacuna. Limatus e-
 nim lacus excipit, ut minimū quinq;. Hospes] Appo-
 sitio. Adulē] Adulas mons à Ptol. li. 2. ponitur, in-
 cūbens & Heluetijs & Rhætis. Porro Limagus ori-
 tur ultima parte Claronensis ditionis quæ attingit A-
 tuatios, quibus Adulas imminet. Ptol. ualde latū hunc
 montem facit, ut sit uerisimile etiā Vrorum ac Suicorū
 regionem cōtingere, ad lacum usq; Tigurinū ubi adhuc
 nominis aliquid est, Etzel, post quē lacū est diuæ Vir-
 ginis templū, de quo noster poeta, quod Christo episco-
 po cōsecratum creditur, ac magnæ Europæ parti no-
 tissimū. Semperq; ca. ap. al.] Id est, semper nauigabi-
 lis est. Voluitur in gy.] Flexuosus est. Huic est
 ad le.] Diuæ uirginis Eremitanæ locū significat. Qui
 quā sit sacer, arguit persacile, quod Christo cōsecra-
 tus fertur episcopo. Posteaquā enim, ubi diui Menradi
 casula fuit, sacellū est extructū. Sanctus Cōradus præ-
 sul tunc temporis Cōstantiensis, uir omni genere uirtu-
 tis florens, accitus cōfestim ad ipsum cōsecrandum ad-
 uenit.

uenit. Media autem nocte, dū preces deo pro cōsuetudī
ne funderet, audiuit cū alijs deuotis uiris melos et dul-
ce, et nouū. Atq; diligētius perscrutāti, tale animaduer-
sum ab angelis, Christo præsente, decātari, quo episco-
pis uel hodie mos est, uti in templorū dedicatione. Pri-
ma statim luce rem auditā diuulgat. Verū, qui rei fidē
temerē præsare nolebāt, Conradū sunt adhortati, ut,
quod iussus erat, cōficeret: postquā igitur incepit, uox
continuò ter audita, Desine frater, cœlitus consecratiō
est. Ex illo itaq; quod res erat, creditū. Deinde à sum-
mis pōtificibus, alijsq; confirmatū, quorū testimonia
in sacratissimo illo loco hodie conseruātur. Fron-
dens] Habet enim hodie prata pinguisima. Præsen-
tes] Quæ citius succurrūt. Virg. in Buc. Nec tam præ-
senteis alibi cognoscere diuos. Sueuus] Belligerum
Sueuū dicit, Cæsarē secutus, qui eam gentē longē ma-
ximā et bellicosissimā Germanorū omniū scribit, li. 4.
Et Strabo, potētia dicit, et hominū frequētia reliquos
antecellere. Aptusq; ad bel. Sic.] Hor. quoq; Sicābros
feroces appellat, li. 4. car. ode 2. Populi sunt Germaniæ
trāsRhenani, hodie Weschuolos dicūt. Sarmata] Po-
lonū dicit, qui bonā Sarmatiæ hodie partē possidet. Mi-
ra de his populis apud scriptores cōmemorantur. lege
Strab. li. 7. et 11. Met. li. 3. Sarmatas Pli. scribit li. 4. Sau-
romatas à Græcis uocari. Rigidissima] Frigidissima.

Tum ne sit pelagus, ne lentis sordeat undis,
Explicat os patulum, Tigurinamq; abluit urbem
Thermopolimq; adiēs, ad olēis sulphure terras,
Arenteisq; locos, Epicurea mœnia lambit.

Hic stygio à flaru, mediāq; uoragine terræ,

Aspice sananteis undas, laticesq; salubreis.
 Qui tibi (ni nolis) languentia membra leuabunt.
 Vtilia hæc utero, præsentia balnea semper
 Ad quemcunq; uelis, in quouis corpore morbum.
 Mitis aqua, & nostris non importuna periclis,
 Campanum superâs stagnum, putreisq; liquores,
 Baianumq; amnem, & Cydni felicior unda.

Sunt & qui fluium dicant hunc esse Lemannum
 Vnde suum teneat pugnax Alemania nomen.

Tum ne sit pe.] Scilicet, Limagus cū lacu. Id est autē,
 ne sit lacus cōtinuus sine exitu. Lentis] Stātibus.

Explicat] Aperit. Os] Ostiū. Abluit] Perluit.

Thermopolim] Aquas scilicet Heluetiorū, uulgō
 Ober Baden hoc est superiores aquæ. Sūt enim &
 Thermæ siue aquæ inferiores, à quibus Marchiones
 Badēsēs cognomentū sumūt. Olētes sul.] Aquæ enim
 quæ hoc loco proueniūt, sulphuratæ sunt. Arētesq;]
 Calidos. Epicurea mæ.] Voluptatis plena. Secundū
 quosdā enim Epicurus summū bonū in uoluptate cor-
 poris cōstituit. Sūt tamē qui ex proba eius uita nō cor-
 poris, sed animi uoluptatē, ipsum significasse cōtendāt.
 Quōd poeta dicit, nō ad oppidū referendū, sed Ther-
 mas, quæ ab oppido distāt ad trecētos passūs. Hæ nāq;
 tales sunt, ut Poggius Florētinus putet, si uoluptas ui-
 tam beatā queat efficere, nihil ijs omnino deesse ad cō-
 sumatā uoluptatem. Eius epistolā lege, si lubet, ad Ni-
 colaum quendā. In qua & si tum balneorum, lauantiū
 mores, uoluptatē, ludos, iocos, & aquæ uirtutē abudē
 ingenies. Lābit] Circūdat. Pers. Illis relinquo quorū
 imagines libūt Hederæ sequaces. Stygio] Tanquā ab
 inferis uenientes. Mediāq; uorag.] E medio terræ.

Intra

Intra nanq; terræ meatus, tales aquæ sunt. Hæc ut sint calidæ, Pontanus his uerbis scribit,

Baiano sed ne fumare in littore Thermas
Mirere, aut liquidis fluitare incendia uenis,
Vulcani foras sulfureis incensa caminis
Ipsa monent, latè multum tellure sub ima
De bacchari ignem, camposq; exurere apertos.
Inde fluit calidam referens ex igne uaporem
Vnda fugax, tectis feruent ex balnea flammis.

Languetia.] Agrotatia, infirma. Vtero]. s. fœmina
rū. Hæc enim singularis est huius aquæ uirtus, et propè
diuina, quo sterilitati mulierū medet? Faciūdas autē fœ
cūdiōres, et prolis multiplicatiōe eneruatas reddit for
tiores. Præsentia.] Cito iuuatia illud nēpe præsens dici
tur, quod quia nō abest, cito operatur uel bonū, uel ma
lum. Inde numina dicuntur præsentia, ut superius, quod
cito iuuēt, et uenena, q. cito necēt. Ad quē.] Plurimū
enim cōferūt (prius medico cōsulto) stomachicis. Pro
sunt cerebro, uisui, et auditui plurimū, imò totius capi
tis dolores mitigāt. Epatis cōducunt, et spleni. Aliū dolo
rē tollūt, et renū lassitudinē restituūt. Huiusmodi uirtu
tes sexcētas habēt, quas prudētes iā præterimus. Nō
imp.] Salubris. Cāpanū sup. itaq;.] i. balnea, quæ sunt
permulta in Cāpania, plaga (ut Flor. scribit epit. 1.) pul
cherrima totius orbis. Hic sunt tepētes fōtib. Baia, et ad
sanādos morbos, et ad uoluptatē cōmodissima: à regio
nis feracitate sumptū adagiū, quo dici solet, Plus apud
cāpanos unguēti, quā apud ceteros olei fieri. Pli. li. 3. et
18. præclare de Cāpania scribit. Putresq; li.] Balnea pu
teolana. Allusit ad nomē, à putore enim secūdū aliquos
aquarū puteolos urbē dictā uolūt. alij uerò à puteorū

frequentia. Auctor Strab. li. 5. Baianūq; am.] Balnea quæ Baiæ dicuntur. Seneca eū locum deuitandū monet, quod habeat quasdā naturales dotes, quibus illū sibi celebrandū luxuria sumpserit. De Baijs Strab. li. 5. Et Cydni fe.] Cydnus amnis Ciliciæ podagricis medetur, ut Plin. inquit li. 31. Idem asserit Vitruuius li. 8. De Cydno alioqui et Sol. ca. 47. et Curt. li. 3. Sūt & qui] Sūt qui à Limago Alemaniā dictam putent, sed poeta opinionem quorūdam recenset, non suam sententiam.

Tertius Vrsa celer, nunc uerso nomine Rusa, Gothica stagna trahens, Tauriscas proruit un das Alpius à summis, hoc est à monte Gothardi Vsq; ad Luceriam, Tuginisq; amnibus auctus Labitur in patrios, quos nunquam cōgit ortus.

Tertius Vrsa ce.] Ab Vrsa flumine, hodie Rusa inuersa priore syllaba, tertius conficitur pagus. Id quidē flumē, ex mōte quē Furcā appellāt, oritur: fluit per loca cōstragosa, donec nō procul à Vetere pago (ita locus primus apud Vrios nūcupatur) in lacū quatuor ciuitatibus cōmunem (ut dictū est) sed appellationē habentē à terris quas alluit, ingreditur. Hūc inquā lacū pertrā fit ad urbē usq; Luceriam, qua secta in partes duas, denudō erūpit. In multos deinde circūductus gyros, Rhenum intrat nō multo sub Brugis Herogæ oppidulo.

Verso no.] Id est syllaba ur, in ru. Gothica] Suica. Est enim lacus paruus apud Suicos exiēs in lacū Lucerinū. Tauriscas] Vriorū. Suici enim à Gothis, Vrij à Tauriscis descendūt. Porro quāta sit prima de Gothis, incertū autores faciūt: si respicimus etymon eius à Germanico Būt, diphthōgo produceretur, sed eam

nec Græci nec Latini agnoscunt. Aufonius corripuit.
 At bona pars eruditorū geminat tt, unde & producē
 potest. Poeta utrūq; et hic et alibi secutus in Gotthico
 ac Gothardo. Alpibus à sum.] Sūmas Alpeis Caesar
 uocat, qui nūc mōs S. Gothardi dicitur, ē quo 7. flumī
 na ad quatuor mūdi plagas profluūt. Nēpe ad ortū ci-
 terior ac ulterior Rhenus (qui postea tamē ad septētrio-
 nem) ad meridiē Ticinus, Madia, ac Tosa: ad occasum
 Rhodanus: inter occasum ac septētrionē Arola: deniq;
 ad septentrionē Rusa siue Vrsa. Vsq; ad Luc. Tug.]
 Luceria inclyta urbs ad hostia lacus iā dicti, qui cōmū-
 nis ipsi est cū Vrijs, Suicis ac Syluanis: de qua, sicut et
 de Tugio, postea in Panegyrico. Augetur autem Vrsa
 Lucernæ ditionis fluuiio, Emmana, & Tugini lacus o-
 stijs circa uallē, quā Mariæ dicunt. Labitur in pa.]
 Hoc est fluit ad septentrionē unde uenerunt Gotthi, &
 quibus (ut suprā dictū est) Suici suā æstimāt originem,
 quam poeta hic sequitur ad uulgi opinionem.

Vltimus est Arola, is Rhodano contrarius exit,
 Thunum it, & Arctopolim, fatis felicibus ortam,
 Auspicijsq; Deūm, & plura in se flumina captat,
 Oppida multa ambit, Salodoria regna peragrat,
 Regna sub Habramo ram fausto sydere nata.
 Pars hæc Heluetiæ fluuij cognomina seruat,
 Heroum tellus, & adunci uulturis arceis.

Vltimus est Arola] Arola noster ex mōtibus erūpit,
 unde fluit Rhodanus, per lacum Haslēsē (quē Auella-
 num dicere posses) & Thunū labitur. Venit Bernam,
 quā totam penē cōcludit: Salodorū adluit. Cursu lōgis-
 simo deinde cōfecto Rheno cōmiscetur cū Limago &
 Rusa. Is quartū pagū cōficit. Porro de hoc flumine &

oppido Salodoro in diui Mauritiij uita de sancta Thebea legiōe ita legitur. Ex eadē legiōe fuisse dicūtur etiā illi martyres Vrsus et Victor, quos Salodori passos fama cōfirmat. Salodorū uerō castrū est super Arolā flūiū, neq; lōgē Rheno positū. Hæc ille. Quod si, quod Valla docet li. 4. Eleg. Castrū est locus muris munitus, et ut Ser. in 6. Æn. fatetur, etiā ciuitas: certē hæc uerba pulcherrimē in urbē Salodorēsem cōueniāt. Meminit autē et flūuij Arolæ Bocc. Flor. ubiubi legerit. Neminē enim ut solet, citat autorē. Rhodano cō.] Nā ad Boreā, cum ad Austrū uergat Rhodanus. Thunij ad hoc oppidū Bernanæ ditionis. Ortam] Conditā.

Auspicijs] Bona fortuna, feliciter. Flumina] Ut Sanam flūuiū Friburgensiū. Oppida mul. am.] Bernam ut dictū est, serē ambit, ac alia quedā oppidulā.

Salodoria] Salodorū, nō Solidurniū, nec Solodorū, recte dicimus. Hinc Salodoriū deflexit autor. Inuenit nāq; apud eam ciuitatē in lapide antiquissimo Salodorū, sic nimirū appellatū, quasi salis donū. ~~Ac~~ nēpe sal, aspiratione in s mutata, ~~et~~ *ἀλας* donū significat: uide tur autē ibi salis uectigal fuisse Romanis. Sub Abramo] Antiquissimū enim esse cōstat, nā exceptis Treueris nulla urbs, uel Gallie, uel Germaniæ antiquior. In Habramo synæresis est. Nata] Extructa, cōdita. Pars hæc Hel. co. ser.] Nā terra adiacēs uocatur Argea, à nobis Argew. Nōnulla etiā oppida inde appellationem sortiūtur, ut uulgari lingua proferimus Arow/Arburg. Nā quod ab Ar aue, hæc oppida putāt, tale est quale Basileā à basilisco. Heroum tel.] Interpretatio eius, quod nos dicimus Herogea. Multi enim sunt, qui

qui existimāt Heroum tellurē Bergew uocitatā propter duces, comites, barones, nobiles absq; numero, q̄ eā terrā olim inhabitarūt. Et ad. uul.] Vulturē ponit pro accipitre. Significat arcē, cui uulgō nomē *Sabs* pur. 3. Quāquā duæ eius nominis sint in Heluetijs arceis, altera ad lacū Lucerinū, hodie diruta: altera supra Brugas ad Arolā quæ hodie Bernatiū est, integrā ab utra autē 14. comites (tot enim sunt hodie in principum Austriæ genealogia) historici certant, & adhuc sub iudice lis est.

Quatuor hi pagi, quos à regione Notorum Impetus in Borean torfit, Rhenoq; remisit.

Antè tam en liquidosq; lacus, sterileisq; paludes, Et stagna alta creant, plus quatuor inclytus auge Limagus, & nautis portus, & piscibus antra. Treis Arola & treis Vrsa, sed oblectatus arenis In circum Duras, immensa cataclyta fundit, Omnia piscinis, non omnia nauibus apta.

Quatuor hi pagi] Enumerat lacus & paludes proximās dictis quatuor fluminibus, non quòd ab his illæ omnes adimpleātur, sed quia sint prope, et riuus interdū cōueniāt. Recēsuimus nos superius plurimos lacus, per quos ea flumina trāscurrunt. Quos à re.] Id est quos cursus à meridiei parte ad septentrionē cōpulit, nā Rheno admiscētur, ut dictū est, qui ad septentrionē deferitur. Antè tamē] Scilicet quā Rheno copulātur.

Sterileisq; pa.] Ita Hor. in Poet. Regis opus sterilisq; diu palus, aptaq; remis. Plus quat.] Nā quinq; Vesenū, Cleonū, Tigurinū, Phæbiniū, & Gryphensem. Antra] Domicilia. Treis Aro.] Neapolitanū, Thunēsem, & Bielsensem. Et treis Vrsa] Lucerinū, & Tuginū. Cataclyta] Loca cōcaua ab aqua cadē

te. Ambros. Nilus fluuius maximus eo loci, ubi se ex altissimis montibus in cataclyta illa præcipitat, magnitudine fragoris sui, aures accolarum obstruit. Piscinis] Locis ubi pisces cõseruantur. Gell. lib. 2. Lacus uero & stagna, quæ piscibus uiuis cõercetur clausa, suo atq; proprio nomine piscinas nominauerunt.

Hæc pater omnipotēs, dū magnū cõderet orbē, Disposuit prudens, ne totum fortē per æuum Staret inane chaos, penitusq; illunis abyssus, Bella elementorū, & fera prælia uoce diremit, Ætheriasq; Alpes, iuga summo proxima cælo, Esse caput iubet Europes, sub fidere membra Lætā quòd in planum fluuios habuere receptos.

Hæc pater om.] Deū ita patriæ situm disposuisse ait ab initio, dū crearet mundū, ne perpetuò chaos maneret. Inane chaos] Imitatio est, nō mens uera poetæ. Ver. enim in Syleno, et Oui. li. 1. trāsfor. Hesiodū se quêtes dicūt, Chaum. i. rudis, inordinatēq; materiæ cõfusam (ut inquit Laet. li. 1.) congeriē principū omnium fuisse rerū. Penitusq;] Hoc est, nō abyssus. i. informis et subiacēs materia, quæ Græcis *ὑλύς* et *ἄβυσσος* dicitur, per maneret absq; luce: alioqui abyssum uolūt esse immensam quandā aquæ profunditatē. Bella ele.] Quatuor qualitates, quæ inter se sunt cõtrariæ. Vocc] Verbo, quia dixit et facta sunt. Verba sunt ex 5. Aeneid. aptissimē detorta. Nā uti Aeneas uerbo distraxit Dareta & Entellū, ita Deus elementorū cõfusionē. Membra] Alias partes Europæ. Manet in metaphora, quia dixit Esse caput iubet Europes. Lætā quòd in pl.] Id est mēbra hæc ob hanc causam læta sunt, quod fluuios ab eo capite, quæ est Heluetia, in suā accipiūt superficiē.

S PANEGYRICON.

HÆc facies patrię est, plectro maiore sonandum,
 Si populum aggrediar, mores studiũq; recēsens,
 Atq; tot excultas urbeis, tot & oppida muris.
 Quin potius cedam, casurus fasce sub isto,
 Pondereq; immenso, nostris hæc ardua moles
 Viribus est impar: en nostrę tēdia Musę,
 En lyra blanda fides, & consona plectra reponit.
 Vix tamen exoro, bisseñas pangeret urbeis,
 Heluetię insignis, terraq; ac æthere notas
 Metropoleis, quibus una fides eademq; uoluntas,
 Audiit, & mitis nec dedignata precantem,
 Composito uultu taleis dat pectore uoces.

Vellem equidē, quę sum parui tua Musa poetę,
 Dignius ordire, possemq; sonare potentem
 Sermōnem, qui sit rebus benē congruus istis.
 Audendum est, ueniant bisseņę hoc ordine partes
 In numerum, qui cuique placet, uix ipsa recuso.

Hęc facies patrię] Sequitur Panegyricũ, id est car-
 men laudatiuũ tredecim partium Heluetię, in quas to-
 tum imperium nostrum est diuisum. Harum est admini-
 stratio & cura totius regionis, præsertim cũ aliquid
 euenit, quod ad uniuersam Heluetiã pertinet. Alioqui
 enim singulę suas ciuitates gubernant. Poeta bisseñas
 dicit hac de causa, quod Abbatis cellam addidit, post-
 quàm & ipsa est adiecta numero capitũ Heluetię. Ap-
 ponit dein quædam de socijs Heluetiorum, & Helue-
 tię laudes. Postremò perorat cũ admonitione: in hac
 autem descriptione licet ingenium poetę cognoscere.
 Qui tametsi bellicę glorię singulas communitas uti

appellant] facit participes, tamē hoc agit, ut singulari
 commēdatione in hoc ipso unāquamq; celebret. Fa-
 cies] Facies omnis cuiusq; rei forma est. Ver. 5. Aeneid.
 Quibus aspera quondā Visa maris species. Mores stu-
 diumq;] Verissimē dicit. Nam si uitam maiorū uellet,
 exercitiumq; describere, opus esset & lōgiore oratio-
 ne, et stilo sublimiore. Falce] Onere. Verg. Ego hoc
 te falce leuabo. Moles] Materia difficilis. Viri-
 bus] Ingenij. Tædia] Ob rei magnitudinem. Fi-
 des] Chordas. Alioqui citharæ genus est fides, inquit
 Festus. Exoro] Scilicet Musam. Pangeret] Ca-
 neret, componeret. Ita Gell. lib. 13. Si aut uersum pan-
 gis, aut orationē solutam struis. Urbis] Capita Hel-
 uetiar, seu partes. Barbaræ cātones appellantur. Qui-
 bus una fides] Concordia Heluetijs sine dubio & im-
 perium auxit, & rem uniuersam. Ergo quibus una uo-
 luntas, id est, quæ esse debebat. Ita enim sunt res mor-
 talium. Audiit] Scilicet Musa. Vellem equi.]
 Musæ uerba sunt ideo inducta, ut poeta liberius loqui
 possit. Potentem ser.] Imitatio Hom. Inquit enim
 Iliad. α. λεγόντων δ' ἐπὶ μύθοις ἰκέσασθαι. Audendum est]
 Prouerbiū, admonens fortiter periclitandam esse for-
 tunam. Ordine] Ordo is est partium Heluetici fœ-
 deris, ut hodie legatos mittunt, & insignia pingunt.
 Nam ut libertatis uindictas, alium sequuntur, de quo
 postea ad finem.

I

Tigurum

Zürich

1352

Saluc bell igeræ celeberrima gloria gentis
 O Tigurum, urbs orbi & pando notissima cælo:
 Cui pro nominibus, meritisq; & fortibus actis
 Nulla sat esse potest immensi gloria mundi.
 Te mediam scindit uiuenti Limagus unda,
 Et super incumbit squammosis piscibus ingens
 Amne lacus, uitreosq; relucet gurgite ripæ.
 Nubiferas turreis, quid tam sublimia fronte
 Tecta, quid ablutas splendenti fonte plateas
 Commemorē: fora quid dicā? quid rēpla recēscam,
 Artia cœlicolis, & dignas regibus aulas?
 Vrbs cælo, & superūm rectori chara supremo.

Saluc] Initiū cōmendationis sumit à Tiguro urbe,
 quæ primas partes inter Heluetios obtinet. Hodie Tur
 regū, seu Duregū appellant ineptius. De cōditoribus
 eius, quod uaria tradūtur, libet tacemus. Vrbs est ue
 tustissima, situ admodū amœno. Iacet inter duos monti
 culos, illo uitifero, altero faciem præbēte syluestribus
 plenā arboribus. Aedificijs pollet, tēplis, monasterijs,
 mœnibus et fossis. Supernē lacus incūbit lympidissimus
 lōgus circiter 30. milia passuū. Is urbē difficans in me-

dio Limagū, quem infra Claronā excipit, effundit. Ster-
nitur pontibus duobus, qui urbē dissectam denuo con-
iungunt. Tigurinorū meminit Cæs. in 1. Strab. in 7. &
Florus Epit. 65. Belligere cele. gl.] Periphrasis Hel-
uetiorū. Nulla fat.] Res domi forisq; Tigurinorum
gestæ tantæ sunt, tamq; eximæ, ut breuibus numerari
haud queāt. Quas lector si scires, uideres poetā nostrū
hoc loco nihil minus egisse quā poetā, quorū homi-
nū est, pro tēpore res suprà meritū extollere. Viuen-
ti] Fluenti, nullū uitæ certius signum (inquit Erasmus)
quā motus, unde flumina quoq; dicimus uiuētia. Vi-
treoq;] Claro, liquido. Gurgite] Tapinosus. Quid
ablo.] Mundicies uirorū in ciuitatibus & amœna est
et salubris. Recēseam] Synæresis. Vrbs cœ.] Cōmen-
datio à religione. Nā Deus nō diligit, nisi se diligētes.

II

Arctopolis
siue Berna.

Bern

1353

Accede ô memoranda meis Vrsina propago
Carminibus, gens Andino benè digna cothurno,
Mæoniaq; lyra, & Phœbi laudanda camœnis.
Vrbs actis prudens, urbs tot regnata per annos,
Tot populis, tot castellis, tot & arcibus altis.

Vni

Vni qui nobis cunctando restituunt rem.
 Hanc Arola undosus, Rhodanoq; fugacior amnis
 In circum lambit, scopuloq; immurmurat unda.
 Aspice Dædalios circos, Rhodiasq; columnas,
 Et labyrinthæum rutilus uicinius astris
 Templum horrendū, ingens: non illud Mausolæū,
 Sed neq; Pyramides, Mēphitica marmora uincit.

Accede] Berna, seu mauis Arctopolis (nam Vrsus illi
 nomē indidit) urbū Helueticarū potētissima, propter
 latā iurisdictionē: sex enim & uiginti habet extra mu-
 ros cōuentus. Conditā ferūt à Bertoldo duce Zeringo.
 In locū est porrecta bene longū, cui est imposita, & ab
 Arola fermē tota cōcluditur, tanquā à fossa profundis-
 sima. Aedificia habet mirabiliter extructa, nam licet tu-
 tum circuire sub porticibus cameratis totā serē urbem
 etiā pluuiosissimo tēpore. Templū ornatissimum. Vi-
 ros alit robustos, laboriosos, bello & paci accōmodis-
 simos. Andino] Vergiliano. Is enim Andinus uates
 dicitur, à pago Andes, ubi natus perhibetur. Nō longe
 distat à Mātua, ut Donat. inquit in uita Verg. Mœo-
 niatq; ly.] Carmine Homérico. Mart. sic, Perlege Mœo-
 nio cantatas carmine ranas. Phœbi] Apollinis, cu-
 ius epitheton Phœbus est peculiare, nam purum signi-
 ficat. Vrbs actis pru.] Laus à prudentia, sine qua
 uirtute nemo quicquam probē agit. Quare meritō di-
 citur reliquis uirtutibus quasi lumen præferre, atque
 demonstrare uiam. Vrbs tot reg. per an.] Innuit ur-
 bis ætatem. Ferunt autem fundamenta eius iacta anno
 salutis nostræ 1191. mense Maio, Henrico sexto impera-
 tore. Vni qui nobis] Ennij uersus ad rem poetæ de-

flexus. Fuere enim Bernates olim cunctatores, minimeque temerarij, unde tantum nacti sunt imperium. Rhodanoque fuga] Oppositum autores dicunt. Sed de Avari, non de Arola comparatio est apud illos. Dada- lios] Artificiosos. loquitur autem poeta de templo et area ante templum, denique de uniuerſa urbe, quae ex lapide quadro ferè tota facta est, praebente materiam copiose, qui ad inum urbis est, monte ſectili: ceterum non credo talem urbis ſitum eſſe terrarum orbe, qualis eſt Berna. Arola enim (ut dictum eſt) tam profundum habet alueum, ut locum, cui impoſita eſt urbs, quique ipſum flumen, à meridie, ortu, ac ſeptentrione circūdat, montem fecerit. Dorsum longum eſt ad mille plus minus paſſus, trium platearum, ſed latiſſimarum, per quas ita annis ab occaſu, nempe iſthmo, qui continenti adiungitur, immittitur, ut per omneis nō modo plateas, ſed etiam domos meet, omneis ſordeis abluens. Rhodiasque colum.] Id eſt, moles tales, qualis erat coloffus ſolis Rhodij inter ſeptem orbis miracula habitus. De quo Plin. lib. 34. Labyrinthum] Id eſt, tam mirè effigiatum, ut labyrinthus credi poſſit. Horrendum] Venerandum. Verg. in 7. Horrendum ſyluis, et religione parentum. Mausoleum] Mausoli ſepulchrum, quod condidit Artemiſia uxor, poſtquam regem oppetiſſe cognouit. Opus id, ut eſſet inter ſeptem miracula, eiſdem artiſices fecere: teſte Plin. lib. 36. Verſus eſt ſpondaicus. Pyramides] Pyramides, moles ſunt maxime, ita conſtructae, ut è lato in acutum tendant. De quibus cur ſint erectae Plin. ita ſcribit lib. 36. Dicant obiter pyramides in eadē Aegypto regum pecuniae o-
ſa.

sa, ac stulta ostentatio, quippe faciendi eas causa à ple-
risq; traditur, ne pecuniam successoribus, aut æmulis
insidiantibus præberent, aut ne plebs esset ociosa. Ioa-
chimus meus parum ab his differre existimat turres,
quas templis tãtis quãdoq; sumptibus Christiani adne-
ctunt. Memphitica mar.] Regibus apud Memphim,
quæ quondam fuit Aegyptiorum regia, urbs magna
& populosa, erigebantur pyramides maximæ. Vide
Diodorum Siculum lib. 2.

III

Luceria

Lucern

1332

Tertia Luceria est, summa dicenda camœna,
Prima salus nostri Imperij, miserata labores
Suiciæ & Vrorum, trepidantisq; agmina sylvæ.
Non Leopoldi iras timuit, non Sueuica bella,
Pannoniæq; minas, uicos imitata superbos
Auxit opes, nomenq; suum, famamq; perennem:
Primaq; cum primis sua fœdera iunxit amicis,
Quodq; à luce datū uenerabile nomen haberet,
Non oblita, dedit uireis, crescensq; leuauit
Imperium, luxitq; suis, & fœdere uinxit.
Ergo quæ tribus est uicis unda, hæc eadem illi est,
Et nomen commune tenent, quod sylua repingit.

Tertia Luceria est] Luceria (cui nomen uel à luce uel antiquissima Samnitiū urbe, quæ et ipsa à luce dici uideri potest) sitū obtinet planū, collibus à tergo circumseptum & sinistra. Ab his mœnia sustinētur, et turres altissimæ. Frontē amplectitur lacus, dextrā fossæ aquosæ cū planicie altissima. Prospectāt hæ duæ partes mōtes tam altos, ut nubes uideātur tangere. Lacus Vrsam nūc uulgò Rusam flumiū initio statim oppidi fundit, à quo ipsum oppidū scinditur mediū. Pontibus tribus, & lōgitudine, & quod undiq; testæ sunt, conspicuis, mirificè adornatur. Ex his lōgissimus ad superius collegium ducentos penè passus extēditur. Vnus porrò nudus oppidū quàm breuissime nectit. Viros edit animi magnitudine præstātes, ingenia uerò non poenitenda.

Sūma] Magna hoc loco, nō ultima, ut apud Hora. unde hæc sunt uerba. Prima sa.] Hoc ideo dictum, quod Lucerini primi fuēre, qui isto fœdere cū tribus pagis, ipsis opem tulerunt cōtra impetū ducum Austriæ. Cur autē id fecerint, causa fuit, quod male defendebantur à nobilitate ipsis præfecta. Habebant enim tūc temporis tres pagos maxime infestos. Argumēto est turricula, hodie dicta Seburg, ubi Lucerini cōtinuas habuisse custodias dicuntur. Deinde pali in lacu, ne quis nauigio posset adire, infixi, atq; ab uno, in littus oppositū extēsi. Vestigia adhuc uidētur. Nō Leopold.] Ducis Austriæ. Is Lucerinos, postquā fœdus cū tribus ciuitatibus Syluanis percusserāt, bello aggressus cū quater mille equitibus, peditibus innumeris apud Sempauchiū oppidulū ditionis hodie Lucerinæ oppressus pijs.

Vicos] Vriā, Snitiā, & Syluanā. Superbos] Nobi-

Nobiles, præstâtes. Primaq; cū pri.] Opinionē sequitur quorundā, qui putauerūt fœdus quatuor ciuitatum Syluæ (ita nos appellamus) primū fuisse. Quodq; à luce.] Poeta sequitur antiquā uulgi prolationē, qui Luceriā adhuc Luceri accētū in prima syllaba posito, pronūtiant, cū nunc Lucernā uocitent uulgò. Et sanē Lucerna abiectū uocabulū est, quod Verg. neutiquā dignatus est heroico uersu, quia à primitiua defecit. Scio lus aliquis & historiarū imperitus nobis ex Luceria nobili nomine Lucernā fecit ignobile, indignū uiculo uocabulū, nedum nobilissimæ urbi. Leuauit.] Iuuit.

Ergo quæ.] Lacus enim (de quo antè dictū est) tam patet, ut omnes has parteis attingat, tametsi procul à sese distant. Syluania nāq; abest à Luceria miliare Germanicum, Suitia tria, quatuor Vria. Et no.] Nominantur enim lingua nostra, die vier wald stet, Latīnè nō ita absurde dicere potes, Ciuitates syluanas.

IIII

Vria

1315

Vri

Vria post ingens Taurisca gente creata
Progenies Gallorum antiqua, per ultima belli
Fortunæq; pericula in has compulsa larebras

D 5

Delituit multis annis, ignobile fessa
 Ocium agens, donec claris Habsburgius Heros
 Ductor in Heluetijs multa uirtute Rudolphus
 Surgeret Ausonij præcellsa in culmina regni,
 Ad ueteres redijt mores, sunt robora prisca,
 Atq; eadem uirtus, eadem est audacia membris.
 Nemo illa maior bello, nemo acrior armis,
 Hæc nostri fons imperij, quæ prima tyrannos
 Corripere est ausa, & uolitanti plectere ferro.

Vria post ingens] Vria, nec urbs, nec oppidū, sed
 cōmunitas est pagorū. Inter quos primus pagus Vetus
 appellatus ita pollet ædificijs, atq; plateis lapide stratis,
 ut ab oppido nihil differat, nisi quod caret mœnibus.
 Nominis origo est ab Vro boue syluestri, cuius caput
 Taurisci, à quibus illi uerè initium sumunt, gesserunt
 in armis. Interiacet montibus, ut non possit adiri
 uel certè difficulter, nisi aut nauigio, aut per montem
 Gotthardi periculosissimum. Viros habet prudentes,
 acres, & uerè contemptores animæ, ubi pro iustitia
 dimicandum est. Taurisca gente creata] Sequitur
 poeta opinionem D. Ægidij Tschudi Claronensis, cuius
 ac affinis sui, qui Vrios Tauriscæ gentis reliquias
 existimat. Sicut ij hodie, qui ad Carnos sedent, Steür-
 marck uocantur, pro Niermarck, antiquissima in
 Gallis gens, sed multis uexata calamitatibus, & in Ita-
 lia & in Illyrico, diuersas in sedes, ut Boij, diuersis tem-
 poribus dispersi sunt. Sic Vrios in Alpes has uenisse,
 & lingua Gallica, & insignia, taurinum caput, argu-
 menta esse possunt. Habsburgius heros.] Nobilissi-
 mæ familiæ ab Habsburg. xiiij. comites fuere, usq; ad

Rudol-

Rudolphū hūc, qui Romanorū rex postea electus fuit, ac domū Austria tantā fecit. Ille primus illexit in amicitia Vrios, Suicos, ac Syluanos, porro quādiu ille ui-
xit, bene res habuit. Verū eò mortuo, præfeli eius exi-
stimantes uerè subditos, nō fœderatos, tyrānide cœpē
re plebē premere, sed inde prorsus expulsi, imperium
cum uita amisere, ut initio descriptionis dictū est. Ad
ueteres redijt mores] Id est, rursus bellū sumpsit, ut ma-
iores eius, sed iam Christiani facti à multis annis. Au-
dacia] Fortitudo. Aliās temeritatē significat, idq; pro-
priè. Fons impe.] Wilhelmus enim fœderis autor
Heluetici, Vrius fuit. Volitanti ple.] Alludit ad Wi-
helmū, q(ut diximus) telo Griseterū tyrannū traiecit.

V

Suicia

Schwiz

1315

Suicia bellipotens, in magnis inclyrarebus,
Et bello & pace immensos perpeffa labores,
Semper in Alpinis toto æuo exercita lustris
Figit apros, certatq; urfis, cursutq; uolanti
Præuertit damas, cogitq; in retia ceruos:
Ocia nulla sciunt iuuenes, nulla ocia adulti,
Scandere in monte is, & duo uincere cæstu
Ocia quis dicat, studium hoc ô Gothica nobis

Terra dabas, quando Italicis te sustulit oris,
 Horrendasq; tulit dux Byzantinus in Alpeis.
 Post quoq; difficileis omnino exosa tyrannos,
 Arma secuta modis Vri Guilielmia miris.

Suicia belli po.] Suicia sequitur, unde omnes cōfæderati cōmune apud uulgos hodie tenēt nomē Suitēsēs, uel Suiceri. Pagorū est cōgeries sicut Vria, interclusa mōtibus, lōge tamē quā Vria, situs amoenioris, faciliorisq; aditus. Ducūt autē Suiti (ut uulgi est opinio, quā hic poeta sequitur) originē à Suedis, qui in extrema septentrionē uersus Europa sunt (alio nomine Gothi appellātur) cuius rei testimoniū nō modò nostræ historiæ adferūt, sed et ij, qui uel hodie Suediam inhabitāt. Ex quibus saepe quæsitū à mercatoribus nostris, quicquā ne haberēt in annalibus, quod argueret expulsos sanē ex sua patria in nostras, uti apud nos creditur, sedes deuenisse. De cōformitate regionū, morū, naturæ, aliarūq; rerū, ut solet, nihil minus inquisitū. Asseuerarunt omnia, illud adiiciētes, miris se gloriari modis, tam laudatū apud omnes gētes populū originē sibi ferre acceptā. Appellatio est à Suiterno quodā populi duce, qui pugna fratre superior plagæ nomē (nam de hoc certamen erat) imposuit. Quod quidē picturæ iam diu apud Suicos antiquissimæ indicāt, nedum libri. Mirū autem in modum pulchra corpora progignit. Poeta his attribuit ea, quæ Maro 9. Aneid. priscis Latinis, & Bapt. Mantuanus Heluetijs in exhortatione principū Christianorū contra Turcas, ubi sic scribit,

Gens fera, contemptrix animæ, consueta per Alpes
 Figere apros, certare ursis, niue candida semper

Per

Per iuga ueloces cursu præuertere ceruos
Heluetij, tibi dura acuiunt uenabula, & enses.

Labores] Hos cōmemorare, librū postularet. Ocia
nulla] Magna laus. Omnē enim malitiā docuit ociosita-
tas, ut Chrysost. ait. Cæstu] Cæstus clauā significat
ex corio, quæ plumbū insutū habet, loris bubulis mani-
bus brachijsq; adligabatur. Antiquitus erat durū cer-
tamen cæstuu, raroq; sine cæde cōmittebatur. O Go-
thica] Hic producit primā de Gotthia, ut diphthōgus
Gūt exposcit. Diēti enim Gotthi die gūten. Qui cū
Getis eosdē putant, toto errāt cœlo. Getæ enim ad finē
Danubij sedē habent. Gotthi autē in Scādinauia regio-
ne septētrionali, uelut altero mūdo, de qua natiōe O-
laus magnus Gothus Vpsaliensis episcopus uir sanctis-
simus, elegantem nostra ætate descriptionē exhibuit.

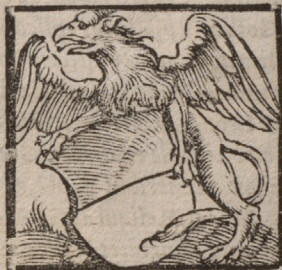
Dux Byzantinus] Narses Iustiniani Imperatoris
dux. De hac re Leonar. Aret. sic scribit lib. 4. de bello
Gotth. Inter hæc ad mille equites ex Gotthorū castris
aufugerāt, magnisq; itineribus Papiā, & alia trās Pa-
dum oppida petierant. Reliqui autē fœdere cū Narse-
te icto, sua priuatim asportātes Italia excedere, ac nun-
quā aduersum Romanū imperiū bellum gerere promi-
serūt. Libertate tamē retenta, sine ulla Ro. Imperij sub-
iectione. Libro quoq; 2. ait: Gotthos in Alpibus frequē-
tia habuisse castella, & multas arces. Arma secu.]
Hæc res habet hoc modo: Agrianus (quē Staufacker
nominant) domū contignatā pro more Suicorū sum-
ptuose extruxerat. Quam, Gryseterus præteruectus æ-
quo, ubi diutius cōtemplatus erat, tandem rogauit, cu-
iusnam esset? Respōdit ille nō ignarus tyrannici pecto-

vis, Tua est optime princeps, & mihi cōductitia. Abiit tyrānus. Hic uerò magna percitus sollicitudine, ne in domū suā uiolēter, qua erat malignitate (prius nanq; nō semel cōtra alios idē patrauerat) impetū faceret, tristis egit tātisper, dū p̄suasus ab uxore cōcederet Vriā, inuentū iri fōrtasse, quos similis iniuria premeret. Con filio approbato, reperit duos, cōueniunt, conquerūtur tyranni iniustitiā, & deniq; cōiurant, se aut mortē obituros, aut patriam secū adserturos in libertatem. Quid actum sit, ita palām est, ut pluribus uerbis non egeat.

Vri Guilielmia] pro Guilielmi Vrij, figuratus sermo, cum syneresi Vri, pro Vrij.

VI

Syluania

Vnders
walden

1315

Syluanam gētem, Romano à sanguine cretam,
Quam scindit geminam nemoroso robore sylua,
Quis dignè satis extollar? cui lucidus aer,
Lucidaq; amne loca, & fœcundo gramine campi
Miles & in iaculis, & longa turbidus hasta:
Libertatis honos, & prisca gloria Romæ.
Sarnenses arces, infesto sydere natæ,
Ipse tyrannus idem, tua iura Agriane perosus,
Ostendunt: huic est uastæ pius s incolæ cremi

Nico

Nicoleos, qui uno & uiginti sobrius annis,
 Nil potius elusq; tulit, mysteria cœli
 Edoctus, sacro uiuebat corpore Christi.

Syluanam gentem] Proxima nunc Syluania, duplex quidē, superior & inferior. nomē sortita est à sylua interiacente: Underwalden quasi dicas Inter syluas, nō autem à centū syluis, ut quidam somniarūt, sic enim aspirationē acciperet. Multis pagis abūdat, montosa prorsus, latissimis tamē atq; sœcūdisimis pratis. A Romanis (ut fama est) inferior pars, quæ Stans uocatur, descendit: expulsus ab urbe per seditionē, quos quantū & cultu et fortitudine adhuc repræsentet, no uerunt, quibus mores & gesta Syluanorū sunt cōperta. Cretam] Ortam. Verg. Quo sanguine cretus Hortamur. Geminā] Duæ partes enim sunt (ut diximus) & duo cōuentus. Ad cōcilia Heluetiorū duos mittunt legatos, qui tantū suffragiū possunt reddere. In diuidēdis quoq; uel stipēdijs, uel alijs rebus supior, quod maior est, duas portiones: ubi inferior, unā accipit. Huius pagus præcipuus Stans uocitatur, illius Sarnen.

Miles & in.] Indicat populū esse bellicosum. Turbidus] Pugnax, terribilis. Verg. Et urnulo aduersum se turbidus infert. Libertatis] Heluetiæ, pro qua parāda et cōseruanda nihil nō subierūt laborū. Romæ] Ad hūc enim referūt originē, uti dictū est. Nihil autē hætenus egerūt. quo ab illa degenerasse queāt redargui. Sarnēsar.] Vicus est Sarnen, modō id quoq; relatū, prius Syluæ superioris, unde Sarnēs is est deflexū, à quo non procul Landebergius tyrānus arcē habuit cū arte, tū natura sic munita, ut de eius expugnatione firmē

desperatū esset. Tū uerò succurrit exactio, quā tyrannus, qui Landenbergio successerat, statuit ad expilandum populū, ut uidelicet singuli singulis diebus festis, quos quatuor per annū celebramus, pro facultate aliquid tributi sibi nomine adferret. Nā dū, diuina tyrāno audiēte, censum Syluani putaretur adferre, arcē intro missi occupāt. Quæ res statim ut ad dominū peruenit, omnibus post habitis, paucisq; ex ministerio comitatus Syluania excessit. Hæc obiter diximus. Ipse tyrannus] Landenbergius. De hoc ab initio penē dictū est.

Huic est uastæ] Nicolaum significat eremitā. Hic quidē natione Syluanus, patre Henrico, matre Hemmanna progenitus, diuino monitu eremū intrauit, uxorem cū decem liberis, quinq; maribus & totidē puellis relicta, ubi absq; cibo & potu humano 21. annos trāsegit. Solitus fuit aliquādo dicere, Lōge grātius sibi fuisse, quōd diuina gratia potuerit penitus uxori suæ renūtiare, quā quod cibo. Sepultus iacet apud Syluanos in pago, cui nomē Sachslen. Vir fuit admodū procerastatura, & formosa. Supra quā erat satis, macie cōfectus, ut nihil aliud habere uisus sit, quā cutē ossibus adhærentē. Color erat fuscus, capilli nigri, canicie parsim interspersi. Barba nō prolixa, nec multo pilo, sed in medio bifurcata. Oculi apprimē nigri, & quibus terrore quis potuisset, ob uenerandū fulgorē, concuti. Colli, gutturiq; uenæ, dū loquebatur, nō sanguine, sed aere uidebantur plenæ. Veste usus unica & simplici, ad talos usq; demissa. Caput semper nudum, & nudi pedes. Vocē edebat uirilem, sermonē tardum. Disputans de Deo, uidebatur omnia sacrarū literarū secreta esse rimatus,

rimatus, cum tamen ne literam quidem nouerat. Illud addam: Cellulam eius fuisse longam duobus passibus & semis, latam unius & dimidij, altā, ut capite eius summitatem tangeret. Fenestrenulas hæc duas habuit palmæ latitudinem referentes. Nihil insuper uidebas, præter humilima scabella, quibus haud dubie pro cervicalibus utebatur. Hæc adscripsimus ob eam causam, quod hætenus non uidimus adnotata ab his, qui uitam eius uiri literis mādauunt: quamuis Henricus Lupulus canonicus Bernensis homo planè doctus nihil penè omiserit: eius libellum propediem in lucem dabimus. Nostri poetæ parens cum eo locatus fertur, cum anno poetæ ac eius maioribus bello interfuit. Poeta eo anno natus est quando Nicolaus moritur, anno Christi 1488. Filium eius consulem uidit poeta Syluanie, anno à Iesu Christi Natali 1510. In ipso fydere natæ] Quia paulò post tyrannidem dirutæ sunt. Tua iura Agria ne] Nouam libertatem, quæ alia adferebat iura, et Agrianum Suicum (de quo antea) uulgò Stoussacker uult intelligi. Nicoleos] Attica declinatio, ut ueritatibus. Nam Nicolaus, ditrochæus heroico uersui minus apta erat dictio.

VII

Tugium

Zug

1352

Tugium ab antiqua Heluetiorum gente creatū,
 Gens ferri, populusq; acer, gens sueta laboris,
 Semper in arenti iuuenes exercet arena.
 Terra minor reliquis, sed nō tamen infima uirtus,
 Dura manus bello, nullo perterrita casu,
 Stat, uelut à rapido quercus non mobilis Euro
 Vapulat, instructaq; ignara phalange reuelli.
 Facta patrū ostendūt, & monstrant tempora nostra
 Tuginos acreis, & libertate celebres,
 Sollicitosq; sui, natosq; ad bella Camillos.
 Huic sunt à tergo colles, sed dextera pingui
 Rure uiret, frontem nitida lacus abluit unda.

Tugium ab antiqua] Tugium, uulgò Zug, oppi-
 dum est, cuius frontem cingit lacus, tergum & sini-
 stram monticuli, dextram campi non mediocriter fer-
 tiles. Memini à maioribus me audisse, longe quondam
 fuisse amplius, quā sit hodie, sed unam eius partem ob
 lacum insidiantem subseuisse. Extra muros parum ad-
 modum habet imperij. Homines producit mire formo-
 sos, et acres. Tuginorū meminit Stra. li. 4. et 7. ubi ait,
 de Cimbris loquens: Cumq; conflatos latrocinij opes
 longe

longe suis ampliores esse uiderent, in Heluetios se con-
tulisse. Et præcipue ex eis Tigurinos, & Tuginos sol-
licitasse. Vniuersos uerò deleuere Romani &c. Ter-
ra minòr reliquis] Eximia laus huius urbis cum ciuiũ
pauciores habeat, cum maximis tamen ciuitatibus Hel-
uetiorum nunquam detrectauit certamen, siue aduer-
sus externos bellandum esset, siue ciuili bello opus fuit,
unde & præturas externas, suffragiumq; æquam cū ma-
ximis habet ciuitatibus, tanquam prima classis Roma-
no inter cæteras. Hanc noster poeta semper maximi se-
cit. Acer] Fortis. Verg. Arma acri faciendo uiro.

Stat] Comparatio. Euro] Vento quouis. Species
pro genere. Vapulat] Percutitur, impellitur. Pha-
lange] Ordine. Quid Phalanx proprie sit, his uerbis
Q. Curtij lib. 3. clarum uidetur. Ipsi Phalangem uocāt
peditum stabile agmen. Vir uiro, armis arma conserta
sunt. Camillos] Fortes sicut erat Camillus, qui urbe
à Gallis Senonibus capta ad Capitolium usq; à tergo
eos subito aggressus adeo cecidit, ut omnia incendio-
rum uestigia (prius enim totam urbem igne consumpse-
rant) Gallici sanguinis inundatione deleret. Vide Liu.
lib. 5. decad. 1. & Flor. epit. 1. & Plutarch. poeta ele-
gantia gratia numerum mutauit. Quemadmodū Ver-
gil. 2. Georg. Extulit hæc Decios, Marios, magnosq;
Camillos.

VIII

Clarona

Glaris

1352

Tu quoq; Limagiana graui gens inclyta bello
 Et libertatis uindex, temeraria Rheni
 Bella teris gladio, dirosq; explosa tyrannos,
 Culmineq; eductas in sydera, diruis arceis:
 Plurima maiorum tibi sunt exempla tuorum:
 Aspice dissecto Vesenia pergama muro,
 Quid patres potuere tui, re æquare labores
 Maiorum pulchrū est, demprasq; ulciscier umbras.
 Sunt tibi in ætherio duo numina maxima cælo,
 Inclytus effugiens noctem Fridolinus opacam,
 Hillarion Gallus, Pictonæ gloria gentis
 Sæpe uocanda tibi, sæpe in tua uota uocanda.

Tu quoq; Limagi:] Clarona pagus totam ditionem
 denominat, inter montana iacet altissima. Ingenia fe-
 licissima profert. Quod quidē facile poeta noster com-
 probat. Et Arbogastus Strub ciuiseius, qui dum in uiuis
 esset, nō mediocre decus fuit academiæ Viēnensi. D. A-
 gidius Tschudi insigne ornamentum huius seculi, unā
 cum fratribus & tota illa familia poetæ nostro fauen-
 tissima. Adde his D. Henrichum Schuliū Nephelinum
 poetæ & sorore nepotem, in rebus mathematicis non

me-

mediocriter eruditum: sed ad alia transeo. Limagiana] Claronensis à Limago, qui apud eos oritur.

Temeraria Rhemi] Oppositi sunt Claronēses Rhe no ad Sarumetes ac uicinos populos Estiones. Liber tatis uindex] Explosit enim tyrannos, ac arceis quas septem eminentissimas fortissimasq; habuit, disiecit.

Eductas in syd.] Hyperbole est. Verg. Fluctusq; ad sydera tollit. Aspice dissecto] Pugnam significat

Nephelinam, præcipuam in Heluetiorum prima liber tate: in qua hi populi cōtra Claronensēis suos miserūt exercitus, Dux Austriæ, Scaphusia, Wintertur/Bi- burg. Doggij, Cellani ad lacum Venetum. Veldkirch domini ex Thorberg. Raverschwil/Grüningen.

Vana & Vesenium, oppidū eis ob propinquitatem inimicissimum, quod quidem hoc bellum excitauit. Cæ terum in ea pugna tria milia hostium, præter eos qui in lacu Riuario submersi sunt, ceciderunt, quindecim milia contra minus mille uiros cōmissi. Hanc pugnam poeta, ut uix credibilē, heroico carmine iuuenis olim luserat, sed certis de causis non edidit. Obiter autē hic notandum, poetam nostrum Claronensem uocari à pa tria. Glareanum autem à familia, atq; à paterna domo à Glarea, am. stein acker. Velenia pergama] Mœ nia oppidi Vesenij, quod hodie Wesen, nunc tamen dirutum, est autem ad ostia lacus Riuarij, quem hodie Walenses nominant à Rhœtis, qui olim eum occupa- runt, sic dicti. Vt oppido eleganter differit D. Argidius Tschudi in Rhœtiæ descriptione cap. 7. Situs oppidi Wesei commodissimus ac amœnissimus olim fuit. At nostra tempestate in angulum satis angustum uicus

magnificus est, ad oppidi formam, sed absque muris.

Pulchrum] Imò pulcherrimum. Nō enim est quod magis dedeceat, quā degenerare à suis, ubi quid ab eis optime & cum uirtute gestum est. Nūmina] Patroni. Indlytus effugiens] Diuus Fridolinus Claronensium patronus in Hibernia natus dicitur ē stirpe generosa ac prædiuite, patria relicta urbem petijt Pictauiensem diuertens ad diui Hilarij basilicam. Māsit illic tandiu donec uisione monitus est ab Hilario, ut inde abscederet. Venit itaque longissimo itinere ad insulam Rheni, in qua hodie Sequanium oppidulum est à Sequanis, ut suprà dictum est, nominatum, quamuis ipsum in medijs Rauracis iaceat. Ibi plurimis annis in Dei seruitio peractis obdormiuit. Vixisse Sequanij uidetur anno à Iesu Christi natali quingentesimo, ut ibidem in magnifico templo, sacris uirginibus consecrato legitur. Noctem opacam] Hiberniam aut Scotiam innuit. Hillarion Gallus] Præclarus hic fuit theologus, & episcopus Pictauiensis, de quo lege Hieronymum in catalogo illustrium uirorum. Poeta primam epenthesei produxit 7. Et in on magis quā in us, quia in Gallus sequebatur eadem terminatio us.

IX

Basilea

Basel

1501

Rauriacas arceis, Augustaꝝ limina Rheni,
 Heluetiæ muros, & inexpugnabile uallum,
 Quo pede dicendi, quo plectro, quâue camœna
 Sat dignè extollam: non si mihi Tullia uerba
 Delius inspiret, Musisq; ad transtra uocatis,
 Tantillum laudis possem: salue optima mater
 Indigenis Basilea tuis, urbs inclyta fama,
 Vrbs Troia, Thebisq; & multis notior astris:
 Tota quidem splendes, & te tibi pulchrior ipsa es,
 A planta usq; caput: tu nostri portusq; apexq;
 Imperij: tu totus honos, non indiga laudis
 Fucaræ, semper studiorum dulcis alumna,
 Masiliam referens, doctasq; academia Athenas.

Rauriacas arces] Basilea urbs episcopalis præcla-
 ra, et ampla, omnibus modis ita cōmendabilis, ut pa-
 rem inueniri facile, haud credā: situs est nāq; iucūdus,
 lōgus et oculis mirifice blādiens undiq; prospectus, ædi-
 ficia magnifica, tēpla atq; monasteria multa, dulcissimi
 fontes, cœlū saluberrimū, mira omniū rerū exuberan-
 tia: Rhenus urbē disternās, pōte tamē iterū cōnexā:

homines ciuiles, Resp. optime instituta. Et, quod erat initio dicendum, uniuersitas uiris eruditis plena, à qua non mediocrē laudē obtinet apud exteros. Sed nec minorē ab arte impressoria, ut ex qua innumeri tam boni libri, tā elegantes, tā repurgati ab omnibus mēdis, tāq; reip. Christianæ cōducibiles in lucē iam non multo antē prodierūt, et quotidie prodeūt. In qua quidē re Erasmus ille Roterodamus uir ex omni æuo incomparabilis, et rei cōmuni Christianæ (nihil enim dubito) natus, haudquaquā sua laude fraudāndus est, utpote cuius opera effectū, ut pleriq; hi libri cū exhibiti sint, tū emendatiores, cōspiciūq; magis exhibiti. Beatus autē Rhenanus quantū in hoc negocio laborū impēdat, uel orbi cognitū. Hunc equidē hominem cōmendārem pro doctrina singulari, pro linguarū cognitiōe, pro instigādī studio ad bonas literas, & sacrā Christi philosophiā, pro candore, pro humanitate & probitate, ac deniq; pro exactissimo iudicio in re literaria, nisi id fecisset iā olim fama, qua per totū penē Christianū circulū eius nomē defertur. Habet hæc urbs etiā indigenas, à qbus plus quā illustratur, ut D. Ludouicū Berū theologū, Amorbachios trilingues, Copū alterum nostri tēporis (ut Erasmus inquit) Hippocratē. Percussit autē scelus perpetuū cū Heluetijs ob defendēdam & iustitiā et libertatē. Supius quoq; de hac diximus. Nomen habet regni. *Basilius* enim rex est, *basiliæ* regnū. Augustasq; li.] Allusio ad Augustā ueterē. Muros] In Heluetiæ enim penē finibus est. Non si mihi] Hoc dicit, etiā si Apollo Ciceronis mihi infunderet eloquentiā, & Musa labori meo adfisteret, tamē ne minimū quidē laudis

offer

efferre possem, prout Basileæ requirit magnitudo. De-
lias] Apollo, à Delo insula maris Aegæi. De qua Ver. li.
3. Aen. Ad tran.] Ad labores, ad opus nostrū. Trāstra
sunt nauū tabulæ, in quibus sedent remiges. Verg. Vi-
gilate uiri, & cōsidite trāstris. Indigenis] Incolis.
Indigena opponitur aduenæ, significatq; inde genitū.

Vrbs Troia] Troiā Hom. & Verg. cecinerūt. The-
bas Statius. Ette tibi pul.] Superlatio. Ouid. Iam se
formosior ipse est. De Adonide. A plāta usque ca.]
Adagiū. Eo utimur rem totā significātes. Fucatā] Id
est, adūbratæ uerborū lenocinijs. Mafiliā] Ciuitatē
Narbonensis Gallie. Respicit poeta nimirum ad hoc,
quod Strabo dicit de Mafiliēsisibus li. 4. Eos uidelicet
rem urbanā per optimates, et aristocratīā regētes, o-
mnes legū æquitate superasse. Doctusq; acad. Athe.]
Vnde humanitas, doctrina, religio, fruges, iura, leges
ortæ, atq; in omnis terras distributæ putātur: inquit
Cic. pro L. Flac. Ibidē Mafilia cōmendatur magnopere.

X

Friburgum

Friburg

1481

Gentis Auentinæ decus, & suprema potestas
Gloriaq; illustris, prædonum uirga Friburgum
Ausim num tenui laudes tibi fundere filo?

E 5

Illotis manibus, citharâq; sonante ululatum?
 Sed iubar excellens, magnarum curia rerum,
 Parce humili plectro, belli memorabile fulmen,
 Irascensq; aries muris, obiectaq; moles
 Ordinibus, uolitansq; hosti catapulta furenti.
 Sedula Berchtoldi Ducis alti cura Zeringi
 Te, uelut Arctopolim, fatis felicibus urbeis,
 Ædificârat, ubi hos squallenti uiderat ora
 Collicolos, loca nascendis aptissima muris.

Gentis] Friburgum nostrum idem princeps condidit, qui & Bernam, situm est in ultima penè Helue tia occidentem uersus, urbs munita non tam hominum operis, quàm natura loci. In montis enim radicem adsurgit, cui subest amnis Sana: supernè cacumine montis protegitur: in primis uerè prudentiam uiroꝝ consilio, in quibus tamen Falco eques auratus & eius urbis consul, facile primas, dum uiueret, tenuit: cuius equidem mētionem eò facio lubentius, quòd & doctus erat, & eloquens, quodq; tam unice Glareanum nostrum amauit, omnesq; doctos, ut uel hinc liceat hominis conijcere prudentiam. Auentinæ] Friburgum Auenticum dicitur hac de causa, quòd sit Auentici oppidi, capitis olim (teste Corn. Tac. 17.) Heluetioꝝ uelut colonia. Eius & Ptol. li. 2. meminit. Pædonum uirga] Quia ea Heluetiæ pars quæ inter Friburgum ac Geneuâ iacet, sæpe infamis suis latrocinijis à Friburgensibus ac Bernatibus, quantū in ipsis fuit, purgata.

Illotis ma.] Prouerbialiter dictū in eos, qui uel audacius, uel parū instructi rebus his, quibus oportuit, negociū inuadūt. Curia] Appositio: curia locus est,

ubi senatus Reip. curā, à qua et nomē usurpat, gerit. Cū
 er. Extincto enim senatu, deletisq; iudicijs, quid est,
 quod dignū nobis aut incuria, aut in foro agere possi-
 mus. Belli memora. ful.] Ita Scipiones quoq; duo,
 belli fulmina ab Ennio nūcupantur. Et Vir. li. 6. Anei.
 Duo fulmina belli Scipiades. Irascensq; ari.] Aries
 machina bellica, qua ueteres muros diruebāt. Tribuit
 rei inanimatæ affectū, cū dicit irascēs. Catapulta]
 Catapulta iaculū celere, uel sagitta secundū Nonium.

Loca nascēdis ap. mu.] Locus enim is accommodatus
 urbibus extruēdis, quē natura etiā ad tuēdū formauit.

Solturn

1481

XI

Salodorum

Vrbs, quam Roma simul sociam, Treuerq; sororē
 Appellent, Salodorum ingens, te scindit & ambit
 Ipse Arola, en tibi sunt sacris Thebæa sepulchris
 Corpora, quæ quodam è Nilo Memphiticus heros
 Duxit in hoc Vrsus cælum, dum uita manebat,
 Martyrij ut palmam, & dignos heroe triumphos
 Acciperent omnes pro chari nomine Christi,
 Accipe quod uolui breuiore dicere uersu:
 Vrsinum seruas morem, fortissima bello
 Pectora habens, nullosq; unquam perculsa timore,
 Vt Romam factis æques, uincastq; sororem.

Vrbs quam Ro.] Si ciuitatibus laudem parit uetur-
 stas, nullam uel Galliae uel Germaniae dicere ausim, ex-
 ceptis Treueris, quae parē cum Salodoro nostro com-
 mendationem mereatur. Ferunt enim conditam esse, nō
 multo post Abraami tēpora. Visuntur hodie argumēta
 antiquitatem planē indicantia. Situm est ad nostrā Aro-
 lam, contentum planicie, ualidissimis cinctū mœnibus.
 Viris praestat huiusmodi, ut à quibus in praelio animū
 concipias uel ignauissimus. Sororem] Treuerorū
 urbem, & Salodorū sorores uocat, quod ijs simul fue-
 runt temporibus, cū nullae adhuc aliae ciuitates uel per
 Galliam, uel per Germaniam forent extructae. Treueri
 per secundam uocalem duabus prioribus syllabis, à no-
 minatiuo Treuer, et est diphthōgus eu. Est enim Treu-
 en, minari Gallica lingua: unde Treueri dicti, quasi mi-
 naces. De his ac similibus in er nominibus, multa poe-
 ta noster in Annotationibus in Lucanū ad illū uersum
 ex primo Pharsaliae, Tu quoq; letatus cōuerti in prae-
 lia Treuer. Est enim prima diphthongo longa, quam
 quidā male corripunt. Tibi sunt sacris Theb.] Nā
 Vr̄si, & sociorū eius, qui ex Thebaide Aegypti cum
 diuo Mauricio proficiscentes, post Mauricij martyri-
 um Salodorum uenerunt. Ibi tam praeses erat Hyrtatus
 nomine. Huic à Maximiano imperatore continuo man-
 datum, ut sanctos uiros uel ad idololatriae cultum adi-
 geret, uel tolleret ē medio. Verū hi firmati in Christo
 cunctis praē ipso contemptis martyrio coronati sunt.

ENilo] Ex Aegypto, cuius fluuius est Nilus. Mem-
 phiticus] Aegyptiacus. De Memphi supra dictū. Pal-
 mam] Victoriam, cuius palma signum est. Ratio datur
 à Gell.

à Gell. li. 3. Vrsinū fer. mo.] Apostrophe ad ciuitatem. Aquesq; sororem] Treueros. De qua ciuitate Ausonij uerba subscribam,

Armipotens dudum celebrabere Gallia gestis,
Treuericæq; urbis solium, quæ proxima Rheno
Pacis ut in media gremio secura quiescit,
Imperijq; uiros quod alit, quod uestit & armat,
Leta per extantum procurrunt mœnia collem
Largus tranquillo perlabitur amne Mosella,
Longinqua omnigenæ uestans commercia terræ.

XII

Scaphusia

Schaff
hufen

1501

Subticeâ m ne tuas piscosa Scaphusia laudes
Conspicuum Heluetiæ sydus, bene digna camœnis
Gloria Teutonicæ Germano in litore terræ.
Vtilis & bello, uincendoq; utilis hoste.
Quam propius liquidi facies nitidissima Rheni
Alluit, hic rapidus ressuente in gurgite uortex
Cernitur, Euripum referens, Scyllæq; uoracis
Latratu, hic unda alti de uertice montis
Lapsa ruit præceps, sterilemq; eructat arenam
In circum, sursumq; uolans portendere nubem,
Aut nebulæ speciem, & cœlum pulsasse uiderur.

Subticeam ne] Scaphusia à scapha dicta, nō ab oue,
 (quāuis usus sic obtinuerit) supra retulimus. Sita est ad
 Rhenū in littore Germanico, Heluetiae tamē pōte con
 iūgitur. Omnium rerū mire exuberans, nec postrema
 in Helueticis urbibus siue pace, siue bello. Eo autē ter
 ritorio cōplectitur, cuius nec Bacchū pœniteret, nec
 Cererē. Piscosa] Vix alia est urbs ubi ditius est forū
 piscatoriū. Hic] Sub Scaphusia circiter 3000. pas
 suū, maior Rheni cataractis est, id est, ex alta decedens
 rupe aqua, magnū naturæ miraculum, ut planè mirer
 cur Plin. ac Corn. Tacitus nihil de eo scriptis prodide
 rint, cū oculati, ut dicitur, testes Galliae ac Germaniae
 fuerint, medius Rheni cataractes est ad Louffenberg.
 Tertius ad Rhinfelden 12000. passuū supra Basileā.

Euripum] Euripum significat, qui pons maris est
 inter. Aulidem Bœotiae urbē, & Eubœam insulā, cuius
 meminit Strabo lib. 9. & Plin. lib. 2. Et quorundam ta
 men, inquit, priuata natura est, uelut Taurominitani
 Euripi sepius & in Eubœa septies die, ac nocte reci
 procantis, tam rapida cōuersione, ut quemadmodum
 autor est Pomp. Mela lib. 2. uento ac etiam plenīs uelis
 nauigia frustretur. Scyllæq; uo.] Iustinus historio
 graphus de Scylla sic scribit, lib. 4. Vndarum porrō in
 se concurrentium tanta pugna est, ut alias ueluti ter
 ga dantes uerticibus in imum desidere, alios quasi ui
 strices in sublime ferri uideas, nunc hic fremitum fer
 uentis ætas: nunc illic gemitum in uoragine desidentis
 exaudias. Hic unda] Descriptio hæc tam aperta
 est, atq; dilucida, ut nulla penitus explanatiōe sit opus.

Tarda

XIII

Abbatis Cella

Appenzell

1514

Tarda uenis, sed grata meo Cellana iuuentus
 Centu, fidibusq; istis, plebs aspera cultu,
 Contemprixq; animæ, molesq; obiecta periclis
 Suanorum, cui quanquam alti sunt ardua montes
 Pergama, stat fortis pro duro dextera muro.
 Est tibi simplicitas prudens, moderata potestas,
 Et quo nil maius, iusto moderamine ferrum.
 Te quoque quis cultû ue Dei, pietatê ue maior?
 Claude meum carmen: potiusq; eris ultima stellas
 Inter maiores, quàm prima minoribus astris.

Tarda uenis.] Abbatis cella pagus, oppidû modis
 omnibus repræsentans, totam ad se attinentê plagâ de-
 nominat. Intercluditur mōtib. Recepta innumerû par-
 tiû Helueticarû, anno 1514. cû antea socia fuerit, sed
 absq; suffragio publico totius regiōis Helueticæ. Porro
 alius est ordo, ut in concilijs locû habet: alius in omnis
 libertatis inceptæ. Eos nunc referemus, Suicia, Vria,
 Syluania primû fœdus inierûnt anno salutis 1315. Acces-
 sit his Luceria quarta pars anno 1332. Tigurû qnta pars
 1351. Tugîû et Clarona anno deî. n. proximo nêpe 1352.
 Berna octaua pars sequente it. em anno 1353. Hæ urbes

octo publici consilij durarunt sole usq; annum salutis
 1501. Quo anno quatuor urbes, ut cōcilij publici prin-
 cipes create sunt, Salodorum, Friburgum, Basilea, ac
 Scaphusia. Quanquā longē antē sociæ essent, & cōsœ-
 deratæ, sicut Abbatis cella quæ ultimò anno 1514. pars
 principalis facta est. A poeta uerò addita est, postea-
 quā reliquas partes iam descripserat. Quare dicit,
 Tarda uenis. Cui quanquam] Id est quanquā mon-
 tibus altissimis est circūducta, tamen in his quasi parū
 confidens, dextra fortitudinem exercet. Simplici-
 tas pru.] Nihil poterat aptius coniungere, quā cum
 prudentia simplicitatem. In hac namq; synceritas est,
 in illa boni & mali, et inter se utriusq; discretio. In
 isto mode. ferrum] Res omnino difficilis homini Chri-
 stiano inuenire causam, qua iuste belligeret, quòd tota
 euangelica doctrina, omnis institutio Apostolica nihil
 aliud docet, quā pacem, & charitatem. Vnde magnū
 tribuit Abbatis cellanæ iuuentuti laudē, quòd bellum
 non ineat, nisi iustum. Id quòd tum fecit, dum tyranni-
 dis impatientia, non multos ante annos iugum insolen-
 tissimi domini excussit, iustis causis mouētibus, aliquot
 imperialiū ciuitatū copijs graui pugna superatis apud
 uiculum, quem Loch cognominant. Potiusq; eris]
 Eleganter concludit Abbatis cellam admonēs, uelit po-
 tius esse inter Heluetiæ partes (quas angulos uulgò di-
 citant, nec sine ratione) præstantiores ultima, quā
 inter inferiores prima.

S O C I I.

HÆc mea Musa humili uisã est prõpsisse camcena
 Historiam libans, summas uix tangit aristas.
 Sed neq; quid Veragri possint, acerbq; Sedunus
 Et Leopõtini, gens Ægocerotide pelta
 Bellipotens, cecini, tria quæ per fœdera iuncta est
 Rhœticaq; arua tenet, Sanctiq; potentia Galli,
 Durgea quid felix possit, quid Doggia castra
 Fortia, quid uallis, quæ nomen ab ansere sumpsit.

Hæc mea posteritas celebret, chariq; nepotes:
 Tum, quæ plura uides, nostro nõ congrua plectro
 Subnotet, & parteis singillatim explicet omneis,
 Tota mihi cantanda fuit, mea Musa recusat
 Hoc onus immẽsum, uolui tamen illa referre.

Hæc mea Musa] Culpã omnem, quod non descripse-
 rit Sedunos & Leopõtios socios Heluetiorum. Dur-
 geos, oppidũ ad S. Gallũ, Doggios, & Sanacasum di-
 tiõis Heluetiæ, in Musam poeta reijcit, posteris id qua-
 lecũq; futurũ sit negotium cõmittens. Prompsisse]
 Deprõpsisse, simplex pro cõposito. Historiã libans]
 Breuiter attingēs. Libare, est leuiter gustare. Ver. Et flu-
 mina libāt. Sūmas] Verg. li. 7. Nec teneras cursu læ-
 sisset aristas. Veragri] De his superius dictũ. Quidã
 eos appellant hodie Ad S. Mauriciũ. Ægocerotide]
 Patronymicũ pro possessiuo. Ea gens Capricornũ ha-
 bet in insignibus, qui Græcè dicitur αἰγονίγας. Pelta]
 Pelta scutũ breuissimũ est in modum Lunæ iam mediæ,
 inquit Ser. Poeta pro insignibus ponit. Tria quæ per
 fœ.] Allusio ad hoc quod uulgò dicũtur die drũ pũdt.
 Sanctiq; poten. Gall.] Oppidũ uocant ad S. Gallũ
 pulchrũ, opulentũ, & populosum, ob negociationem

(byſſo nāq; uictū quæritat) multis cognitū gētibus. De quo, etſi propter res innumeras foret celebrandū, parcius dicā, quod Ioachimus Vadianus eius alūnus ipſum elegantifſimo carmine illuſtrauit, uir talis in omni doctrimarū genere, ut quē uel doctiſſimis quibuſq; opponeres: adeo humanus, ut neſciam, an humanius quicquā ſenſerim. Doggia caſtra] Exprefit uulgatā appellationē Doggenburg. Quid uallis] Poeta uulgi opinionē ſecutus dicit uallem hanc nomen habere ab anſere, Sargans etenim uocant. Vide de oppido pulchrē differentē D. Agidiū Tſchudi in Rhætia, cap. 22. Sarunetas enim olim eam poſſediſſe uallem à Sara flumine ſupra oppidum Sargans. Et meminit Sarunetum, Plin. lib. 3. cap. 20.

Fœta armis regio, ſœcundoq; inclyta partu,
Et ſemper creſcens populus, patiēſq; laborum,
Formicæ uelut Æginæ, quas creſcere in auras
Æacus aſpexit, releuamen plebis ademptæ:
Myrmidonasq; uocat, nec origine nomina fraudat
Gens nimii porū exhorrens, gens dedita ſacris,
Relligione uiret, tota eſt affabilis, alto
Amne ſitim leuat, & uictu contenta minuto eſt.
Fidum iter oſtendit plebs officioſa, per Alpes
Tuta uia eſt, atq; à laqueis deſenſa latronum.
Nullæ hîc inſidiæ raptorū, nulla tyrannos
Arx fouet, & nullam timet hîc mercator eremum.

Fœta armis re.] Laudes colligit Heluetiæ. Vbi quidem candidū lēctore uelim admonitū, ne ſi quæ obueniēt moribus hodiernis Heluetiorum contraria, ſtatim mēdacij poetā inſimulet: nā de ueteribus, hoc eſt maioribus noſtris rem potiſſimū uult intelligi, per quos im-

perium

peritū nostrū adauctū est. Nō enim nescit, quantum ho-
die alienā ab illa priore uitā agant Heluetij, neq; id se-
mel apud nos deplorauit. Formicæ uelut Aeginæ] Similitudine fabulosa, sed decentissima ad crescentem
hunc populū indicat. Fabulā lege apud Ouid. li. 7. Me-
tam. Aeginæ] Insulæ Atticæ ubi regnauit Æacus.

Crescere in au.] Mutari in homines. Plebis adem
pte] Scilicet peste à Iunone immisse. Myrmidonasq;
uo.] Aeginēses, inquit Strab. lib. 8. Myrmidonas appel-
lato, non quomodo in fabulis canitur, ut ingēte inuale-
scēte pestilentia formicæ Æaco precāte in homines uer-
se fuerint, uerū quia formicarū more terrā fodientes
ad petras trāsportarēt, ut agricolandi materiam habe-
rent, fossasq; incolerent, ne latericiam facere atq; ædifi-
care cogerētur. Formicæ Græcè *μύρμιρον*, unde Myr-
midonū appellatio. Gens nimīū po.] Sciēs nimīū
Plinianū hoc: Cicutā uenenū est homini, cicutā uinū.
Quasi dicat uinū citra modū sumptū, uenenū esse præ-
sentissimū, quū ueneni sit uenenū: sic Politianus. Plin.
legit in Miscell. In primis autem illud Pauli, *μύρμιρον*
στὸ οἶνον, ἐν ᾧ ἔστιν ἀσπράγξ. Gens dedita sa.] Mirū quā
tum simplicitas in homine Christiano cōmendetur, at-
qui tā simplices Heluetij, ut etiā ab Erasmo sint ab ea
uirtute cōmendati: consentaneū igitur uerō, ipsos non
admodum male Christianos esse, & proinde religioni
quā maximē addictos. Tota est affabi.] Humana er-
ga peregrinos, sic enim intelligitur. Quā quidem in re
nescio, an sit alia gens præcellētior. Et uic. cō. mi.]
Pro laboribus minuto, neq; delicato, sed simplici: de
quare ita scribit Chrysost. Vilis enim mēsa & tenuis,

sanitatis mater est, & eam propterea medicorū pueri
ita nominauerunt, non saturari quidē uocantes sanita-
tem. Cibi nāq; penuria sanitas est, minus uesci, sanitatis
matrem appellantes. Ostendit] Scilicet peregrinis.

Tuta uia est] Id quod non tam apud nostros est cō-
muni uerbo celebratū, quā apud exteros, quo dici so-
lebat, Adeo tutam Heluetiam, ut auro ne publicē qui-
dem gesto struerentur insidiæ.

O nimium felix patria, ô dignissima laude,
Si quod maiores duro peperere labore,
Imperium serues, libramq; sequare bilancem
Virginis Astrææ, timeat sua dona Cupido,
Imperiū pia simplicitas regat, & bona uirtus.
Iura ferat senior, uenabula læta iuuentus
Dura acuat, subigitq; ferox in cote sarissas.

Papa tibi & Cæsar, duo lumina maxima mundi,
Ante oculos sunt, solem illum, hūc dicito lunam:
Papa caput mundi, uerus pater Urbis & orbis,
Sol uerus, & liquas stellas illuminat omneis,
Præcipuē lunam, quæ cætera lumine uincit
Sydera, ceu superat reliquos molimine reges
Magnanimus Cæsar, belli inuiolabile fulmen,
Totius orbis apex, hominumq; suprema potestas.
A Christo positus, cui longo seruiet æuo
Sol oriens, solq; occiduus, polus Auster & arctos,
Hos sequere autores, rerum dominosq; patresq;.

O nimiū fe.] Peroratio adhibita admonitione. Li-
brāq; sequare bilancem] Allusio ad iustitiæ imaginē,
uti hodie pingitur. Virginis Astrææ] Iustitiā anti-
quitus uocabāt Astræā, eāq; scribūt, ut apud Ouid. le-
gitur li. 1. Metam. terras reliquisse postquā à uitijs ho-
minū sunt occupatæ, atq; in cælū migrasse. Quod qui-
dem

dem Laetāt. ille Firm. ait li. 5. nō prorsus poetica fictio-
ne, sed pro uero habendū, rationē licet ab eadē inqui-
ras. Cupido] Optimē dicit, timeat. Nā nihil nostrae
patriae potest accidere pestilētius, quā pecuniae ni-
mia cupiditas. Et haec est alterū ē duobus, quae omnem
remp. subuertūt, alterū ambitio. Iura ferat se.] Id est
Senior remp. curet. Venabula lae.] Id est, iuuentus
tractet arma, quemadmodū Romulus primus rex Ro-
ma. rep. suā instituit, ut uidelicet iuuetus in equis & in
armis, ut Flor. ait, ad subita bella excubaret, senes pe-
nes resp. esset, quos quidē ex autoritate patres, ob aeta-
tē senatores uocabat. Innuit autē poeta proverbii, quo
dici solet, Facta iuuenū, cōsilia mediocriū, uota senum.

Subigatq.] Ita Ver. 7. Aen. Subigūtq; in cote secures.

Sarissas] Hastas oblongas, quales Macedones ferre
olim soliti sunt. Papa tibi] Papa uocabulū uix poe-
ticū. Verū qui pōntifex creticū facit, qui pes heroico
uersu nō cōgruit, quod proximū fuit, et Christianis usi-
tatissimū arripuit. Sūpta est cōparatio ex capitulo soli-
tā benignitatis, uersiculo praeterea, extra de Maiorita-
te et obediētia. Cōparatio nō omnibus, praesertim hac
etate placēs, quod uita pōtificum huic dignitati non
omnino respōdeat. Poeta putat se nō esse pōtificum iu-
dicē, sed Christū, qui hāc dignitatē dederit Petro ac eius
successorib. Pōtifex reddituros rationē suae uillicatiōis.
Se hoc scribere de pōtificibus quales esse debeant, non
quales sint uel fuerint quidā ex eis. Hos sequere au.]
Sequēdi eatenus sunt & Papa et Caesar, dum nihil nec
iubēt, nec imperant, quod displiceat Christo. Quod si
secus fit, haudquaquā obsequendū. Imò uerò semper ha-

bendum in pectore. Plus nos debere Deo, quàm hominibus. Aliquoties nanque populi simplicitas in hac re perniciosissimè seducitur.

Omnia ad exemplū maiorum pende tuorum: Omnia perspicienda tibi, tu discito Romæ Crescentis mores, tetricos imitare Catones, Æneadasq; duces, Decios, fidosq; Camillos, Fabritium, Curiū, & contracto poplite Coclem, Innumerosq; alios, quos cōmemorare molestum.

Brutus erat nobis, Vro Guilielmus in aruo. Affertor patriæ, uindexq; ultorq; tyrannū: Sic rogo Scipiadae sint nunc, fideiq; stupendæ Attilius, sit qui pacem Pyrrho esse negandam Appius admoneat: tu regna Æneia fixo Contemplare animo, nec gesta illa indytra temne, Quin propius sequere & uestigia semper adora.

Tetricos Cat.] Graues & seueros. Duorū Catonū, senioris cui nomē Censorio, & minoris cui cognomen Vticēsi: grauitas pariter atq; integritas uulgò celebratissima quondam fuit, adeò ut è cœlo demissi dicerētur, et ut bellū cū uitijs gererēt, inquit Erasimus. Vnde adagiū sumptū, Tertius Cato: in uiros impendiò tetricos.

Æneadasq;] Romanos ab Ænea descēdentes. Decios] Et pater et filius pro salute publica se deuouerāt: ille in bello Latino, autore Liu. 8. dec. 1. hic in bello aduersus Umbros, Hetruscos et Sānites: quod idē testatur li. 10. eiusdē dec. Fabriciū] Hic cōsul fuit Ro. omnīū suo tēpore gloria et rebus gestis maximus, sed in primis frugalitate cōmendatus, in tenuissima nāq; supellectili Samnitū qui tū hostes erāt, munera contēpsit. Et Timocharē, uel (ut alij) Niciū pro necando Pyrrho Epirota

ram rege, cōtra quē Fabricius tum in armis erat, pecuniam petentē, Pyrrho remisit. De hoc & Valer. Max. & Gell. meminerunt. Curiū] Dentatū intelligit, qui hoc parauit cognominis ab eminētiore dēte. Exactissimā frugalitatis norma dicitur, & fortitudinis perspektissimū specimē à Vale. lib. 4. De eodē lege Plutarc. & Corn. Nep. Contracto po. Co.] Is & claudus fuit & unoculus, quæ quidē uitia tulit ob fortitudinē. Mirabilis fuit eius uiri pugna pro pōte sublicio, ubi unus tot milibus armatorū tādū restitit, dū à tergo pōte interciso in Tyberim se demisit, atq; ad suos tranauit incolumis. Eius uirtutē multi autores commemorant, ut Valerius, Cor. Nepos, Linius, Florus, Seneca, Gellius.

Brutus erat no.] Guilielmus Tell, Brutus fuit Heluetiorū, nā uti Brutus Romane libertatis fuit uindex: & custos, ita Guilielmus Helueticæ. lege de Bruto Plutarchū, Valer. lib. 5. & Corn. Nep. & Liu. lib. 1 et 2. dec. 1.

Tyrannū] Syncope. Scipiada] Viri fortes, qui patriā augeāt, sicuti Scipiones Romanū auxerūt imperiū

Attilius] Attilius Regulus intelligitur, cuius fidē Cicero satis superq; explicat in 1. et 3. li. Of. Sit qui pa.] Corn. Nepos in hæc uerba scribit: Cū de pace Pyrrhi ageretur, & gratia potentū per legatū Cyneā precequereretur, senex & cæcus lectica in senatū latus, turpissimas cōditiones magnifica oratiōe discussit. Quin propius] Statij carmē ad finē Thebaidos paulū immutatū. Cōcludens autē poeta monet Heluetios, ut semper in oculis habeant Romanos priscos, qui ferē nunquam bellū gesserunt, nisi causam haberēt iustissimā: & cum hoc, quicquid ad uirtutes attinebat, omnibus neruis & sensibus à recto rarissimē discedentes.

IOANNI CÆSARIO

IULIACENSI, PHYSICO, MATHEMATICO, & medicinæ doctōri, Græcæ

Latinæ quæ linguæ apprime docto,

Henrichus Glareanus Helue-

tius, poeta laureatus,

S. D. P.

GAUDERE plurimum soleo, suauissime Præceptor, quoties in mentem uenit (uenit autem sæpe) tui memoria: cumq; à te, à te in quâ homine doctissimo, Græcarum literarum elemēta cupidissime didicisse recorder, incredibile est, quantū triumphem, quantum later. Vt autem aliquā tibi gratiā, quemadmodū grato discipulo congruū erat, rependerem, uolui tibi meū, de Cæsaris Max. Æmilianæ laude, carmen, quod Agrippinæ in conspectu principū Germaniæ, coramq; Cæsarea maiestate, non sine gloria (absit uerbo inuidia) multorūq; hominum admiratione ante biennium ad Doriū tonitru demodulatus sum, dedicare. Confiteor tamen ingenuē me longē uinci à tali principe, cuius ego ne umbram quidem consecrari ualeo scribendo, sed quæ potui feci:

quid enim ultra, quàm possum, facerem? Vale
felix, bonorum studiorum decus. Basileæ

Anno Domini M. D. XIIII.

AD DIVVM MAX. EMILIA-
num Rom. Imperatorem semper Augustum,
Henrichi Glareani Panegyricon.

Inclute Romulidum Cæsar, quæ summa tonantis
Maiestas mundo statuit pietate uerendum,
Præfecitq; unum diuina potentia rebus
Qui cum ipso placidè spaciosum temperet orbem.

Quod tua me pietas, & magnificentia sceptri
Audiat (en cernis) rogito tua numina supplex.

Arsacas Arsacides, & Achemenas astra putabant
Astrologi Persæ, Ptolemæos fama per orbem,
Sparsit in extremam Nili septēmplicis undam:
Laomedontea fortunatissimus urbe

Infelix Priamus, Pelopeia ad arua uolabar,
Nomineq; & fama celebris, currenteq; uatum
Materia. quid enim non audet Græcia mendax?
Cecropis & Thesei quàm clarum nomen Athenis,
Antiochiq; Syris, nullo debile sæclo.

Proinde hæc uana abeant, ne tēpora perdere dicar
Verborum longa ambage, exorsiq; remotis.

Eia age, Pannoniæ celeberrima gloria gentis,
Rex Romane faue, cui longo seruiet æuo
Sol oriens, solq; occidens, polus auster, & arctos.

Nāq; in hyperboreis, Tanais qua frigidus undis
In Mæotica abit uada, tu uenerabilis oris,
Famaq; nigrantes celebris tua contigit Indos,
Extremosq; hominum Scres (aur si quid ibi ultra
Priscis ignotum) Solisq; perambulat ortum.

Vesper ubi occidua rorescit frigidus umbra,
Gurges Atlantiacus, Tartesiāq; æquora Calpes,
Te celebrant, te cōmemorant, tua numina adorāt.

Nec satis hac tellure, alius tibi quæritur orbis
Sub pedibus, penè Antipodes noua terra marino
Prensa sinu, cycloq; sub æquatore reposita est.

Ast ubi ab arctoo Boreas uolat horridus axe,
Orchadas inuadens, semotosq; orbe Britannos,
Cimmeriasq; umbras, agitataq; limina bello
Frustra Romulidis, ubi uasto barbara gyro
Gotthia subiungit, cæcis abstrusa tenebris,
Tartareas resupina iacens procumbit in umbras.
Nota tua est pietas, & nota uerenda potestas,
Virtusq; imperiumq; & Maximus Æmilianus.

Deniq; Marmaricis ubi murmurat auster in oris,
Imbriferas cogens nubes Gætulia, Pfylli,
Æthiopes, Elephantophagi, & Garamantica proles
Ambigua, & Numidæ, Massyli, & corniger Hāmon,
Sæpe tuas laudes, sæpe audiuere procellas.
Atq; ut magna magis tua sint præconia Cæsar,
Extendit caudam Lybiæ, penitusq; sub aram
Tensa caput cæli, nescit quo sistere detur.

Sed satis ambagum, tibi nunc Germania pugnax,
Et domini rerum, & melior famulabitur orbis.
Burgundosq; Morinosq; tenes, Athesisq; fluenta,
Indomitum Rhenum, sulcosq; binominis Istri,
Illyrios, Vbios, fulgentiq; ære Tribuchos,
Vangiones, hodieq; feros in bella Batauos.

Idq; unum adijciam, quo nil mihi gratius orbe,
Helueria æterno Cæsar tibi fœdere iuncta est,
Gens aquilam, gens terribileis imitata leones.
Nec tibi dedecori Sueui, gens prisca Deorum,
Et dura, & fortis, nulloq; exhausta labore.

Cætera subiticeo longum cantanda per æuum.
Quæ gentes, quæ regna tibi, quæ seruiet ætas,
Semper in CENOTRijs senuisti acerrimus armis.

Pallasq;

Pallasq; ut sceptrum, diuinas contulit artes,
Prudens eloquium, & linguæ uenerabile donum,
Tot uarijsq; sonare modis, mihi lingua palato
Hæret, & albentes uir attigit arida dentes,
Cum nondum tibi gestorum numerauero partem
Tantillam, quid enim præclæ are omina stirpis,
Quid reliqua enumerẽ citius, quàm copia desunt
Tempora, grandiloquo solum cantanda Maroni.
Nec nisi Smyrnæo gesta enarranda cothurno.

Illi Parnasi fontes, & Phocidis amnes
Haustibus exorbent plenis, mihi gutta negatur,
Et cyathis uersis, sitiens ego pocula lambo.
Da ueniam (dare namq; tuum) iustissime Cæsar,
Si tua facta minus, maiestatemq; uerendam
Attigero, quis enim tam paucis exprimet autor?
Semper in ore meo regum ueneranda potestas,
Tuq; caput mundi, longos tibi der Deus annos,
Atq; sibyllinam duplicata ætate senectam,
Cum quo perpetuum regis inuictissimus orbem.

MAx. Amilianus imperator Friderichi imperatoris
filius, Caroli Quinti auus, perpetua memoria di-
gnissimus princeps: maximus Christianæ pietatis, ut
uix alius, cultor, plurimum bonis ac honestis discipli-
nis fauens, Germaniam mirè illustrem suo seculo fec-
cit: ingenia excitauit, pauperes iuuat, occasione ad ho-
nesta studia capeffenda omnibus dedit. Idem Glarea-
num iuuenem Colonia Agrippinæ honestorum uirō-
rum gymnasii Montani commendatione amplexus,
laurea coronauit, annulo eximio donauit. In qua co-
ronatione hoc carmen poeta ad Dorium Modum into-
nauit. Pro cuius explanatione paucula hæc scholia sub

iecimus. Arfacas Arfacides] Laudum initium regi-
 bus aliarum nationum factum ab sua cuiusque natione
 inquit. At Maxemiliani imperatoris nomen celeberrimi
 declarat totius orbis consensus. Licenter autem
 poeta Arfacas & Achemenas in quintam Græcorum
 declinationem torfit, cum alij in prima inclinent. Vnde
 qui accusatiuius longus erat, hic corripitur. Sed in
 barbaris fortassis hoc licet. Ordo igitur & sensus est:
 Arfacides, id est, Parthus reges suos Arfacas, & Persæ
 astrologi suos item reges Achemenas astra putabant.
 Ita Aegyptij suos Ptolemæos, Syri Antiochos celebra-
 bant, Troiani Priamum, Athenienses Thesea ac Cecro-
 pem. Thesei] Vel synæresis est, uel creticus pro-
 spōdeo. Exorsisq; remotis] Virgilius lib. 2. Georg.
 Non hic te carmine ficto, Atq; per ambages, & longa
 exorsa tenebo. Pannoniæ] Hungariæ enim rex fuit,
 quæ olim Pannonia. Nāq; in Hyperborijs] Oriens
 descriptus. Extremosq; hominū Scres] Allusio ad
 illud 8. Aeneid. Extremiq; hominum Morini. Vesper
 ubi occidua] Occidens descriptus cum Portugallen-
 sium ac Castiliensium nauigatione sub æquatore ad In-
 diæ extrema facta sub hoc Imperatore, ac magis nunc
 sub Carolo quinto. Ast ubi ab Arctoo] Septentrio-
 nis descriptio cum indicio terræ septentrionalis Sue-
 tiæ (cuius pars est Gothia) Noruegiæ Islandiæ. Qua-
 rum omnium nationū nostra ætate est Olai Magni, epi-
 scopi Vpsaliensis, excellentissimi uiri pulcherrima de-
 scriptio, Venetijs excusa cum elegantissima expositio-
 ne. Quæ nationes portentosæ magnitudinis ac miracu-
 lis refertissima, maiore ex parte ueteribus ignotæ fue-
 runt

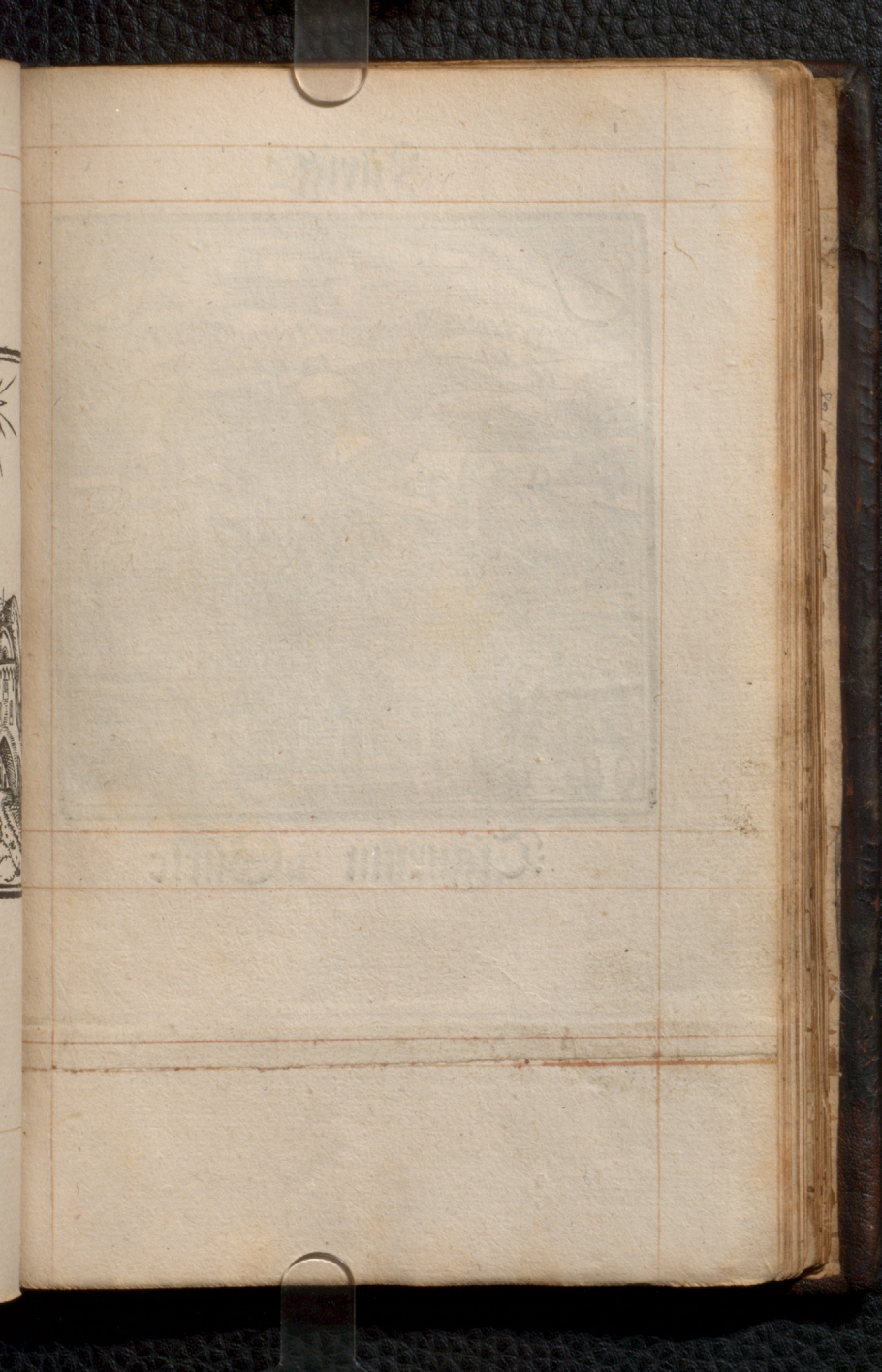
punt. Deniq; Marmaricis] Meridies descriptus iterum cum Portugallensium nauigatione per torridam zonam, qua Aphrica ad Tropicum usq; Capricorni extenta hodie nauigatur, atq; in Calecuticum nobile Indorum citra Gangem Emporium peruenitur. Penitusq; sub aram] Vltimum sydus in nostro horizonte uisu cognitum. de quo Ptol. & Higinius. Fulgentiq; ære Tribuchos] Mirum est hoc nomen ita corrupte legi apud autores, proxime ad ueram denominationem accedit Strabo qui Græcè τριβόχους uocat, Gallicè lingue est, zum dryen büchen. Et poeta Elsatiam ac Brisgoeam significari uult. In Latinorum codicibus iam Triboces, iam Tribotes, nonnunquam Tribones, per tres inquam uariatū literas c t & n, reperias. Ut taceam de quantitate mediæ syllabæ pro cuiusque libidine uariatæ. Reliqua uocabula passim apud autores obuia, ut Vbiorum, Batauorum, Illyriorum lubentes transmittimus. Heluetia æterno] Loquitur de fœdere quod hodie Hæreditarium uocant, istum inter domum Austriæ, ac Heluetios Cōstantiæ à Max. Amilianio Cæsari anno domini 1508. quod adhuc per Dei clementiam durat, magna utriusq; populi felicitate: & ut porro in perpetuum duret, facit idem Deus in secula benedictus, Amen.

THE HISTORY OF THE
CITY OF LONDON
FROM THE FOUNDATION
TO THE PRESENT
TIME
BY
JOHN STOW
1618

1618

Zürig

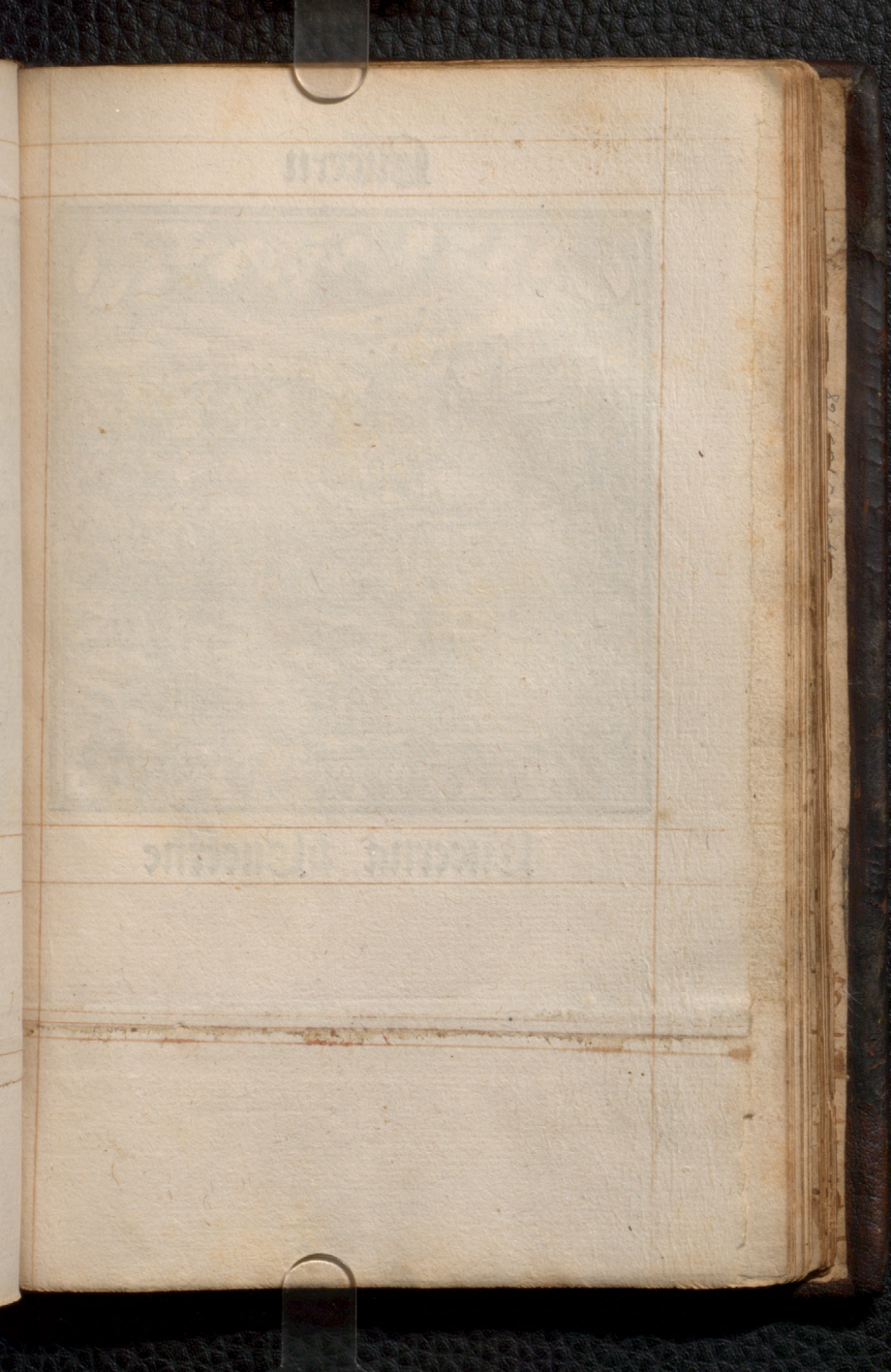

Ligurum Suric

Bern

Berna Berne

Lucern

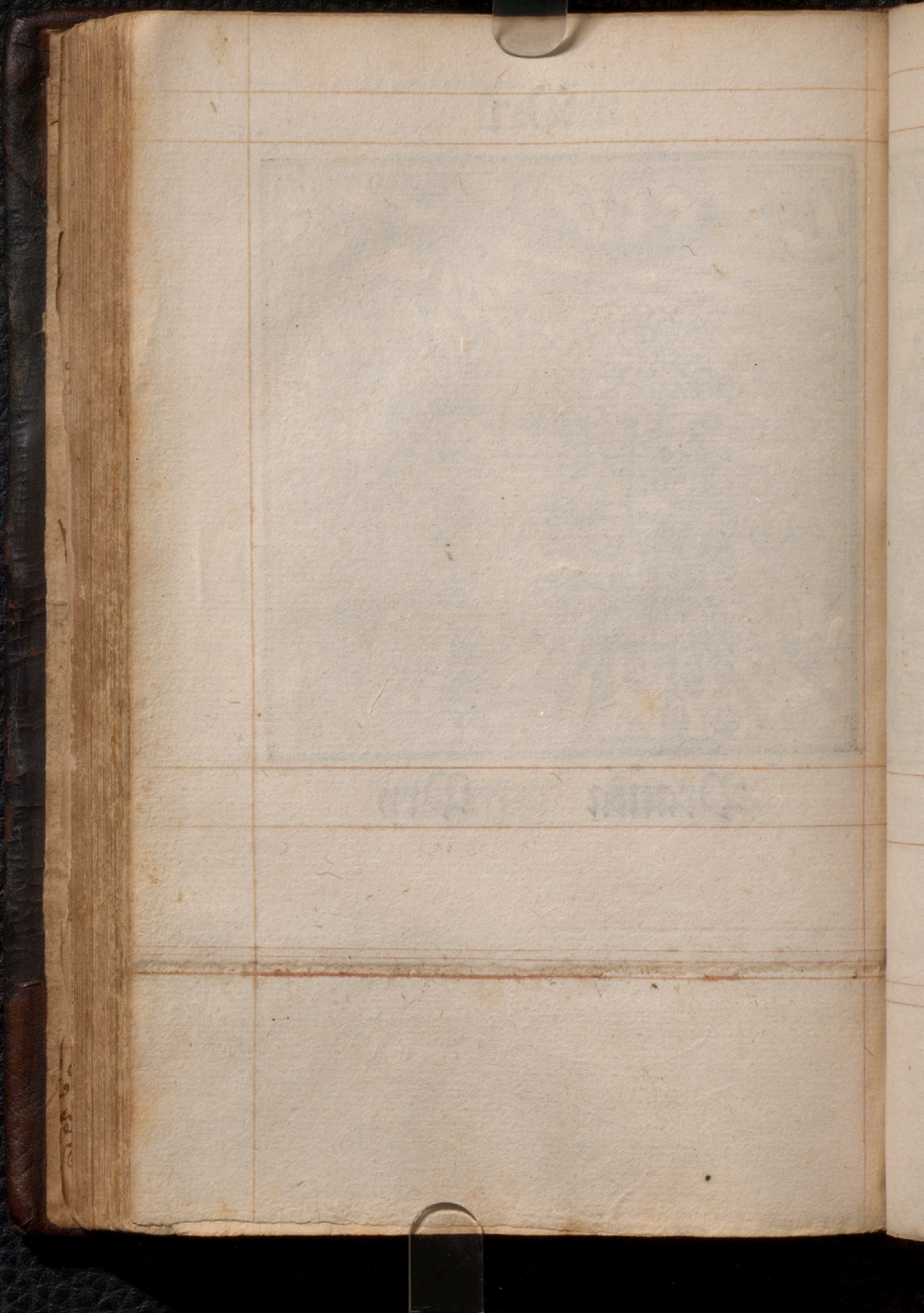
Lucerna Lucerne

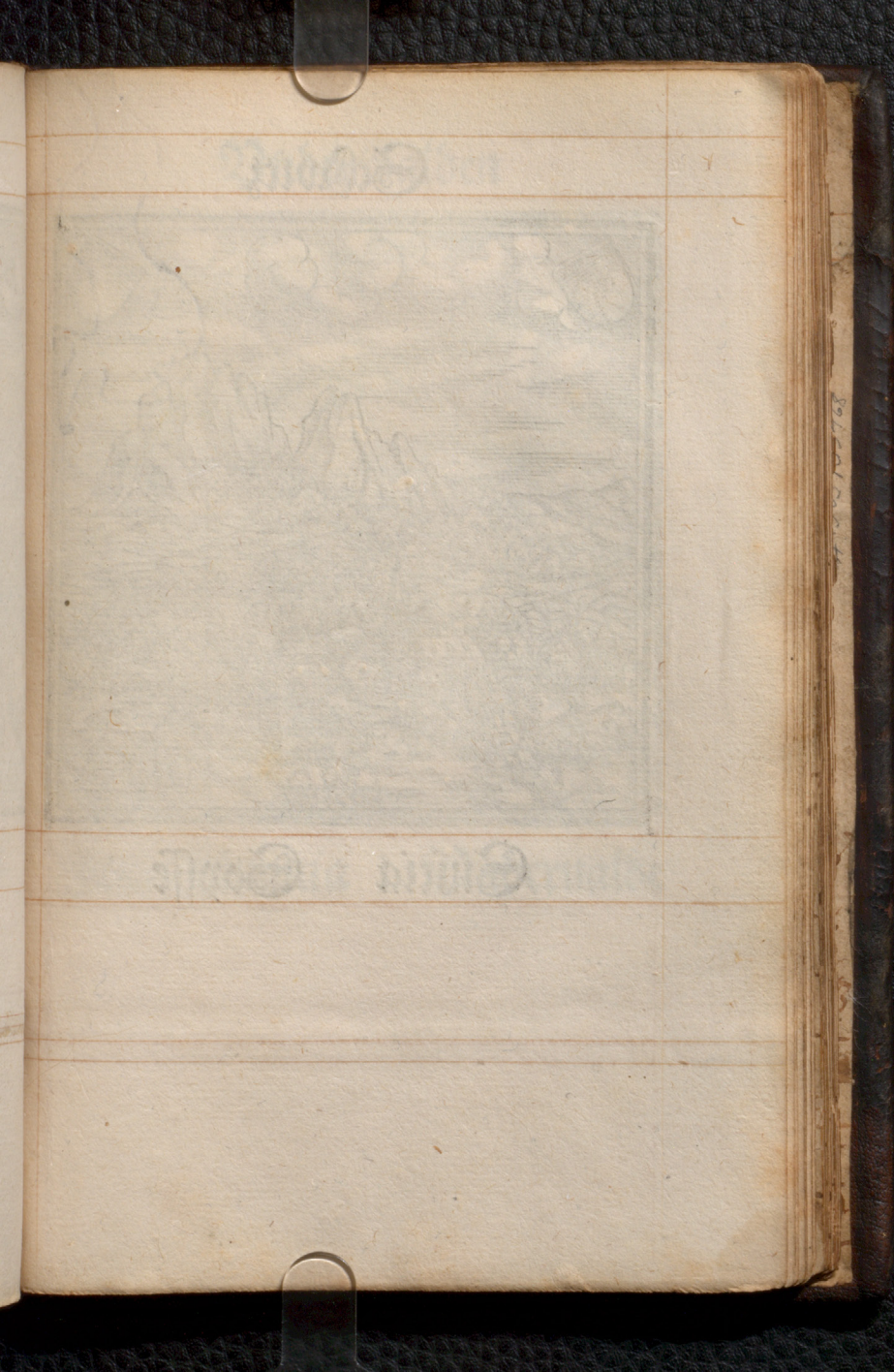
Vri

Vrania

Vry

Schwitz

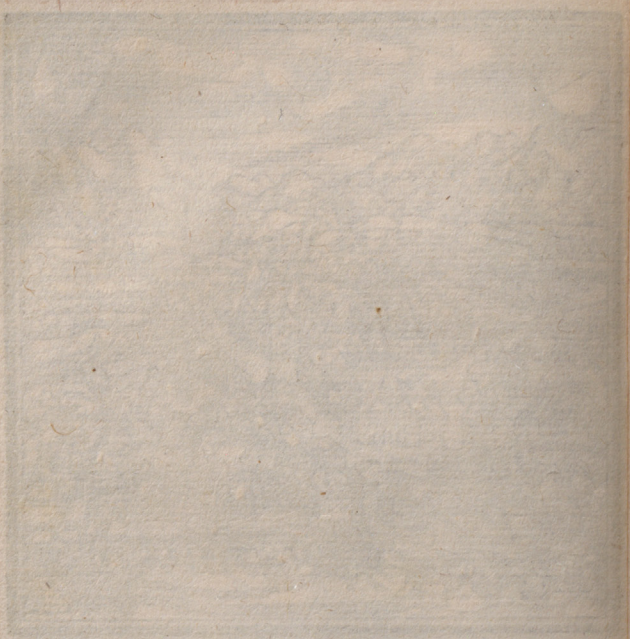
Suitia Goyffe

Underwalden

Intersyluania

Underualde

Zug

Lugium

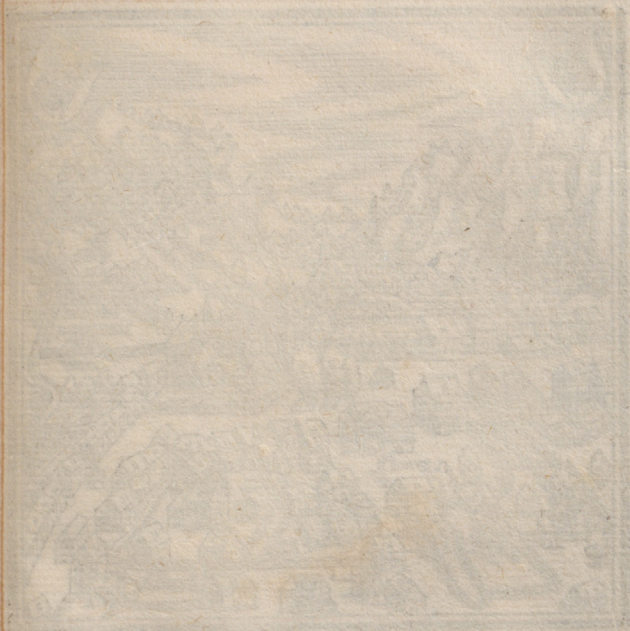
Sugue

Handwritten text, likely a signature or name, located in the lower left quadrant of the page.

Handwritten text, likely a signature or name, located in the lower right quadrant of the page.

1810

1810

1810

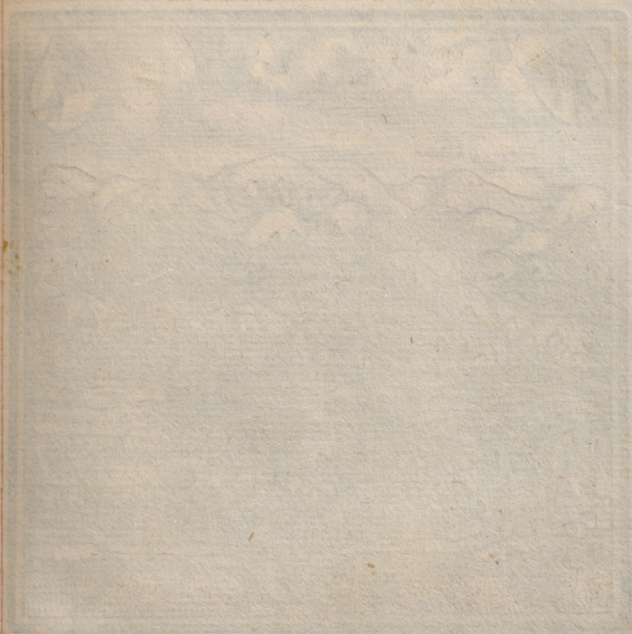
Glaris

Glarona

Glarus

16

Basel.

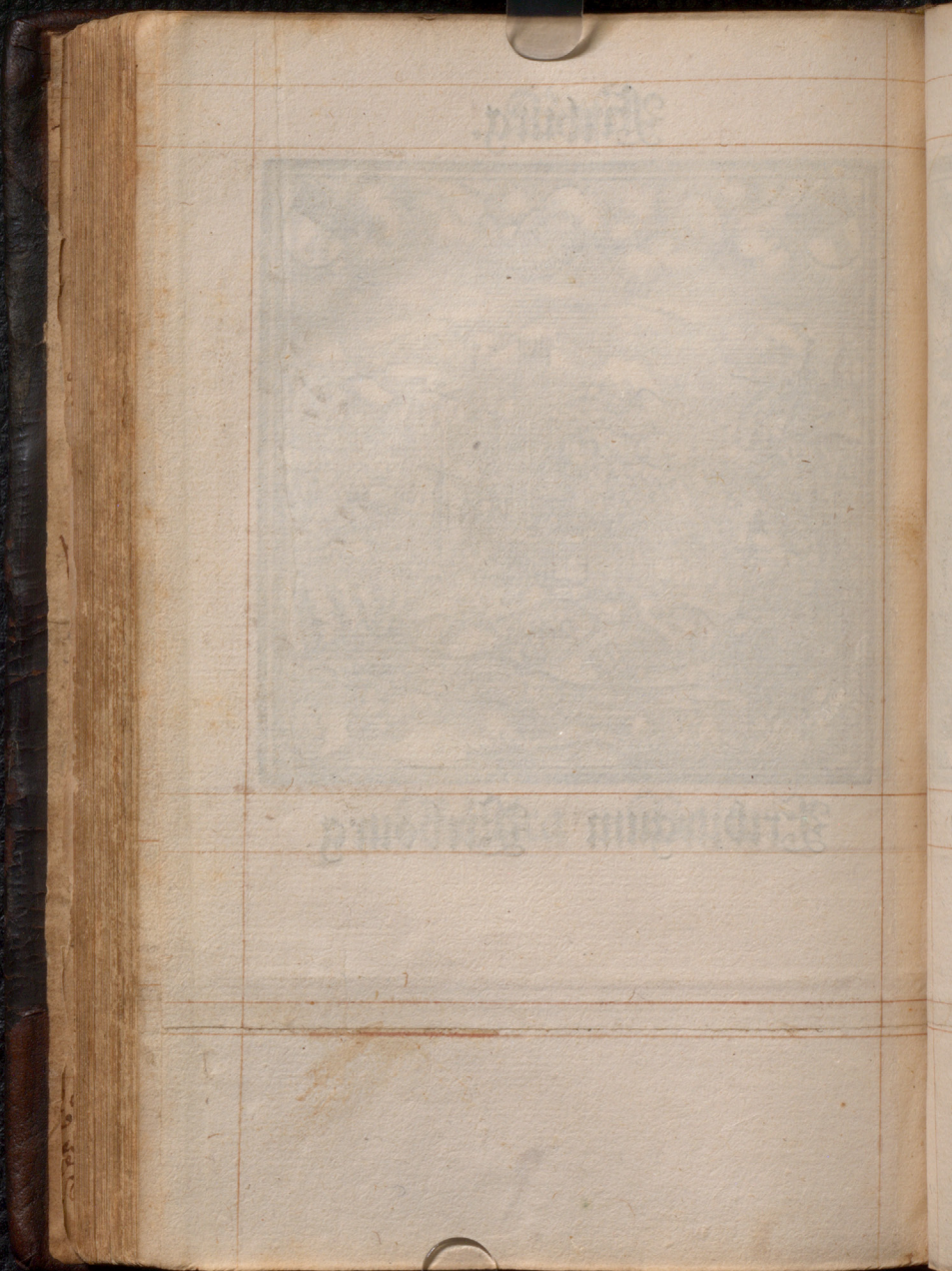

Basilea Basle

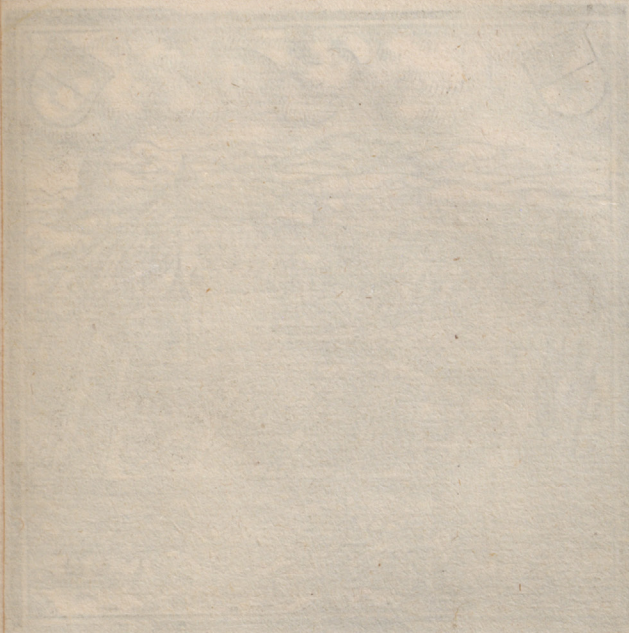
Friburg.

Friburgum Fribourg

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or header.

Handwritten text at the bottom of the page, possibly a signature or footer.

Vertical handwritten text on the right edge of the page, possibly a page number or date.

Solochurn.

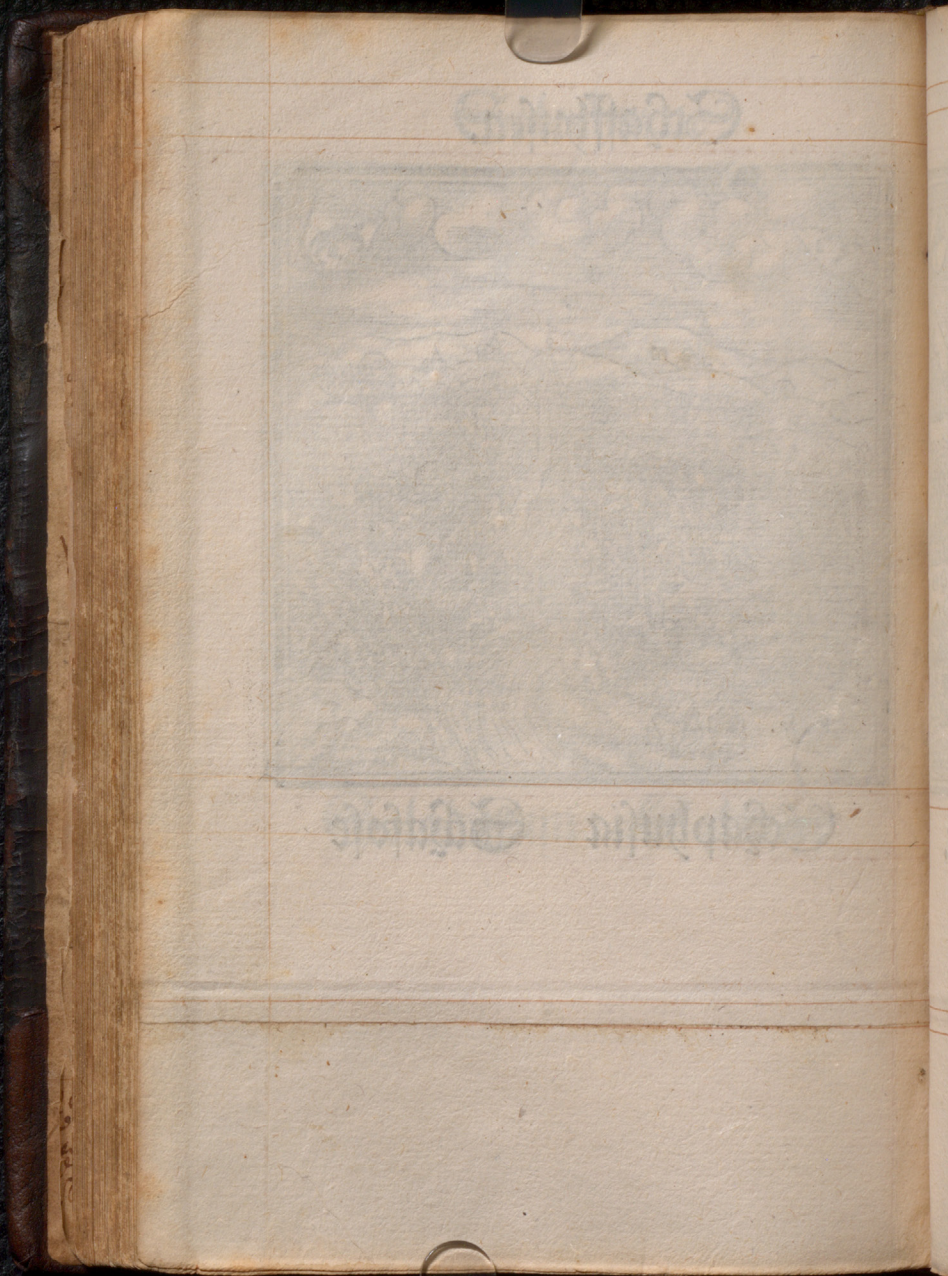

Solodurum Saleurre

Schaffhusen.

Schaphusia Schafose

1899

1899

1899

Appensell.

Abbatissella Abbeselle.

Basileæ, per Iacobum Parcum.

Basiliensis per Jacobum Pictorem

Cantones XIII.

Anni confederationum.	1315	Suitia, pagus	5	Sedium numeri.
	1315	Vrania, pagus.	4	
	1315	Interfylvania, pagus	6	
	1331	Lucerna	3	
	1351	Tigurum	1	
	1352	Tugium	7	
	1352	Glarona, pagus	8	
	1353	Berna	2	
	1481	Solodurum	11	
	1491	Friburgum	10	
	1501	Basilea	9	
	1501	Scaphusium	12	
	1513	Abbaticeffa, pagus	13	

Canonis XIII.

1313	Abbatiscella pagus	12
1301	Scaphnium	12
1301	Isalica	9
1401	Fidungum	10
1431	Colodum	11
1323	Scina	2
1322	Chiron pagus	6
1321	Togium	2
1321	Ligum	1
1321	Luturn	3
1321	Intervallum pagus	6
1312	Viana pagus	4
1312	Scina pagus	2

Scaphnium

Vini conspectus

Et tredecim signis, tredecim offi-
ciis Cantores (ut vocant) Helus
nomina omnia delinquant ut ipse
Cantores Pauperes oculis de offi-
cium suum nomina superius
Germanice inferius aliis
et illis habentur.

156. col. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

HÆ tredecim figuræ, tredecim ostendunt Cantones (ut uocant) Helvetiorum. Ita omnino delineatæ, ut ipsæ Ciuitates Pagique oculis se offerunt. Horum autem nomina superius Germanicè, inferius Latine ac Gallicè habentur,

[illegible]

De la Distillation du Romme / donnant
a faire ledit sel

33 Tu prendras bon et fort Smagre d'olive et de melle
 en la melle bibe et feras distiller a feu lent en quel
 crocne la moitie soit distillie que ne demeure de rien
 pone nostre digne pms redi a l'icele le restant de l'aut
 sy la l'aigne si l'est fort et si n'est fort l'est deas de
 l'aut l'est fort gardeas a part et int de distiller pome
 de l'aut l'est par ce que l'est de melle sont manvais et ainsi
 as de vin aigre propre pome nostre digne

Pour faire voir de la science

[illegible]

[illegible]

37. De Chmillo de qorde d'orde rocmj martis
 In predras Laquelo qntudondras dy z Laquel
 soit ralemo comt f'el d'ut dy l'ine Cap pms l'osbas
 dissoudero dy dant forte dy oufines et quant f'el
 dy dissout f'el d'as d'issus f'el d'ant d'ommmid qm
 f'el d'essindro z a matice d'arfond d'etoy d'aus bar
 pms d'osbas Laqto d'ant d'ogors et y d'ommtre d'as
 38.

[illegible]

[illegible]

La main
de d'otgi
xib Gmily
de m'otm
p' d'ist'atoy

[illegible]

Ace qui le soit fan l'end et quant t'v d'exas ce luy an
 angm' d'exas d'roce long p' l' d' f' l' f' m' q' n' d' q' m' d' e
 d' m' p' l' s' b' e' m' f' a' n' l' e' d' t' d' d' o' i' a' n' t' p' l' s' b' e' m' t'
 l' a' n' t' e' d' t' d' d' e' a' s' d' y' f' o' l' l' e' t' h' a' l' l' e' p' a' d' o' n' g' s' p' m' a' m' t'
 d' i' t' u' b' o' t' f' i' l' n' o' t' a' n' g' o' p' o' m' e' t' d' o' f' a' n' l' e' d' u' a' l' o' e' s' l' e'
 f' a' n' t' d' i' r' o' c' e' d' a' s' q' u' i' d' e' d' o' f' a' p' a' d' o' n' t' a' n' t' e' t' s' p'
 p' m' a' m' d' o' t' t' v' d' e' a' s' q' u' i' c' o' m' d' i' n' b' a' d' d' i' n' o' m' e' l' o' n' g' t'
 t' q' u' a' n' t' f' e' c' o' m' m' i' n' o' t' a' s' t' e' d' p' a' e' l' a' i' s' y' l' o' n' g' t' f' r' i' n' t' e'
 e' d' t' d' d' e' a' s' t' o' y' f' i' l' d' y' t' o' l' l' o' f' o' t' o' d' u' t' a' n' t' e' t' o' s' p' m' a' m' t'
 p' m' s' l' a' n' g' u' i' n' d' i' t' o' a' f' u' s' q' u' i' t' a' n' t' q' u' i' s' o' r' t' c' o' n' g' s' b' e' m' t'
 a' l' o' e' s' t' u' p' l' i' x' g' a' d' i' n' i' t' f' a' n' d' b' o' y' f' i' l' s' a' n' s' d' o' u' t' o' n' d'
 t' r' a' m' b' e' c' a' e' f' u' n' d' e' s' c' a' n' c' o' i' s' b' e' n' l' e' p' a' e' m' l' y' f' i' l' s'
 q' u' d' l' a' n' g' r' a' n' d' q' u' i' l' o' u' l' o' t' o' t' f' u' f' f' e' 100 a' n' s' e' t' f' e'
 d' t' f' i' o' s' : P' m' s' q' u' a' n' d' t' u' l' a' m' e' a' s' i' n' t' e' d' t' d' d' i' t' o' l' l' o'
 t' h' a' l' l' e' p' a' e' / 3 f' o' m' e' s' d' o' l' o' n' g' t' u' l' o' l' a' m' e' a' s' e' t' f' e' o' i' d' i' e'
 t' q' u' a' n' d' o' y' d' y' o' n' d' e' a' t' u' e' d' f' o' y' h' i' m' l' e' p' a' e' d' i' s' t' i' l' l' a' o' y'
 l' o' f' a' n' d' e' a' m' i' t' t' e' r' d' y' p' o' u' e' d' o' d' y' s' t' o' l' l' o' l' o' p' e' s' u' s' d' i'
 v' i' n' a' i' g' e' t' d' i' s' t' i' l' l' o' t' l' o' m' o' t' t' e' r' a' r' b' a' n' g' p' o' u' e' d' i' s' s' o' n' d' e'
 p' a' e' / 4 f' o' m' e' s' p' m' s' f' a' s' t' l' o' c' l' a' v' e' t' u' e' o' l' r' o' t' t' o' n' n' o' n' d' u'
 v' i' n' a' i' g' e' t' o' t' l' o' m' o' t' s' a' n' d' i' t' b' a' n' g' p' a' e' / 4 f' o' m' e' s' o' t' l' o'
 l' o' m' o' n' n' o' r' t' o' l' l' s' l' o' f' o' m' e' s' p' a' e' / 3 o' u' / 4 f' o' i' s' d' i' m' b' a' s' t' o' y'
 t' r' e' c' o' n' t' i' n' u' e' a' s' d' o' f' a' n' o' p' a' e' p' l' e' s' i' a' n' s' f' o' i' s' t' a' n' t' q' u' i'
 t' r' a' y' o' t' o' u' t' o' l' a' s' u' b' s' t' a' n' c' e' d' u' i' s' o' t' o' t' e' t' o' t' e' s' t' q' u' i' d' i' n' e' r'
 d' e' a' a' n' d' a' i' s' p' a' r' m' i' n' o' u' s' f' i' e' t' o' r' e' l' y' p' m' s' d' i' s' t' i' l' l' a' o' s' t' o' y'
 v' i' n' a' i' g' e' t' p' a' e' l' o' b' a' n' g' o' l' a' r' s' o' n' d' o' m' o' n' r' a' t' o' y' o' t' p' l' u' s' -
 l' o' a' r' q' u' e' d' n' a' n' t' o' t' q' u' a' n' t' f' e' d' e' a' l' o' g' t' r' i' m' o' t' t' e' a' d' o' -
 l' o' t' e' t' o' d' o' m' a' i' g' e' t' d' i' s' t' i' l' l' o' t' d' i' s' s' o' n' s' o' t' e' t' o' c' o' m' o' d' i' n' a' n' t'
 l' o' d' i' t' o' d' i' s' s' o' l' e' n' o' u' s' d' i' s' t' i' l' l' a' o' u' t' p' a' e' t' a' n' t' d' e' f' o' i' s' q' u' o' l' l' e' s'
 l' o' l' u' l' a' i' s' s' o' p' l' u' s' p' m' a' l' o' f' o' i' s' o' t' d' o' n' o' t' o' t' a' s' y' p' e' r' p' a' e' t'
 p' o' u' e' d' y' t' u' e' d' f' o' y' h' i' m' l' e' c' o' m' i' t' f' e' s' i' n' s' i' m' l' i' t' u' b' a' s' t' e' s' i' n' y'
 l' o' g' d' e' f' a' m' a' t' i' d' o' l' a' q' u' o' l' l' o' t' t' r' i' m' o' t' t' e' a' s' d' y' l' o' n' g' g' r' a' n' d' b' a' i'
 f' a' r' d' o' d' o' i' e' r' o' l' e' n' y' d' o' l' o' n' t' a' n' t' l' o' r' a' p' d' o' d' o' i' e' r' o' b' i' d' y'
 g' r' a' n' d' y' a' p' p' l' i' q' u' a' n' t' p' a' e' m' i' t' t' y' l' o' n' g' g' r' a' n' d' l' o' c' o' p' t' o' r' e' d'
 l' o' q' u' e' l' a' m' e' a' l' o' t' u' n' p' o' d' y' b' u' t' p' o' t' e' t' p' a' m' o' d' a' n' d' f' e' o' d' o'
 o' t' f' a' u' l' t' q' u' i' t' o' n' s' l' o' f' u' s' i' s' b' e' d' a' y' s' d' a' n' s' s' o' i' n' t' o' l' l' o' y' l' u' t' t' y' o' t'
 q' u' i' g' n' a' y' a' n' t' p' o' m' e' t' d' a' i' e' p' m' s' t' r' e' c' o' m' m' i' n' o' t' e' a' s' a' d' i' s' t' i' l' l' e'
 d' y' f' a' i' s' a' n' t' p' o' t' i' t' f' i' l' p' a' e' / 4 g' l' e' d' y' p' m' s' d' i' c' o' y' a' n' t' e' t' o' t' 4

[illegible]

Segret pour multiplier
Une Livre D'argent en fereij Lince

l'ay 1584

experimente par mons^r de fourrier

Re Une livre de fin argent mis en
poudre auec ytt de plomb fonde
et puluerise 7 fois denant que de
de mettre vostre fin argent estant
le plomb puluerise que vous met
trez parmy vostre fin argent de
dens l'ong creuset y meslera 3 ij
de bonas et 3 ij d'ay ane
moigne prepaie auec 3 ij de yt
targe d'argent le tout mis dedans
par l'air et le bien bouter auec
farine et blancs d'oeuf et le tenir
par le passe de y l'air ou jusqu'à
ace que le tout soit consommé
et fonder en mouvant la dicte
matyeres d'aprez vous le ferez
en la maniere d'ay ligot aprez
le bouter en l'ong et ferez en
essange de l'air de l'argent
en payant la façon

Du somail d'Epimenides plendant son
Histoire naturelle et de comment il
gare son uenir la tranche d'ay ane
d'ay d'ay d'ay d'ay d'ay d'ay d'ay
Respand 57 ans. ainsi qu'il a écrit

[illegible]

Remede pour guair de l'emphe
Du ventre & du mal de ventre

ordonne par sonseigneur de Baillens

[illegible]

24. vne gran boubelle de terre de ^{maire} ~~bonne~~
grosseur 10 ou 12 pintes de la quelle
mettra 8 pintes de vin aigre avec
demi lb d'ac pour bue lute la
boubelle de la mure au vent du
coul sur moze pour la fere distiller
L'alambic de verre au bain ou fait d'acier
et relier a chaque distillation deux ou
vne sepale car cest le spirit qui se fonde
a. et pour bue de Pierre lorde qui bue
au col sont distille pour remettre bue
esprit sur se qui est demeure au fond
dans l'alambic et sur l'assise 15 lb
avec egalant temperer pour le distiller
tant de force que le spirit atire tout
la force de la matiere qui sera au fond
dans l'alambic pour d'acier bue vaissau
et l'acier se qui est au fond dans l'alambic
qui sera vne matiere morte la quelle
mettra dans vne pot de terre de bannier
pour bue comme le pot vne de
mettre au fourneau ou au f

force de p. & huer a. fer. a. fer. tempore
de metant le fer a l'entree du
pot et p. & autres hueres
augmenter le fer plus fort jusque
a ce que l'air matiere de l'indur.
blanche. Gm. indige. estant aufer
font prendre l'air matiere et la met
de un allumet metant de son
estut p. de fer enuoy 4 doigtz en.
d'auantage p. de la fer distille tant de
force que l'air matiere p. de fonder. en
mettant sur une lamine de fer ardant
de vray q. de fonder. ardent et se
allie. en fumer. Il sera bien propre
La p. de du. p. de v. de t. de fer bon
et de l'air et op. et de la de fer
sur la fer de un. de fer de fer
de bonner et de fer et de un
L'ing. de fer et de la p. de fer a fer
de fer de fer et de la p. de fer

a sez sublimé de ceste sorte. Et vray
est mellez autant de sel de gres et de
mellez de sel vng pot de terre de beaucoup
a feu lent d'ung mirail et q'mue de
augmētant la gres se ly para de 2 gres
il faut mellez vng chappé de verre
se deffaire par pot pour recevoir l'humide
fume qui pourra estre montée et aussi
pour recevoir la matiere qui montera
au dedens et estant ainsi sublimé faut
adaptrant trois tout se qui est q'te
le pot et tout se qui sera monte de
l'aut chappé et se g'mue de ceste operacon
p 7 fois et a la dernière fois il
de l'essut d'ung vmargre et sez bouillir
l'aut p 3 jours et sez de l'aut
vmargre et aussi fait se g'mue
chrestal p'pre a recevoir son
corps purifie. p 20 jours de 0
et il faut auoir 13 onces de
0 on 2 bue fry et purifie

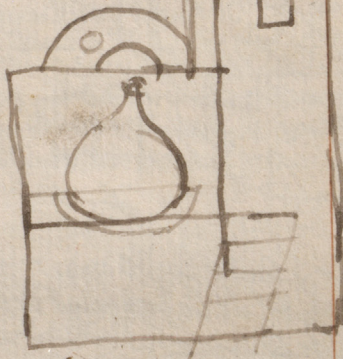
pure Le fç batter subtilly pure & autant
vaut de sol X que paze vste
ou D et 4 foye autant de l'esper
dun vmargin et metz le tout dene
vny pelt alambir sur cendree
chaude et le tenir z l'esper de 8
heures Jour autant de temps que
vny O ou D sont tout z humide et
liquide estant ausy desoubz fait fç
de aller laq humidite qui y sera et
mon toutel foye tant q'le soit toute
sage. Contion de sol et d'auet
O l'esp est propre z si chent
trois perez O et O autant d'ny
que d'auet p. ut z foye autant de
de paze d'arsen et metz tout
desoubz dune vny mortel de verre
ou d'apertore z l'esper de 4 heures
tant que soit bny incorporer

insensible aussy fait vous prendre
de la matiere et la mettez dans un
vaisseau de terre pour se chauffer
petit a petit par l'espace de 24 heures
et si est sublimé qu'on le pose sur
le rebatoir au fourneau. En suite et
le remuant par tant de fois sur l'espace
qui ne sublimé plus et a la dernière
fois vous lez baillez le feu haut
tant que qu'on sçait la matiere estre fondue
estant aussy fait vous tirez le mati^{ere}
dans un vaisseau et la pilliez bien de l'yeu
et la mettez avec 4 doigts de beurre
que aussy fait dissoudre et laturner
par l'espace de 24 heures au feu tempore
c'est est et au bout du temps fait fil
de l'huile l'air humidité et la matiere
qui demeure au fondz la fait
piller bien de l'yeu et la grossir
avec 50 fois autant de l'yeu pur
avec l'occidat que se de l'yeu

pour le ver de O ou d'une autre
taille bonjour de d'assise
avec l'utylité fort que la mat^{re}
ne p^{re}me d'ent le l'utylité fort
ff qui y l'ont fait fort gras
d'ostre par avec le l'utylité fort
de d'assise bonjour ou f'illat^{re} by
par coupe et d'ostre tout d'assise
et le f'illat^{re} sur le l'utylité fort
fournir le l'utylité fort de d'assise
le l'utylité fort d'assise par d'assise
d'assise de d'assise a f'illat^{re} d'assise
d'assise le l'utylité fort d'assise
augmentant le f'illat^{re} et au d'assise
au 4me d'assise et le l'utylité fort
d'assise d'assise de d'assise et la
mell^{re} de la coupe d'assise et
autant de h^{aut} que le l'utylité fort
d'assise

pour fonder les mailles des pignons
 aux salpêtres et soufre molles
 p^rgat pou.

La bronze se fait de
 Laton et cuivre rouge

Largeur de
 8 pouces

Longueur de 12

#150390546

pour fonder les d^{rs} de une coque d^{rs}
 sur une vergant aux l^{rs} soufre et
 salpêtre

Longueur de 12 est p^r pour fonder
 fonder le cuivre et la bronze la
 l^{re} & d^{rs} de la p^r pour fonder
 l'arsenic le borax le tartre le sel
 g^r de

[illegible]

Et ad pte pome l'ostel de sang de doree & d
entreoy d'oldoree & d'anna 31 & piller de l'admi
ny p'ondet de p'ondet 31 and d'oy l'v d'ant m'fais
par fone p'31 fone d'meant d'el' d'el' d'el' d'el'
pome la p'ongue d'oy d'ant d'oy d'ant d'ant d'ant
Gul' gatetant q'ant soit d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el'
fou y fone sus d'el' y m' fone d'meant d'aprom
l'one latay d'oy d'ant d'el' d'el' d'el' d'el' d'el'
gawant M1 fone d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el'
emq fone emq d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el'
d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el'
p'oy p'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el'
d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el'
d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el'
d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el'

Et ad pte m' d'el' latay d'oy d'ant d'el' d'el' d'el' d'el' d'el'
d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el'

Et ad pte p'one d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el'

Et ad pte d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el'

Et ad pte d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el'

Et ad pte d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el'

Et ad pte d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el'

Et ad pte d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el'

Et ad pte d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el'

Et ad pte d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el'

Et ad pte d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el'

Et ad pte d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el'

Et ad pte d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el'

Et ad pte d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el'

Et ad pte d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el'

Et ad pte d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el'

Et ad pte d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el'

Et ad pte d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el'

Et ad pte d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el' d'el'

#1503905468

power
toilthy
f. 10. 11.

Oraison pour
le redoublement
sans doullor
en pendre le
neste de l'ap
ne d'ayay la
enantes de
en papie
ians samant
estrie l'aque
de l'apud
not
pour le gor
quel
tome f'apud
gang d'apud

Oraison pour
mon frere

+ In nomine + Dominus + Jesus + Maria
+ amey + Dens abraham + Dens Isaac + Dens Jacob
+ Dens aron + Dens moyses + fides fete cuncte
paries gentis nomen ydesus scriptum est in
quatuor evangelii deus in manu te digne
et caritatis et omne benedictio + Amen + Amen
+ Amen + Amen + Amen + Amen + Amen + Amen

